

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ»

«Ο Θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη, Αρωγός στην προσπάθεια για ένα Κράτος Δικαίου»

Στυλιανή Φωτεινάκη

A.M. 8085202101064

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Καλαμάτα, Νοέμβριος 2023

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ»

«Ο Θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη, Αρωγός στην προσπάθεια για ένα Κράτος Δικαίου»

Στυλιανή Φωτεινάκη

A.M. 8085202101064

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία
Επιβλέπων: Κωνσταντίνος Τσούντας, Καθηγητής

Εγκρίθηκε από την τριμελή επιτροπή αξιολόγησης την 01/12/2023

Κωνσταντίνος Τσούντας, Καθηγητής, επιβλέπων

Κωνσταντίνος Μαυρέας, Καθηγητής, μέλος

Αθανασία Τριανταφυλλοπούλου, Ομότιμη Καθηγήτρια, μέλος

Καλαμάτα, Νοέμβριος 2023

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ**
UNIVERSITY *of the* PELOPONNESE

School of Management (Kalamata)

Department of Business and Organization Administration

**POSTGRADUATE PROGRAM MSc-MPA: PUBLIC ADMINISTRATION
and LOCAL GOVERNMENT**

**«The Institution of the Citizen Ombudsman, helper in the
effort for a Rule of Law»**

Styliani Fotinaki

Kalamata, Noveber 2023

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ πολύ, τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Κωνσταντίνο Τσουντα για την κατανόηση, την υπομονή και τη βοήθειά του κατά την συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας.

Ευχαριστώ πολύ, τη Διευθύντρια κα Ευγενία Μπιτσάνη, τις καθηγήτριες και τους καθηγητές μου στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών «ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ» για όλα όσα μας δίδαξαν και για τις πολύτιμες γνώσεις που μας έδωσαν.

Ευχαριστώ πολύ, τους γονείς μου που με ενέπνευσαν και με παρότρυναν να ακολουθώ πάντα τον δύσκολο δρόμο της αλήθειας και του δικαίου.

Ευχαριστώ πολύ, τον σύζυγο και τα δυο μου αγόρια για την αμέριστη συμπαράσταση και ενθάρρυνσή τους όταν η διεκπεραίωση των εργασιών και των υποχρεώσεων του μεταπτυχιακού δυσκόλεψε και τη δική τους καθημερινότητα.

Ευχαριστώ πολύ, τους συναδέλφους μου στην εργασία μου στο Δήμο Σητείας που στάθηκαν δίπλα μου και βοήθησαν με το δικό τους τρόπο στην ολοκλήρωση του μεταπτυχιακού προγράμματος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της συγγραφής της παρούσης εργασίας, είναι να διερευνηθεί ο βαθμός της καλής ή κακής λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών και του κράτους εν γένει -καθώς πολύ συχνά είμαστε αποδέκτες συζητήσεων και παραπόνων για την κακοδιοίκηση που ασκεί το κράτος- σε σχέση με τη λειτουργία και την ύπαρξη του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη τόσο στην Ελλάδα όσο και ευρύτερα στον Ευρωπαϊκό χώρο. Μελετούμε και διαπιστώνουμε εάν αυτή η Ανεξάρτητη αρχή έχει καταφέρει –αναλαμβάνοντας τον ρόλο του διαμεσολαβητή και του ελεγκτή στις παθογένειες που παρουσιάζονται στις σχέσεις πολιτών και δημόσιας διοίκησης- να αντιμετωπίσει σε ικανοποιητικό βαθμό τα προβλήματα κακοδιοίκησης και να εστιάσει σε λύσεις που οδηγούν σε μία σχέση εμπιστοσύνης του πολίτη απέναντι στις λειτουργίες του κράτους.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας, αναφέρουμε ιστορικά στοιχεία για την λειτουργία του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη και εστιάζουμε στις συνθήκες που οδήγησαν τα κράτη και την Ελλάδα βέβαια στην αναγκαία απόφαση να προχωρήσουν στη θέσπιση αυτού του θεσμού. Είναι ευνόητο ότι στεκόμαστε και στη δράση και τις σημαντικότερες ενέργειες του θεσμού, για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε τη χρησιμότητά του και το ευρύτερο πλαίσιο λειτουργίας του.

Ένα σημαντικό ερώτημα που μας απασχολεί στο 2^ο Κεφάλαιο είναι εάν πράγματι ζούμε σε ένα κράτος δικαίου ή εάν απέχουμε πολύ από το να φτάσουμε ως κοινωνία και ως κρατική οντότητα σε αυτό τον πολυπόθητο και καθόλου εύκολο στόχο. Αναλύουμε επίσης τις πιο σημαντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο θεσμός στη σημερινή εποχή της περιβαλλοντικής , οικονομικής , μεταναστευτικής και «πανδημικής» κρίσης. Στο τελευταίο μέρος παρουσιάζουμε τις παρεμβάσεις που έχει κάνει ο θεσμός και την παρουσία του στο ελληνικό και ευρωπαϊκό περιβάλλον. Επίσης κάνουμε αναφορά και στις ενέργειες που γίνονται σε τοπικό επίπεδο για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών και ειδικότερα στο πλαίσιο της συνδιαλλαγής τους με τον Δήμο Σητείας στον οποίο εργάζομαι και είμαι δημότης.

Η κοινωνική έρευνα που κάναμε, της οποίας τα συμπεράσματα παρουσιάζουμε, καταδεικνύει τα υπαρκτά και δισεπίλυτα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πολίτες στην αλληλεπίδρασή τους με τις δημόσιες υπηρεσίες αλλά και τον ικανοποιητικό βαθμό προσέγγισης του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη από την πλευρά των πολιτών για να λύσουν τα προβλήματα που τους απασχολούν.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Συνήγορος του Πολίτη

Αντιμετώπιση κακοδιοίκησης

Κράτος Δικαίου

ABSTRACT

The purpose of writing this paper is to investigate the degree of good or bad functioning of public services and the state in general - as we are very often the recipient of discussions and complaints about the mismanagement practiced by the state - in relation to the operation and existence of institution of the Ombudsman both in Greece and more broadly in the European area. We study and find out whether this Independent authority has succeeded - taking on the role of mediator and controller in the pathologies that appear in the relations between citizens and public administration - to deal satisfactorily with the problems of maladministration and to focus on solutions that lead to a relationship of trust citizen towards the functions of the state.

In the first part of the paper we report historical data on the operation of the institution of the Ombudsman and we focus on the conditions that led the states and of course Greece to the necessary decision to proceed with the establishment of this institution. It is understandable that we also focus on the activity and the most important actions of the institution in order to be able to understand its usefulness and the wider context of its operation.

An important question that concerns us in Chapter 2 is whether we really live in a state governed by the rule of law or whether we as a society and as a state entity are far from achieving this desired and not easy goal. We also analyse the main challenges facing the institution in these times of environmental, economic, immigration and "pandemic" crisis. In the last part, we present the institution's interventions and its presence in the Greek and European environment. We also look at the measures taken at local level to protect the fundamental rights of citizens, especially in the context of reconciliation with the municipality of Sitia, where I work and of which I am a citizen.

The social research we carried out, the conclusions of which we present, demonstrates the existing and solvable problems that citizens face in their interaction with public services, as well as the satisfactory degree of approach to the institution of the Ombudsman on the part of the citizens to solve the problems that concern them.

Key words

Public services

Ombudsman

Rule of law

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εξώφυλλο	1
Εσώφυλλο	2
Εσώφυλλο στην αγγλική	3
Ευχαριστίες	4
Περίληψη	5
Περίληψη στην αγγλική (ABSTRACT)	7
Πίνακας Περιεχομένων	9
Εισαγωγή	11
Κεφάλαιο 1 ^ο : Θέσπιση του Θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη	13
1.1 Σύντομη Ιστορική Αναδρομή	13
1.2 Αναγκαιότητα Θέσπισης του θεσμού	15
1.3 Ο Θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη στην Ελλάδα	17
1.3.1 Θέσπιση του Θεσμού: ο κοινοβουλευτικός διάλογος	18
1.3.2 Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη υπό το φως του νόμου 2477/1997 (ΦΕΚ-Α59/17-4-1997)	20
1.3.2.1 Γενικές αρμοδιότητες	24
1.3.2.2 Ειδικές αρμοδιότητες	27
1.4 Σύγχρονα ζητήματα τα χρόνια της πανδημίας 2020-2021	29
1.Ετήσια έκθεση έτους 2020	29
2.Ετήσια έκθεση έτους 2021	35
Κεφάλαιο 2 ^ο Κράτος Δικαίου: Πραγματικότητα ή Ουτοπία	40
2.1 Η έννοια του Κράτους Δικαίου	40
2.2 Διαχρονικά και επίκαιρα προβλήματα που ζητούν αποτελεσματική αντιμετώπιση	42

2.2.1 Διαχρονικά ζητήματα	42
2.2.2 Σύγχρονες προκλήσεις	44
2.3 Επιτυχής ή όχι η προσπάθεια του Συνηγόρου του Πολίτη να συνδράμει στη διασφάλιση του Κράτους Δικαίου	53
Κεφάλαιο 3 ^ο : Ο Θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη και η δράση του στο Ευρωπαϊκό και Ελληνικό περιβάλλον	58
3.1 Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στο ευρωπαϊκό πλαίσιο	58
3.2 Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στο ελληνικό πλαίσιο	60
3.3 Προκλήσεις και ευκαιρίες για τον Συνήγορο του Πολίτη στο ευρωπαϊκό και ελληνικό πλαίσιο	62
3.3.1 Νομικοί και Πολιτικοί περιορισμοί	62
3.4 Η Χάρτα Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Δημότη στο Δήμο Σητείας	67
Συμπεράσματα	71
Βιβλιογραφία	73
Παράρτημα-Κοινωνική έρευνα	77

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο μωσαϊκό της διακυβέρνησης που διαπλέκει τον ιστό της κοινωνίας, ο θεσμός του κράτους δικαίου αποτελεί μια διαρκή φιλοδοξία. Ένα κράτος δικαίου επιδιώκει να λειτουργεί με δικαιοσύνη, ισότητα και λογοδοσία. Καθώς οι κοινωνίες διανύουν την άμπωτη και τη ροή της πολιτικής εξέλιξης, ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη αναδεικνύεται ως βασικός άξονας για την ενίσχυση των θεμελίων πάνω στα οποία οικοδομείται το κράτος δικαίου. Στο παρόν δοκίμιο, επιδιώκουμε μια ολοκληρωμένη διερεύνηση της βαθιάς σημασίας του Συνηγόρου του Πολίτη, εμβαθύνοντας στις ιστορικές του στιγμές, διευκρινίζοντας τις πολύπλευρες λειτουργίες του και εξετάζοντας τον μετασχηματιστικό του αντίκτυπο στην ευαίσθητη ισορροπία μεταξύ της κρατικής εξουσίας και των ατομικών ελευθεριών.

Ιστορικά, η έννοια του Συνηγόρου του Πολίτη βρίσκει τις ρίζες της στο σουηδικό μοντέλο διακυβέρνησης. Με την πάροδο των ετών, η έννοια αυτή εξελίχθηκε σε παγκόσμιο φαινόμενο, με τα έθνη να αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα ενός ανεξάρτητου και αμερόληπτου οργάνου, για να διασφαλίσει τα δικαιώματα των πολιτών και να προωθήσει την χρηστή διακυβέρνηση. Ο Συνήγορος του Πολίτη, στη σύγχρονη εκδοχή του, δεν είναι ένα γραφειοκρατικό δημιούργημα, αλλά μια δυναμική οντότητα επιφορτισμένη με τη διασφάλιση ότι τα γρανάζια της κυβέρνησης περιστρέφονται ομαλά, απαλλαγμένα από τη σκουριά της διαφθοράς και της κακοδιοίκησης.

Βασικός ρόλος του θεσμού του Συνηγόρου είναι ότι αποτελεί θεματοφύλακα των δικαιωμάτων των πολιτών. Ο ρόλος αυτός εκτείνεται πέρα από τα παραδοσιακά πεδία της δικαιοσύνης, φτάνοντας μέχρι τις περίπλοκες πτυχές της διοικητικής συμπεριφοράς. Ο εξεταζόμενος θεσμός, αποτελεί την γέφυρα μεταξύ των πολιτών και των κυβερνητικών μηχανισμών, παρέχοντας ένα κανάλι για τα παράπονα και έναν έλεγχο κατά των πιθανών καταχρήσεων εξουσίας. Ενεργώντας ως συνήγορος των θιγόμενων, ο Συνήγορος του Πολίτη γίνεται απαραίτητος σύμμαχος στην επιδίωξη μιας κοινωνίας όπου τα άτομα μπορούν να περιηγηθούν στον λαβύρινθο της γραφειοκρατίας με εμπιστοσύνη, με τη βεβαιότητα ότι τα δικαιώματά τους προστατεύονται. Επιπλέον, ο Συνήγορος του Πολίτη αποτελεί φρουρό της ηθικής διακυβέρνησης, αποτελώντας προπύργιο κατά της

διάβρωσης των ηθικών αρχών στη δημόσια διοίκηση. Σε έναν κόσμο όπου τα όρια μεταξύ σωστού και λάθους μπορούν να θολώσουν, η εντολή του Συνηγόρου του Πολίτη περιλαμβάνει τον έλεγχο των ηθικών παραλείψεων, διασφαλίζοντας ότι όσοι είναι επιφορτισμένοι με την εξουσία τηρούν τα υψηλότερα πρότυπα συμπεριφοράς. Μέσω ερευνών, συστάσεων και εκθέσεων, ο Συνήγορος του Πολίτη διαδραματίζει καίριο ρόλο στην προώθηση μιας κουλτούρας διαφάνειας και λογοδοσίας εντός των κυβερνητικών θεσμών.

Όσο περισσότερο εμβαθύνουμε στον τρόπο διακυβέρνησης, τόσο περισσότερο εμβαθύνουμε και στην σημασία της ύπαρξης του θεσμού του Συνηγόρου. Ο Συνήγορος του Πολίτη απέχει πολύ από το να είναι μια απλή διαδικαστική τυπική διαδικασία. Στην πραγματικότητα αποτελεί ζωντανή απόδειξη ότι η κοινωνία δεσμεύεται από τις αρχές της δικαιοσύνης και του κράτους δικαίου. Η ύπαρξή του σηματοδοτεί την αναγνώριση ότι η εξουσία, όταν συγκεντρώνεται και δεν ελέγχεται, μπορεί να γίνει δίκικοπο μαχαίρι, ικανό τόσο να προστατεύει όσο και να παραβιάζει τα δικαιώματα των διοικουμένων. Σε αυτόν τον περίπλοκο χορό μεταξύ εξουσίας και ελευθερίας, ο Συνήγορος του Πολίτη αναδεικνύεται ως ένας σταθερός εταίρος, καθοδηγώντας την πορεία προς μια κοινωνία όπου το κράτος δικαίου δεν είναι ένα αφηρημένο ιδεώδες αλλά μια βιωμένη πραγματικότητα. Η Ανεξάρτητη Αρχή δεν μπορεί παρά να είναι ισχυρός υπέρμαχος και σύμμαχος του κράτους δικαίου όπου η κρατική εξουσία σύμφωνα και με την αρχή της νομιμότητας και της χρηστής διοίκησης, θα σέβεται τις πανανθρώπινες αξίες και δεν θα λειτουργεί εις βάρος των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών. Με την παρέλευση των χρόνων από την συνταγματική κατοχύρωση της αρχής, γίνεται αντιληπτό ότι αρχίζει σιγά σιγά και εδραιώνεται ως ένα θεσμικό αντίβαρο ως προς την αποφυγή φαινομένων κακοδιοίκησης, δυσλειτουργιών δημοσίων υπηρεσιών και διακυβερνητικής εκτροπής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Θέσπιση του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη

1.1 Σύντομη ιστορική αναδρομή

Η ιστορική διαδρομή του Συνηγόρου του Πολίτη¹ μετρά σχεδόν δύο αιώνες. Ειδικότερα, ο όρος «Συνήγορος του Πολίτη» χρησιμοποιήθηκε αρχικά στη Σουηδία² κατά την περίοδο που την εξουσία είχαν αναλάβει ο βασιλιάς και το κοινοβούλιο. Τόσο ο βασιλιάς, όσο και το κοινοβούλιο όρισαν από έναν Συνήγορο του Πολίτη: ο πρώτος όρισε τον επονομαζόμενο καγκελάριο της δικαιοσύνης ή άλλως βασιλικό Συνήγορο του Πολίτη και το κοινοβούλιο όρισε αντίστοιχα τον κοινοβουλευτικό Συνήγορο του Πολίτη. Ο βασικός στόχος ίδρυσης του τελευταίου ήταν να διασφαλίσει την τήρηση των δικαιωμάτων των πολιτών, ως ένα νεοπαγές όργανο εποπτείας, το οποίο είναι ανεξάρτητο από την κεντρική εξουσία. Το 1809, το σουηδικό κοινοβούλιο εισήγαγε το αξίωμα του «Justitieombudsmannen»,³ το οποίο μεταφράζεται ως «Κοινοβουλευτικός Συνήγορος του Πολίτη». Ο θεσμός του Συνηγόρου είναι συνταγματικά κατοχυρωμένος στην Σουηδία και έχει στόχο να επιβλέπει τις ενέργειες των κυβερνητικών αξιωματούχων και να διασφαλίζει ότι τηρούν το νόμο.

Η υιοθέτηση του θεσμού από άλλες χώρες ήρθε πολύ αργότερα. Το 1919 δημιουργείται ο θεσμός στη Φινλανδία και τα επόμενα χρόνια ακολουθούν και άλλα κράτη (Νορβηγία, Αγγλία, Γαλλία κ.α.) ώσπου η επικράτηση του θεσμού τη δεκαετία του 1990, είναι μία πραγματικότητα στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Με την πάροδο του χρόνου, το μοντέλο του Συνηγόρου του Πολίτη απέκτησε διεθνή αναγνώριση ως αποτελεσματικό μέσο διασφάλισης της χρηστής διακυβέρνησης. Πολλές χώρες σε όλο τον κόσμο υιοθέτησαν παρόμοιους θεσμούς με διάφορες ονομασίες, όπως «Συνήγορος του Πολίτη», «Συνήγορος του Πολίτη του Πολίτη» και «Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων».³ Η ακριβής εντολή και οι εξουσίες των θεσμών του Συνηγόρου του Πολίτη διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Ορισμένοι επικεντρώνονται στη διερεύνηση καταγγελιών για πλημμελή

1. Η έννοια του Συνηγόρου του Πολίτη απαντά σε διαφορετικές μεταφράσεις και εκδοχές τόσο στον ευρωπαϊκό χώρο, όσο και παγκόσμια. Στην παρούσα προτιμάται ο όρος Συνήγορος του Πολίτη.

2. Lindblom, C. (1959). *The Ombudsman Plan: Essays on the Worldwide Spread of an Idea*. Uppsala: Almqvist & Wiksell; Elander, I. (2012) *The Swedish Ombudsman: Origins and Development*. Uppsala: Uppsala University.

3. Elander, I. (2012), *ibid*.

κυβερνητική διοίκηση, ενώ άλλοι έχουν ευρύτερες εντολές που περιλαμβάνουν την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την παρακολούθηση των κυβερνητικών δράσεων.⁵ Κοινός τόπος όλων των αντίστοιχων θεσμών ανεξάρτητα από την ονομασία που επιλέγεται και τα επιμέρους καθήκοντα είναι ότι εξελίσσονται, και παρακολουθούν τις διαρκώς μεταβαλλόμενες και δυναμικές κοινωνικές ανάγκες, τις οποίες επικουρούν. Έτσι, στα συνήθη καθήκοντα των Συνηγόρων περιλαμβάνονται επίσης και τα θέματα ισότητας, η μη διάκριση και η προστασία των μειονοτήτων,⁴ καθώς και ζητήματα που σχετίζονται με την περιβαλλοντική κρίση και την προστασία του περιβάλλοντος.⁶

Τα θεσμικά όργανα του Συνηγόρου του Πολίτη έχουν διαδραματίσει ζωτικό ρόλο με στόχο να ενισχυθεί η δημοκρατία και το κράτος δικαίου, διασφαλίζοντας τη λογοδοσία της κυβέρνησης και προστατεύοντας τα δικαιώματα των πολιτών. Η διάδοση και η επιτυχία του θεσμού παγκοσμίως οδήγησε στην δημιουργία του Διεθνούς Ινστιτούτου Διαμεσολαβητών (IOI), το 1978 με σκοπό την προώθηση και υποστήριξη των θεσμών Διαμεσολαβητών σε όλο τον κόσμο.⁵ Παρέχει μια πλατφόρμα για τα γραφεία Διαμεσολαβητών για την ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών. Η διεθνής αναγνώριση του θεσμού επιβεβαιώθηκε και από τα Ηνωμένα Έθνη, τα οποία έχουν αναγνωρίσει τη σημασία των θεσμών του Συνηγόρου του Πολίτη, ως προασπιστές των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της χρηστής διακυβέρνησης.⁶ Επίσης, έχουν ενθαρρύνει, όλες τις χώρες να ιδρύσουν και να ενισχύσουν τα γραφεία Συνηγόρων του Πολίτη δεσμευόμενα για την προστασία, την προάσπιση και την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.⁷ Σήμερα, τα θεσμικά όργανα του Συνηγόρου του Πολίτη υπάρχουν σε διάφορες μορφές και έχουν διαφορετικά ονόματα σε διάφορες χώρες, αλλά η βασική αποστολή τους παραμένει σταθερή: να λειτουργούν ως ανεξάρτητα εποπτικά όργανα που προστατεύουν τα δικαιώματα των πολιτών, προωθούν τη διαφάνεια και καθιστούν τις κυβερνητικές αρχές υπόλογες για τις ενέργειές τους.⁸

4.Σ. Κοφίνης, *Ισότητα και απαγόρευση διακρίσεων*, Εκδ. Σάκκουλα, 2016

5.Le Sueur, A. (2012). *The Ombudsman, Good Governance, and the International Human Rights System*. Oxford: Oxford University Press.

6.Belford, R. E. (Ed.). (2006). *The Role of Ombudsmen in Comparative Perspective*. Burlington: Ashgate Publishing.

7.Zwart, T. (2014). *The Ombudsman, Good Governance, and the International Human Rights System*. New York: Oxford University Press.

1.2 Αναγκαιότητα θέσπισης του θεσμού

Η ιστορική διαδρομή του θεσμού ήδη προκαταβάλει και για την ανάγκη θέσπισής του. Ο θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη αποτελεί σημαντική συνιστώσα για τη διατήρηση της χρηστής διακυβέρνησης, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την προώθηση του κράτους δικαίου.⁹ Παρακάτω παρουσιάζονται μερικοί από τους λόγους που η θέσπιση του θεσμού ήταν αναγκαία και το έργο του εξακολουθεί να είναι απαραίτητο.¹⁰

- **Λογοδοσία:** Ο Συνήγορος του Πολίτη ενεργεί ως ανεξάρτητο παρατηρητήριο, καθιστώντας τους αξιωματούχους και τα θεσμικά όργανα υπόλογους για τις πράξεις τους. Αυτό συμβάλλει στην πρόληψη της κατάχρησης εξουσίας,¹¹ της διαφθοράς και άλλων μορφών παραπτώματων στο πλαίσιο της διακυβέρνησης και της δημόσιας διοίκησης.
- **Διαφάνεια:** Ο Συνήγορος του Πολίτη προάγει τη διαφάνεια καθώς οι ετήσιες εκθέσεις του θεσμού αναρτώνται στην ιστοσελίδα του ενώ συζητούνται και στη Βουλή, διερευνώντας τα παράπονα και τις ανησυχίες των πολιτών σχετικά με κυβερνητικές ενέργειες ή αποφάσεις. Αυτή η διαφάνεια ενισχύει την εμπιστοσύνη του κοινού στην κυβέρνηση και τους θεσμούς της.¹²
- **Δικαιοσύνη:** Ο Συνήγορος του Πολίτη διασφαλίζει ότι οι πολίτες τυγχάνουν δίκαιης μεταχείρισης από τις κυβερνητικές υπηρεσίες και αρχές. Εάν οι πολίτες πιστεύουν ότι έχουν υποστεί άδικη μεταχείριση, ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να διερευνήσει και να μεσολαβήσει για την προώθηση της δικαιοσύνης και της ισότητας.¹²
- **Προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων:** Ο Συνήγορος του Πολίτη διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Διερευνά και επιλύει περιπτώσεις παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διακρίσεων και κακομεταχείρισης από κρατικές υπηρεσίες ή υπαλλήλους, συμβάλλοντας στη δημιουργία μιας κοινωνίας η οποία σέβεται και προωθεί τα ανθρώπινα δικαιώματα.¹²

8.Tamanaha, B. Z. (2004). *On the Rule of Law: History, Politics, Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

9.Mole, N. (2004). *The Idea of the State*. Cambridge: Polity Press.

10.Bardach, E., & Kagan, R. A. (1982) *Going by the Book: The Problem of Regulatory Unreasonableness*. Philadelphia: Temple University Press.

- **Επίλυση διαφορών:** Ο Συνήγορος του Πολίτη παρέχει στους πολίτες έναν μηχανισμό επίλυσης των διαφορών με την κυβέρνηση χωρίς να καταφεύγουν σε δαπανηρές και χρονοβόρες νομικές διαδικασίες.¹¹ Αυτό συμβάλλει σε ένα πιο αποτελεσματικό και προσβάσιμο σύστημα επίλυσης παραπόνων/καταγγελιών.
- **Πρόληψη της διαφθοράς:** Με τη διερεύνηση καταγγελιών για διαφθορά και την προώθηση της διαφάνειας, ο Συνήγορος του Πολίτη συμβάλλει στην πρόληψη της διαφθοράς και της ανήθικης συμπεριφοράς εντός της κυβέρνησης και των δημόσιων φορέων.¹²
- **Βελτίωση των κυβερνητικών υπηρεσιών:** Η ανατροφοδότηση και οι συστάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη σχετικά με τις κυβερνητικές υπηρεσίες και διαδικασίες μπορούν να οδηγήσουν σε βελτιώσεις των διοικητικών διαδικασιών, των δημόσιων υπηρεσιών και της συνολικής διακυβέρνησης.¹²
- **Ενίσχυση του κράτους δικαίου:** Ένας ισχυρός και αποτελεσματικός θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη συμβάλλει στην προάσπιση του κράτους δικαίου, διασφαλίζοντας ότι οι κυβερνητικές ενέργειες συνάδουν με τα νομικά και ηθικά πρότυπα. Αυτό δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια σταθερή και δίκαιη κοινωνία.¹²
- **Προώθηση της συμμετοχής των πολιτών:** Ο Συνήγορος του Πολίτη συνεργάζεται με τους πολίτες και ενθαρρύνει τη συμμετοχή του κοινού στη διακυβέρνηση, παρέχοντας στους πολίτες μια πλατφόρμα για να εκφράσουν τις ανησυχίες και τις προτάσεις τους σχετικά με τις κυβερνητικές δραστηριότητες.¹²
- **Διεθνής φήμη:** Ένας καλά λειτουργικός θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη ενισχύει τη διεθνή φήμη μιας χώρας, σηματοδοτώντας τη δέσμευση για χρηστή διακυβέρνηση, την προάσπιση και προώθηση του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.¹²

11. Σισιλιανός Λίνος – Αλέξανδρος, Ευρωπαϊκή σύμβαση δικαιωμάτων του ανθρώπου: Ερμηνεία κατ' άρθρο. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2023

12. Maniatis, S. (2018). "Ombudsman Institutions in Southern Europe: An Assessment." In S. Maniatis & I. Tzouvala (Eds.), *Ombudsman in Southeast Europe* (pp. 133-157). Athens: Nomiki Vivliothiki.

Συνοψίζοντας, η αναγκαιότητα θέσπισης του θεσμού συνίσταται στο γεγονός ότι αποτελεί την γέφυρα που συνδέει το κράτος και τους κυβερνητικούς φορείς με τους πολίτες, προωθώντας τη λογοδοσία, τη διαφάνεια, τη δικαιοσύνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα.¹¹ Η παρουσία του είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση μιας υγιούς και δημοκρατικής κοινωνίας που διέπεται από το κράτος δικαίου.

1.3 Ο θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, εξεταζόταν αρκετά χρόνια το ενδεχόμενο να ενσωματωθεί ο θεσμός αυτός στο ελληνικό πλαίσιο. Η ανεπάρκεια αφενός και η αναποτελεσματικότητα της παραδοσιακής ελληνικής δημόσιας διοίκησης αφετέρου, κατέστησαν απαραίτητη την εισαγωγή μέτρων ρύθμισης και παρακολούθησης της προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών.¹³ Επιπλέον, το πολιτικό σύστημα ήταν σε ευθεία σύγκρουση με την κρίση νομιμότητας και την εκτεταμένη απώλεια εμπιστοσύνης. Οι Ανεξάρτητες Αρχές ανέλαβαν να αντιμετωπίσουν την εξής πρόκληση: αποκέντρωση της εξουσίας και μέσω αυτής, τη λήψη αποφάσεων προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.¹³ Στα τέλη του 20ού αιώνα, η Ελλάδα ξεκίνησε ένα μετασχηματιστικό ταξίδι για την καθιέρωση του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη, καθοδηγούμενη από εξωτερικές πιέσεις και την επιθυμία για ευρεία πολιτική και κοινωνική συναίνεση. Η κυβέρνηση του Κώστα Σημίτη, το έτος 1997, ξεκίνησε τη διαδικασία ενσωμάτωσης του Συνηγόρου του Πολίτη στο ελληνικό κοινοβουλευτικό σύστημα, επηρεασμένη από το επείγον αίτημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καθιέρωσή του σε όλα τα κράτη μέλη.¹⁴ Αυτή την κομβική στιγμή στην ελληνική διακυβέρνηση αποτέλεσε η συνεδρίαση της ολομέλειας που πραγματοποιήθηκε στις 20 Μαρτίου 1997, κατά την οποία τα μέλη του Κοινοβουλίου εξέφρασαν τις απόψεις τους σχετικά με τον θεσμό αυτό. Ο κοινοβουλευτικός διάλογος παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και γι' αυτό παρατίθεται παρακάτω. Κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου στην Ελληνική Βουλή, ο εισηγητής της Πλειοψηφίας, Βουλευτής Αχαΐας Δημήτριος Κατσικόπουλος τόνισε ότι «εισάγεται και στην ελληνική έννομη τάξη ο θεσμός του Ombudsman, με τον οποίο θεσπίζεται ο εξωδικαστικός έλεγχος της διοικητικής δράσης.

13.Spyros Maniatis. (2012). "The Greek Ombudsman: An Unfinished Task." In D. Katsikas & S. Ntavos (Eds.), *Greek Public Law and Social Rights* (pp. 81-100). Athens: Ant. N. Sakkoulas Publishers.

14.Maniatis, S. (2018). "Ombudsman Institutions in Southern Europe: An Assessment." In S. Maniatis & I. Tzouvala (Eds.), *Ombudsman in Southeast Europe* (pp. 133-157). Athens: Nomiki Vivliothiki.

Το ζητούμενο είναι η προστασία του Έλληνα πολίτη από τις αυθαιρεσίες της Δημόσιας Διοίκησης και την κακοδιοίκηση». Ήδη, από την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το έτος 1981 ήταν επιτακτική η ανάγκη για τον εκδημοκρατισμό του ελληνικού κράτους και την εισαγωγή καινοτόμων διαρθρωτικών μεταβολών. Η χώρα έπρεπε να κάνει μία τομή με το παρελθόν για λόγους εσωτερικούς και εξωτερικούς.¹⁵

1.3.1 Θέσπιση του θεσμού: ο κοινοβουλευτικός διάλογος

Στην ιστορική συνεδρίαση της ολομέλειας της Βουλής, διάφορα μέλη του κοινοβουλίου εξέφρασαν τις απόψεις τους σχετικά με την ίδρυση του Συνηγούρου του Πολίτη στην Ελλάδα, αντανακλώντας την ποικιλομορφία των προοπτικών εντός του πολιτικού τοπίου. Ειδικότερα, ο Δημήτριος Κατσικόπουλος (εισηγητής της πλειοψηφίας) άνοιξε τη συζήτηση τονίζοντας τη δυνατότητα του θεσμού να συγκεντρώσει τη μεγαλύτερη κοινωνική και πολιτική συγκατάθεση. Σημείωσε ότι η έννοια είχε συμπεριληφθεί σε πρόταση αναθεώρησης του Συντάγματος, που είχε επεξεργαστεί το 1996 αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή. Ο κ. Κατσικόπουλος υπογράμμισε τις ευρωπαϊκές ρίζες του θεσμού αυτού, ανάγοντάς τον στη Συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία εξέλεξε τον πρώτο Ευρωπαίο Συνήγορο του Πολίτη από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και ζήτησε τη συνεργασία με τα εθνικά θεσμικά όργανα.¹⁶

Ο Αναστάσιος Μαντέλης (Αναπληρωτής Υπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης) υπογράμμισε τη σημασία της διακομματικής συναίνεσης στην εφαρμογή του θεσμού του Συνηγούρου του Πολίτη, καθώς διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στον εσωτερικό έλεγχο και στη διασφάλιση των δικαιωμάτων και των νόμιμων συμφερόντων των πολιτών.¹⁶ Ο Αναστάσιος Πεπονής (πρώην υπουργός του ΠΑΣΟΚ) εξέφρασε αμφιβολίες σχετικά με τον αναμενόμενο μετασχηματιστικό αντίκτυπο του θεσμού του Συνηγούρου του Πολίτη, ιδίως όσον αφορά την ικανότητά του να εξυγιάνει τις κυβερνητικές ενέργειες. Επίσης, εξέφρασε ανησυχίες σχετικά με τη συνταγματικότητα της διάταξης που απαιτεί αυξημένη κοινοβουλευτική πλειοψηφία για την εκλογή του Συνηγούρου.¹⁶

15. Δημήτρης Π. Σωτηρόπουλος, Φάσεις και Αντιφάσεις του Ελληνικού Κράτους στον 20ο αιώνα, 1910-2001, (σελ.142-143), βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ, Αθήνα 2020.

16. Πρακτικά της Βουλής.

Ο Γεώργιος Τζιτζικώστας (εισηγητής της Νέας Δημοκρατίας) εξήρε την επιτυχία του θεσμού σε άλλες χώρες και ανέλαβε την ευθύνη για την πρότασή του ως τροπολογία στο Σύνταγμα, ωστόσο θα προτιμούσε να λάβει διαφορετική ονομασία από αυτήν του Συνηγόρου του Πολίτη. Αν και γενικά υποστηρικτικός εξέφρασε ανησυχίες σχετικά με συνταγματικά ζητήματα και τη σχέση μεταξύ του Συνηγόρου του Πολίτη και του Σώματος Ελεγκτών. Ο κ. Τζιτζικώστας τόνισε επίσης τη σημασία της συνεργασίας μεταξύ του Έλληνα Συνηγόρου και του Συνηγόρου του Πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹⁶

Ο Λεωνίδας Αϊδής (Ειδικός Εισηγητής του ΚΚΕ) εξέφρασε την ανησυχία του ότι η ίδρυση μιας ανεξάρτητης αρχής θα μπορούσε να απαλλάξει την κυβέρνηση από την ευθύνη της διοικητικής λειτουργίας. Υποστήριξε ότι ο πρωταρχικός ρόλος της κυβέρνησης θα πρέπει να είναι η μεταρρύθμιση των οργανισμών των υπουργείων και του δημοσιοϋπαλληλικού κώδικα για τη βελτίωση της διοίκησης.¹⁶

Η Στυλιανή Αλφιέρη (ειδική εισηγήτρια του Συνασπισμού της Αριστεράς και της Προόδου) τόνισε τους υφιστάμενους νομοθετικούς μηχανισμούς που προορίζονταν να εξυπηρετήσουν παρόμοιο σκοπό, αλλά δεν είχαν προστατεύσει αποτελεσματικά τα συμφέροντα των πολιτών. Επεσήμανε ζητήματα που σχετίζονται με τα είδη των πράξεων που πρέπει να ελέγχονται και τον αποκλεισμό των δικαστικών αρχών και των αρχών ασφαλείας από τον έλεγχο, θέτοντας υπό αμφισβήτηση την αποτελεσματικότητα του θεσμού.¹⁶

Ο Γεώργιος Τσαφούλιας (Ειδικός Εισηγητής του Κινήματος Δημοκρατών Σοσιαλιστών) αντιτάχθηκε σθεναρά στο νομοσχέδιο, υποστηρίζοντας ότι έρχεται σε αντίθεση με τις συνταγματικές διατάξεις και επιβάλλει περιττές υποχρεώσεις στο Κοινοβούλιο. Ο κ. Τσαφούλιας υποστήριξε ότι η επιλεξιμότητα για το ρόλο του Συνηγόρου του Πολίτη θα πρέπει να περιοριστεί και επέκρινε το νομοσχέδιο ως προϊόν κομματικών μηχανισμών που αποδυναμώνουν τις κυβερνητικές ευθύνες.¹⁶ Την γιορτή του πλουραλισμού στο ελληνικό κοινοβούλιο ακολούθησε η ψηφοφορία. Έτσι, στις 26 Μαρτίου 1997, κατά τη διάρκεια μιας άλλης συνεδρίασης της ολομέλειας, το νομοσχέδιο του Υπουργείου Εσωτερικών για το Συνήγορο του Πολίτη εγκρίθηκε κατά πλειοψηφία επί της αρχής και επί των άρθρων του και αποτέλεσε τον Νόμο 2477/1997 (ΦΕΚ-Α 59 /17-4-1997) η παρουσίαση του οποίου ακολουθεί.

1.3.2 Ο ρόλος του Συνηγούρου του Πολίτη υπό το φως του νόμου 2477/1997 (ΦΕΚ-Α 59 /17-4-1997)

Η ίδρυση του Συνηγούρου του Πολίτη ανάγεται στο νόμο 2477/1997 (ΦΕΚ Α59/17-4-1997), μια κομβική στιγμή που εγκαινίασε μια σημαντική αλλαγή στο διοικητικό τοπίο της Ελλάδας. Η κεντρική αποστολή του εξεταζόμενου θεσμού είναι η διαμεσολάβηση για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των πολιτών, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης, την εξάλειψη της διαφθοράς και την αποκατάσταση των παραβιάσεων της νομιμότητας που μπορεί να προκύψουν κατά την αλληλεπίδραση των πολιτών με διάφορες δημόσιες υπηρεσίες, τις τοπικές αρχές, το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Κ.Δ.Δ.Α.) και άλλους δημόσιους φορείς.¹⁷ Στην Ελλάδα, η εικόνα μιας σωστής και ορθολογικά λειτουργικής δημόσιας διοίκησης απείχε πολύ από την πραγματικότητα και για το λόγο αυτό, η θέσπιση της Αρχής ήταν επιβεβλημένη και εκ των ων ουκ άνευ. Ο εξατομικευμένος έλεγχος της κακής διοίκησης, η δίκαιη και διαφανής αντιμετώπιση των διαδικασιών στα κέντρα λήψης αποφάσεων όπως και ο περιορισμός της αυθαιρεσίας του ελληνικού γραφειοκρατικού μηχανισμού απέναντι σε κάθε διοικητική υπόθεση που ταλαιπωρεί τον πολίτη, αποτελούν ουσιώδεις στόχους για τους οποίους θεσπίστηκε ο θεσμός. Όσο και αν έγιναν καινοτόμα βήματα από την πλευρά του κράτους, δεν κατέστη δυνατό να αποκατασταθεί το αίσθημα της εμπιστοσύνης των πολιτών απέναντι στην περίπλοκη ελληνική γραφειοκρατική πραγματικότητα. Όσο κι αν ο έλεγχος που υφίσταται η διοικητική πράξη από το ίδιο το κράτος, μέσω του κοινοβουλίου και της δικαστικής οδού, γίνεται αντιληπτό ότι η διοίκηση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο. Το ίδιο συμβαίνει και με τον κοινοβουλευτικό έλεγχο που ενώ η διαδικασία αποκτά πολιτική αξία, ωστόσο δεν μπορεί να εγγυηθεί ένα θετικό αποτέλεσμα για τον πολίτη. Ο δικαστικός έλεγχος της διοικητικής πράξης αποδίδει καρπούς αλλά η διαδικασία για τον πολίτη είναι χρονοβόρα και κοστίζει αρκετά.¹⁷ Επομένως είναι ευρέως παραδεκτό ότι είναι αναγκαία η ύπαρξη μιας Ανεξάρτητης Αρχής με κύρος και αυτονομία όπου θα είναι σε θέση να ελέγχει γρήγορα και ευέλικτα τις διοικητικές υποθέσεις που απασχολούν τους πολίτες.

17. <https://www.synigoros.gr>

Η ενίσχυση του δημοκρατικού πολιτεύματος και η επανάκτηση της αξιοπιστίας της δημόσιας διοίκησης συντελούν στην αποκατάσταση των σχέσεων μεταξύ του κοινωνικού συνόλου και του κράτους και προς αυτή την κατεύθυνση εργάζεται και στοχεύει με τις ενέργειές του ο Συνήγορος του Πολίτη.¹⁷ Ο τιμωρητικός χαρακτήρας που είχε αρχικά δοθεί στον ρόλο του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη μετεξελίχθηκε και η λειτουργία του σχετίστηκε περισσότερο με την παροχή νομικών συμβουλών για ζητήματα που αφορούν στην κακοδιοίκηση και την μη τήρηση του νόμου.¹⁸ Ο Συνήγορος του Πολίτη σύμφωνα με την παρ.9 του άρθρου 103 του Συντάγματος, είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη Ανεξάρτητη Αρχή και δεν υπάγεται στους εσωτερικούς μηχανισμούς ελέγχου του κράτους, αλλά αντίθετα αποτελεί έναν εξωτερικό μηχανισμό ελέγχου και έχει ως κύρια φροντίδα του -με διαμεσολαβητικό τρόπο μεταξύ κράτους και πολιτών- να προστατέψει και να υπερασπιστεί τα δικαιώματα των πολιτών.¹⁹ Σχεδιάστηκε με πρωταρχικό στόχο την αντιμετώπιση ζητημάτων που προκύπτουν από τη λειτουργία του κράτους και της ελληνικής διοίκησης, ιδίως σε ευαίσθητους τομείς της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Δεν προοριζόταν να αντικαταστήσει τους κρατικούς λειτουργούς αλλά να συμπληρώσει τυχόν ελλείψεις ή αμέλειες στις διοικητικές ενέργειες. Το νομοθετικό πλαίσιο για την Ανεξάρτητη αυτή Αρχή ενσωματώνεται στο Ν. 2477/1997 (νόμος για την ίδρυση της Αρχής), στο Π.Δ. 273/1999 (σχετικά με τον Κανονισμό Λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη) και στο Ν. 3094/2003 (που αφορά τη σημερινή λειτουργία της Αρχής). Οι νόμοι αυτοί οριοθετούν τα πεδία δραστηριότητας που σχετίζονται με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα²⁰ και τα θέματα Ίσης Μεταχείρισης,²¹ την Προστασία του Κοινωνικού Συνόλου, τα Δικαιώματα του Παιδιού, τα προβλήματα στις Σχέσεις Πολίτη-Κράτους και την Ποιότητα Ζωής, εντός των οποίων λειτουργεί η Ανεξάρτητη Αρχή.²²

18. Kanellopoulos, N. (2009). "The Ombudsman in Greece." In G. Tsebelis & G. Anastassopoulou (Eds.), *The Greek Economy in the Twentieth Century* (pp. 215-232). London: Routledge.

19. Tsarapatsanis, D. (2007). "The Role of the Greek Ombudsman in a Changing Administrative Environment." In T. Zwart (Ed.), *The Ombudsman Enterprise and Administrative Justice* (pp. 75-94). Aldershot: Ashgate.

20. Σισιλιανός Λίνος – Αλέξανδρος, *Ευρωπαϊκή σύμβαση δικαιωμάτων του ανθρώπου: Ερμηνεία κατ' άρθρο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2023

21. Σ. Κοφίνης, *Ισότητα και απαγόρευση διακρίσεων*, Εκδ. Σάκκουλα, 2016

22. Tsarapatsanis, D. (2005). "The Role of the Greek Ombudsman: Defending Citizens and Promoting Public Administration Accountability." Paper presented at the 5th ECPR General Conference, Budapest, Hungary.

Παρακάτω εξετάζονται οι πολύπλευρες πτυχές του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη στην Ελλάδα, ρίχνοντας φως στην ανάδειξή του ως αυτόνομης διοικητικής αρχής, διακριτής από την επιρροή της κυβέρνησης ή των κρατικών αξιωματούχων. Ειδικότερα, αναλύονται οι διαδικασίες διορισμού του Συνηγόρου του Πολίτη και των Βοηθών Συνηγόρων, όπως διέπονται από το άρθρο 101Α του Συντάγματος και περιγράφονται στον Κανονισμό της Βουλής (Ν. 3051/2002, άρθρο 3, παράγραφος 2, ΦΕΚ 220/20.09.2002 τεύχος Α). Τέλος, αναπτύσσονται οι ερευνητικές αρμοδιότητες του Συνηγόρου του Πολίτη, οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα διοικητικών πράξεων και παραλείψεων. Στις επόμενες ενότητες αναλύεται η αρμοδιότητά του να διαμεσολαβεί και να επιλύει τα επιμέρους ζητήματα διαφάνειας, λογοδοσίας και του κράτους δικαίου στην Ελλάδα.

Ανεξαρτησία και αυτονομία

Κεντρικό ρόλο στην αποτελεσματικότητα του Συνηγόρου του Πολίτη διαδραματίζει η θεσμική του ανεξαρτησία. Σε αντίθεση με άλλες κυβερνητικές ή κρατικές υπηρεσίες, ο Συνήγορος του Πολίτη λειτουργεί αυτόνομα, έχοντας έτσι την απαραίτητη αμεροληψία για τον έλεγχο υποθέσεων κακοδιοίκησης και παραβίασης δικαιωμάτων. Αυτή η ανεξαρτησία αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο στην αποστολή του να διασφαλίζει τη διοικητική λογοδοσία.²³

Διορισμός και θητεία

Ο διορισμός του Συνηγόρου του Πολίτη και των Βοηθών Συνηγόρων στην Ελλάδα γίνεται σύμφωνα με το άρθρο 101Α του Συντάγματος. Η Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής των Ελλήνων είναι επιφορτισμένη με τη διαδικασία επιλογής, καθοδηγούμενη από τις συστάσεις της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας, όπως περιγράφεται στον Κανονισμό της Βουλής (Νόμος 3051/2002, άρθρο 3, παράγραφος 2, ΦΕΚ 220/20.09.2002 τεύχος Α). Είναι σημαντικό ότι η θητεία τους διαρκεί έξι χρόνια, χωρίς δυνατότητα επαναδιορισμού.²³

Περιορισμοί στις εξωτερικές δραστηριότητες

Η θητεία τόσο του Συνηγόρου του Πολίτη όσο και των Βοηθών συνεπάγεται υποχρέωση αποχής από την κατοχή οποιουδήποτε άλλου δημόσιου αξιώματος ή την άσκηση οποιασδήποτε επαγγελματικής

δραστηριότητας, αμειβόμενης ή μη, στον δημόσιο ή στον ιδιωτικό τομέα. Ο περιορισμός αυτός αποσκοπεί στη διατήρηση της μοναδικής εστίασής τους στους ρόλους και τις αρμοδιότητές τους.²³

Ερευνητική εντολή

Η σφαίρα διερεύνησης του Συνηγόρου του Πολίτη εκτείνεται σε μεμονωμένες διοικητικές πράξεις, παραλείψεις ή συμπεριφορές που επιδεικνύουν φορείς δημόσιας υπηρεσίας και θίγουν τα δικαιώματα ή τα νόμιμα συμφέροντα φυσικών και νομικών προσώπων. Αυτό περιλαμβάνει σενάρια στα οποία φορείς δημόσιας υπηρεσίας παραβιάζουν συνταγματικά και εν γένει νομοθετικά κατοχυρωμένα δικαιώματα, αγνοούν τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις, ή παραβιάζουν τις αρχές της χρηστής διοίκησης και της διαφάνειας.²³

Ετήσιες εκθέσεις

Με μεγάλη προσοχή και σχολαστικότητα, ο Συνήγορος του Πολίτη συντάσσει ετήσια έκθεση που παρέχει λεπτομερή εικόνα των μέτρων και των προσπαθειών της αρχής. Η ολοκληρωμένη αυτή έκθεση όχι μόνο αναδεικνύει σημαντικές υποθέσεις, αλλά περιέχει επίσης καλά διατυπωμένες συστάσεις για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δημόσιων υπηρεσιών και την πραγματοποίηση σημαντικών νομοθετικών μεταρρυθμίσεων. Οι συστάσεις αυτές χρησιμεύουν ως σημαντικός καταλύτης για τη βελτίωση της συνολικής απόδοσης της αρχής και την προώθηση ενός πιο ευέλικτου και υπεύθυνου συστήματος δημόσιας διοίκησης.²³

Ερευνητικές εξουσίες

Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι εξουσιοδοτημένος από το νόμο να ζητά πληροφορίες, έγγραφα και άλλες μορφές αποδεικτικών στοιχείων από δημόσιους φορείς. Επιπλέον, ο θεσμός είναι εξουσιοδοτημένος να διεξάγει συνεντεύξεις και έρευνες και, εάν είναι απαραίτητο, να λαμβάνει γνωμοδοτήσεις εμπειρογνομόνων για να βοηθήσει στη διαδικασία έρευνας. Οι δημόσιες αρχές υποχρεούνται να συνεργάζονται με την ανεξάρτητη αρχή, εκτός από τις περιπτώσεις που αφορούν την κρατική ασφάλεια, την εθνική άμυνα και τις διεθνείς σχέσεις, όπου χωρούν εξαιρέσεις από το απόρρητο των εγγράφων.²³

Διαμεσολάβηση και επίλυση συγκρούσεων

Μόλις ολοκληρωθεί η έρευνα, ο Διαμεσολαβητής συντάσσει τελική έκθεση, η οποία στη συνέχεια διαβιβάζεται στον αρμόδιο υπουργό και στις διοικητικές αρχές. Παράλληλα, ο Διαμεσολαβητής συμμετέχει ενεργά σε πρωτοβουλίες διαμεσολάβησης για την επιτάχυνση της επίλυσης των προβλημάτων των πολιτών.²³

Η εισαγωγή του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη στην Ελλάδα σηματοδοτεί ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της διασφάλισης του εξωδικαστικού ελέγχου των διοικητικών πράξεων. Ο θεμελιώδης στόχος του είναι να θωρακίσει τις Ελληνίδες και τους Έλληνες πολίτες από τις «ιδιοτροπίες» της δημόσιας διοίκησης και τις περιπτώσεις κακοδιοίκησης, λειτουργώντας έτσι ως εμπροσθοφυλακή της διαφάνειας, της λογοδοσίας και του κράτους δικαίου για την Ελληνική Δημοκρατία. Τα κύρια χαρακτηριστικά όλων των Συνηγόρων του Πολίτη επομένως και του Έλληνα Συνηγόρου συμπυκνώνονται σε οκτώ σημεία: 1. Ανεξαρτησία από την κεντρική εξουσία 2. Υψηλά προσόντα των στελεχών της Αρχής 3. Συνηγορία έπειτα από σχετική αναφορά πολιτών 4. Διαμεσολάβηση για την επίλυση διαφορών ανάμεσα σε πολίτες και δημόσιες υπηρεσίες 5. Διερεύνηση των υποθέσεων σε ευρύ φάσμα 6. Οι ελεγχόμενοι φορείς είναι υποχρεωμένοι να συνεργάζονται με την Αρχή 7. Οι προτάσεις των Συνηγόρων του Πολίτη δεν έχουν δεσμευτική-εκτελεστική ισχύ 8. Κατάθεση της Ετήσιας Έκθεσης πεπραγμένων στην Βουλή.²⁴

1.3.2.1 Γενικές αρμοδιότητες

Στην Ελλάδα, ο Συνήγορος του Πολίτη κατέχει κεντρικό ρόλο στη διασφάλιση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των κατοίκων της. Η γενική αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα, διασφαλίζοντας την τήρηση των αρχών της δικαιοσύνης, της αμεροληψίας και της λογοδοσίας σε διάφορες πτυχές της κοινωνικής ζωής. Το παρόν κεφάλαιο εμβαθύνει στις γενικές αρμοδιότητες του Συνηγόρου του Πολίτη στην Ελλάδα, ρίχνοντας φως σε βασικούς τομείς παρέμβασης που συμβάλλουν στην προστασία και την ενδυνάμωση των ατόμων και των κοινοτήτων.¹⁷

23.Νόμος 2477/1997 (ΦΕΚ-Α 59 /17-4-1997) «Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης».

24.Β. Τζέμος, Συνήγορος του Πολίτη, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2012.

1. Προσωπική ελευθερία

Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στη διαφύλαξη της προσωπικής ελευθερίας αφορά σε θέματα όπως ο έλεγχος και η έρευνα, το άσυλο, η διαμονή, η προστασία των προσωπικών δεδομένων, οι διαδικασίες σύλληψης, οι συνθήκες κράτησης, η διοικητική κράτηση και η πρόληψη της κατάχρησης εξουσίας. Με τον τρόπο αυτό, ο Συνήγορος του Πολίτη διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη διασφάλιση της δίκαιης και αξιοπρεπούς μεταχείρισης των ατόμων από τις δημόσιες αρχές.¹⁷

2. Αξιοπρέπεια του προσώπου και μεταθανάτια αξιοπρέπεια

Στην Ελλάδα, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ως αποστολή την προστασία της αξιοπρέπειας των ατόμων, τόσο εν ζωή όσο και μετά θάνατον. Αυτό περιλαμβάνει τη διασφάλιση του δικαιώματος ταφής ή αποτέφρωσης, καθώς και τη διασφάλιση της ελευθερίας της θρησκείας και των πεποιθήσεων, η οποία επεκτείνεται στην ίδρυση, τη λειτουργία και την προστασία των ναών και των θρησκευτικών οίκων. Η παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη σε αυτά τα θέματα ενισχύει τη δέσμευση του έθνους να σέβεται τα διαφορετικά πολιτιστικά και θρησκευτικά υπόβαθρα.¹⁷

3. Δικαιώματα των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο

Ο Συνήγορος του Πολίτη ασχολείται έντονα με θέματα που αφορούν την είσοδο και τη διαμονή μεταναστών και αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα. Η αρμοδιότητα αυτή περιλαμβάνει θέματα διεθνούς προστασίας, πολιτικού ασύλου, κοινωνικής ένταξης και τις συνθήκες διοικητικής κράτησης. Υπερασπιζόμενος τα δικαιώματα αυτών των ευάλωτων πληθυσμών, ο Συνήγορος του Πολίτη συμβάλλει στη δίκαιη μεταχείριση και προστασία των ατόμων που αναζητούν καταφύγιο στην Ελλάδα.¹⁷

4. Αστική και δημοτική κατάσταση

Το αστικό και δημοτικό καθεστώς είναι ένας άλλος τομέας στον οποίο ο Συνήγορος του Πολίτη παρεμβαίνει ενεργά. Πρόκειται για τη διαχείριση των ληξιαρχείων, των πολιτικών μητρώων και των διαβατηρίων, καθώς και για την παροχή διπλωματικής προστασίας στους Έλληνες του εξωτερικού και την εποπτεία της διαδικασίας χορήγησης ιθαγένειας, συμπεριλαμβανομένης της πολιτογράφησης. Οι

αρμοδιότητες αυτές υπογραμμίζουν τη δέσμευση του Συνηγόρου του Πολίτη να προασπίζει τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των Ελλήνων πολιτών τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.¹⁷

5. Στρατιωτική θητεία και εκπαίδευση

Ο Συνήγορος του Πολίτη εποπτεύει θέματα που σχετίζονται με τη στρατιωτική θητεία και την εναλλακτική θητεία, διασφαλίζοντας τη δικαιοσύνη και την ισότητα στη διαδικασία κατάταξης.²¹ Επιπλέον, ο Συνήγορος του Πολίτη διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην ανώτατη και ανώτερη εκπαίδευση, εστιάζοντας στην πρόσβαση, την υποστήριξη των φοιτητών, τις υποτροφίες και την πρόσληψη και ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Προωθώντας τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες και τη δικαιοσύνη, ο Συνήγορος του Πολίτη συμβάλλει στην πνευματική και κοινωνική ανάπτυξη του έθνους.¹⁷

6. Ελευθερία του επαγγέλματος και επαγγελματικά δικαιώματα

Η ελευθερία του επαγγέλματος και η προστασία των επαγγελματικών δικαιωμάτων αποτελούν ζωτικές πτυχές της εντολής του Συνηγόρου του Πολίτη. Αυτό περιλαμβάνει την αντιμετώπιση ζητημάτων που σχετίζονται με την εγγραφή ατόμων σε επαγγελματικές ενώσεις και επιμελητήρια. Με τη διασφάλιση αυτών των δικαιωμάτων, ο Συνήγορος του Πολίτη διευκολύνει ένα ακμαίο και δίκαιο επαγγελματικό περιβάλλον στην Ελλάδα.¹⁷

Συμπέρασμα

Στην Ελλάδα, ο Συνήγορος του Πολίτη λειτουργεί ως θεματοφύλακας της δικαιοσύνης, της αμεροληψίας και της λογοδοσίας σε ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων. Από την προστασία της προσωπικής ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας έως την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, ο Συνήγορος του Πολίτη διαδραματίζει έναν απαραίτητο ρόλο στη διασφάλιση ότι τα άτομα και οι κοινότητες αντιμετωπίζονται με σεβασμό και δικαιοσύνη από τις δημόσιες αρχές.

17. <https://www.synigoros.gr>

21.Σ. Κοφίνης, Ισότητα και απαγόρευση διακρίσεων, Εκδ. Σάκκουλα, 2016

Με τις αφοσιωμένες προσπάθειές του, ο Συνήγορος του Πολίτη συμβάλλει σε μια πιο δίκαιη και ισότιμη κοινωνία για όλους τους Έλληνες και τους κατοίκους της Ελλάδας ανεξαρτήτως καταγωγής, φύλου, φυλής, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου ή οποιουδήποτε άλλου ατομικού χαρακτηριστικού που μπορεί να οδηγήσει σε άνιση μεταχείριση ενός ατόμου.¹⁷

1.3.2.2. Ειδικές αρμοδιότητες

Σε αυτό το υποκεφάλαιο, αναλύονται οι ειδικές αρμοδιότητες του Συνηγόρου του Πολίτη στην Ελλάδα, εστιάζοντας σε δύο βασικούς τομείς: την οργάνωση και λειτουργία ενός συστήματος εξωτερικού ελέγχου για τις διαδικασίες απέλασης υπηκόων τρίτων χωρών αφενός και αφετέρου τη δημιουργία του «Εθνικού Μηχανισμού για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων» και του «Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας».¹⁷

1.Εξωτερικό σύστημα ελέγχου για τις διαδικασίες απομάκρυνσης υπηκόων τρίτων χωρών

Μία από τις ειδικές αρμοδιότητες που έχουν ανατεθεί στον Συνήγορο του Πολίτη είναι η εποπτεία ενός συστήματος εξωτερικού ελέγχου για τις διαδικασίες απομάκρυνσης υπηκόων τρίτων χωρών. Ο ρόλος αυτός είναι υψίστης σημασίας, δεδομένων των πιθανών επιπτώσεων στα ανθρώπινα δικαιώματα²⁰ που συνδέονται με τις διαδικασίες μετανάστευσης και απέλασης.²⁵ Ο Συνήγορος του Πολίτη, υπό την ιδιότητά του αυτή, λειτουργεί ως δικλείδα ασφαλείας έναντι αυθαιρεσιών, παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κάθε μορφής κακομεταχείρισης κατά τη διάρκεια της απομάκρυνσης υπηκόων τρίτων χωρών. Η ευθύνη αυτή συνάδει με τις διεθνείς δεσμεύσεις της Ελλάδας, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων της βάσει του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά των Βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (OPCAT), το οποίο η Ελλάδα επικύρωσε στις 18 Δεκεμβρίου 2002.

17. <https://www.synigoros.gr>

20. Σισιλιανός Λίνος – Αλέξανδρος, Ευρωπαϊκή σύμβαση δικαιωμάτων του ανθρώπου: Ερμηνεία κατ' άρθρο. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2023

25. Σταυρουλάκη, Ε. Μεταναστευτικό Δίκαιο και Δίκαιο Ιθαγένειας: Ερμηνεία – Διαγράμματα – Υποδείγματα. Πρόλογος από Παπαπαναγιώτου, Λέζα Α. Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.

Η OPCAT αναθέτει τη δημιουργία εθνικών μηχανισμών για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της κακομεταχείρισης και ο Συνήγορος του Πολίτη διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην εκπλήρωση αυτής της υποχρέωσης.¹⁷

2.Εθνικός μηχανισμός για την πρόληψη των βασανιστηρίων

Με το νόμο 4228/2014, η Ελλάδα δημιούργησε τον «Εθνικό Μηχανισμό για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων» στο πλαίσιο της προσχώρησής της στην OPCAT. Ο μηχανισμός αυτός, που εποπτεύεται από τον Συνήγορο του Πολίτη, έχει σχεδιαστεί για την πρόληψη των βασανιστηρίων και άλλων μορφών απάνθρωπης κακομεταχείρισης εντός των καταστημάτων κράτησης και άλλων χώρων όπου τα άτομα στερούνται την ελευθερία τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη, σε συντονισμό με τον εν λόγω μηχανισμό, είναι υπεύθυνος για τη διενέργεια επιθεωρήσεων, τη διατύπωση συστάσεων και την αντιμετώπιση οποιωνδήποτε θεμάτων που σχετίζονται με τη μεταχείριση των κρατουμένων και τις συνθήκες κράτησης. Ο «Εθνικός Μηχανισμός για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων» αντανακλά τη δέσμευση της Ελλάδας στα διεθνή πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την αφοσίωσή της στη διασφάλιση ότι τα άτομα που κρατούνται αντιμετωπίζονται με αξιοπρέπεια και σεβασμό, σύμφωνα με τις αρχές της OPCAT.²⁰

3.Εθνικός μηχανισμός για τη διερεύνηση περιστατικών αυθαιρεσίας

Επιπλέον, ο Συνήγορος του Πολίτη διαχειρίζεται τον «Εθνικό Μηχανισμό Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας», ο οποίος θεσπίστηκε με τον νόμο 4443/2016, Μέρος Δ. Ο εν λόγω μηχανισμός είναι επιφορτισμένος με την παραλαβή, αξιολόγηση και διερεύνηση καταγγελιών κατά ένστολου προσωπικού διαφόρων υπηρεσιών επιβολής του νόμου, συμπεριλαμβανομένης της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος και του Πυροσβεστικού Σώματος, καθώς και κατά υπαλλήλων καταστημάτων κράτησης. Οι καταγγελίες που καλύπτονται από τον εν λόγω μηχανισμό αφορούν ένα ευρύ φάσμα αδικημάτων, συμπεριλαμβανομένων των βασανιστηρίων, των παραβιάσεων της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, των παράνομων εκ προθέσεως αδικημάτων και των ενεργειών που εισάγουν διακρίσεις για διάφορους λόγους. Ο Συνήγορος του Πολίτη, μέσω του «Εθνικού

Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας», διασφαλίζει ότι οι καταγγελίες για παραπτώματα ή κατάχρηση εξουσίας από το προσωπικό των υπηρεσιών επιβολής του νόμου και των καταστημάτων κράτησης εξετάζονται διεξοδικά και, εάν είναι απαραίτητο, παραπέμπονται για πειθαρχικές ενέργειες. Ο μηχανισμός αποτελεί ζωτικής σημασίας επανορθωτικό δίαυλο για τους πολίτες προκειμένου να ζητήσουν δικαίωση για περιστατικά που σχετίζονται με αυθαιρεσίες, προωθώντας τη λογοδοσία στον τομέα της επιβολής του νόμου.¹⁷

Συμπέρασμα

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ειδικές αρμοδιότητες που επεκτείνονται στην εποπτεία κρίσιμων τομέων, όπως το σύστημα εξωτερικού ελέγχου των διαδικασιών απέλασης υπηκόων τρίτων χωρών, η πρόληψη των βασανιστηρίων και η διερεύνηση περιστατικών αυθαιρεσίας. Οι αρμοδιότητες αυτές ευθυγραμμίζονται με τις διεθνείς υποχρεώσεις της Ελλάδας και καταδεικνύουν τη δέσμευση της χώρας για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την πρόληψη της κατάχρησης και τη διασφάλιση της λογοδοσίας στο πλαίσιο των συστημάτων επιβολής του νόμου και κράτησης. Ο Συνήγορος του Πολίτη, ως ανεξάρτητος θεσμός, διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διασφάλιση των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των ατόμων εντός της ελληνικής δικαιοδοσίας.¹⁷

1.4 Σύγχρονα ζητήματα τα χρόνια της Πανδημίας 2020-2021

1.Ετήσια Έκθεση έτους 2020

Στην ετήσια έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη του έτους 2020 καταγράφεται σημαντική αύξηση των περιστατικών όπου οι πολίτες για πάρα πολλούς λόγους απευθύνονται στην Αρχή για να επιλύσουν θέματα που σχετίζονται σαφώς με την ύπαρξη της πανδημίας και την προβληματική –σε πολλές περιπτώσεις- αντιμετώπισή τους από τις δημόσιες υπηρεσίες. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ήδη από τον Απρίλιο του 2020 η Αρχή καταγράφει σε έναν συνοπτικό οδηγό τα βασικότερα έκτακτα μέτρα αντιμετώπισης των ζητημάτων στο επίπεδο της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης. Η Αρχή δεν παραλείπει να επισημάνει προς τα αρμόδια υπουργεία Εσωτερικών, Υγείας και Εργασίας τις ενέργειες που πρέπει να θεσμοθετήσουν ώστε να υπάρξει όσο το δυνατόν περισσότερη ανακούφιση των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού. Αναμφισβήτητα η πανδημία είχε καταλυτικό ρόλο ως προς

τον αριθμό των αναφορών που υποβλήθηκαν στην Αρχή κατά το έτος 2020 που σύμφωνα με τα δημοσιοποιημένα στοιχεία ξεπέρασαν τις 18.000 –αριθμός ρεκόρ της δεκαετίας. Από το σύνολο των αναφορών για τις οποίες είχε αρμοδιότητα η Αρχή (ποσοστό 56%) , διαπιστώθηκε ότι στο 72% των περιπτώσεων υπήρξε πράγματι κακοδιοίκηση ενώ δεν διαπιστώθηκε κακοδιοίκηση σε ποσοστό 28%. Σε ποσοστό 81% επιλύθηκαν τα ζητήματα από την Αρχή ενώ δεν επιλύθηκαν ζητήματα σε ποσοστό 19% κυρίως λόγω της άρνησης του κράτους να ανταποκριθεί στις παρεμβάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη αλλά και λόγω απουσίας των κατάλληλων νομοθετικών ρυθμίσεων.¹⁷

Τα σημαντικότερα ζητήματα που κλήθηκε να αντιμετωπίσει ο Συνήγορος ήταν εργασιακά , ασφαλιστικά και φορολογικά θέματα, περιβαλλοντικά θέματα, φυλετικές διακρίσεις, είσοδος μεταναστών στη χώρα καθώς και επίλυση διαφορών ανάμεσα σε πολίτες και υπηρεσίες ή δημόσιες επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας. Οι Αναφορές για κακοδιοίκηση αφορούσαν κυρίως τα Υπουργεία Προστασίας του Πολίτη, Υγείας, Παιδείας, Μετανάστευσης και Ασύλου, Οικονομικών, τον ΕΦΚΑ, αλλά και σε μεγάλο βαθμό υπήρξαν αναφορές για κακοδιοίκηση από πολλούς Δήμους και λιγότερο από τις υπηρεσίες της Περιφέρειας.¹⁷

Όπως τονίστηκε ήδη, η πανδημία προκάλεσε πολλά προβλήματα στους πολίτες και πολλές από τις αναφορές προς την Αρχή σχετιζόνταν με τα δικαιώματα των πολιτών σε σχέση κυρίως με τα έκτακτα περιοριστικά μέτρα που ελάμβανε το κράτος προκειμένου να αντιμετωπίσει την εξάπλωση του κορονοϊού. Οι ενέργειες της Αρχής δεν είχαν μόνο διαμεσολαβητικό χαρακτήρα αλλά και παρεμβατικό ρόλο σε υποθέσεις που αφορούσαν ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. Ειδικότερα, ελήφθη μέριμνα για τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα τόσο στο σύνολο όσο και για τις ομάδες που κινδύνευαν περισσότερο –έγκυες , άτομα με αναπηρία, χρόνια πάσχοντες- ώστε να μην υπάρχουν απολύσεις , καταχρηστική αντιμετώπιση από τους εργοδότες , μειώσεις μισθών και για τους λόγους αυτούς προτάθηκε η επιβολή επιπλέον κυρώσεων και η περαιτέρω ενεργοποίηση του κρατικού μηχανισμού ελέγχου. Τονίστηκε η ανάγκη για περαιτέρω διευκολύνσεις σε ιδιωτικούς και δημοσίους υπαλλήλους ως προς τους δικαιούχους των ειδικών αδειών αλλά και την θέσπιση της εξ' αποστάσεως εργασίας.

Δόθηκε έμφαση στον τρόπο αντιμετώπισης των προβλημάτων που ανέκυπταν για τους ηλικιωμένους, τους άστεγους, τους Ρομά αλλά και σε όσους διέμεναν σε δομές μεταναστών με την άμεση παρέμβαση προς το κεντρικό κράτος να θεσπίσει υποστηρικτικούς μηχανισμούς τόσο για την παροχή κατ'οίκον βοήθειας, όσο και για τη λήψη επιπλέον μέτρων προστασίας για τον περιορισμό εξάπλωσης της πανδημίας. Η Αρχή επέδειξε ζωηρό ενδιαφέρον και για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, αλλά και για άλλες κατηγορίες πολιτών που διαμένουν σε ιδρύματα ή σε καθεστώς κράτησης καθώς ζήτησε από την πολιτεία να θεσπιστούν επιπλέον μέτρα προστασίας. Επίσης παρενέβη προς τα αρμόδια Υπουργεία ώστε να διευκολυνθούν με άδειες ειδικού σκοπού διάφορες κατηγορίες πολιτών όπως εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα που είχαν μικρά παιδιά στο σπίτι, αλλά και εργαζόμενοι που διέμεναν με σύζυγο ή παιδιά που είχαν θέματα αναπηρίας ή άλλα θέματα υγείας. Άλλες κατηγορίες ευάλωτων πολιτών για τις οποίες παρενέβη ο Συνήγορος ήταν τα ανήλικα ασυνόδευτα παιδιά που έπρεπε εγκαίρως να μεταφερθούν στις δομές φιλοξενίας τηρώντας τα κατάλληλα μέτρα προστασίας αλλά και όσοι ζητούσαν άσυλο που έπρεπε να παραμείνουν αρκετό καιρό μέσα σε συνθήκες επικίνδυνης διαβίωσης με ενδεχόμενη μεγάλη διασπορά του κορονοϊού.¹⁷

Ένα σημαντικό ζήτημα που ανέκυψε κατά την πρώτη περίοδο της πανδημίας και την εποχή της απαγόρευσης των μετακινήσεων ήταν τα πολλά αιτήματα ελλήνων πολιτών οι οποίοι είχαν εγκλωβιστεί σε διάφορα σημεία του πλανήτη και δεν μπορούσαν να επιστρέψουν στην Ελλάδα. Ο Συνήγορος μεσολάβησε προς τις πρεσβείες και το Υπουργείο Εξωτερικών ώστε οι άνθρωποι να επιστρέψουν άμεσα και να αποζημιωθούν για τα έξοδα επαναπατρισμού τους.¹⁷

Ζητήματα οικονομικού περιεχομένου απασχόλησαν τον Συνήγορο καθώς ήταν αρκετές οι περιπτώσεις επαγγελματιών που δεν είχαν λάβει την ειδική αποζημίωση και αναζητήθηκαν τρόποι καλύτερης ενημέρωσης και εξυπηρέτησής τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη ασχολήθηκε ακόμη και με την αδυναμία του Δ.Ε.Δ.Δ.Η.Ε. να εξυπηρετήσει τους πολίτες εν μέσω πανδημίας, όπως και με την αδυναμία του κράτους να χορηγήσει διαβατήριο σε έλληνα πολίτη που ζούσε εκτός Ελλάδος και λόγω των απαγορεύσεων στις μετακινήσεις δεν μπορούσε να έρθει στην Ελλάδα για να δρομολογήσει τις

διαδικασίες για την έκδοση του διαβατηρίου του.¹⁷ Αρκετά ήταν και τα θέματα που άπτονταν της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας, ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης κατά την περίοδο της πανδημίας και ο Συνήγορος του Πολίτη κλήθηκε να παρέμβει ώστε να εξευρεθεί άμεσα λύση. Ένα άλλο μείζον θέμα που αφορούσε τη διαφάνεια και την αξιοκρατία προέκυψε κατά τη διαδικασία των προσλήψεων προσωπικού του Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας όπου η Αρχή επεσήμανε το ενδεχόμενο καταστρατήγησης της συνταγματικότητας σχετικά με την κατάταξη των συμμετεχόντων υποψηφίων στην προκήρυξη.¹⁷

Η Αρχή δέχτηκε πάρα πολλές αναφορές μετά και τα συσσωρευμένα αιτήματα για διεθνή προστασία τα οποία δεν ήταν δυνατό να υποβληθούν καθώς ήταν σε δίμηνη ισχύ η αναστολή της διαδικασίας στην υπηρεσία Ασύλου. Επίσης, μία σημαντική παρέμβαση ήταν η προτροπή για περαιτέρω ενημέρωση και υποστήριξη των αναγνωρισμένων προσφύγων οι οποίοι έπρεπε να αποχωρήσουν από τη στέγη του προγράμματος ESTIA και να μεταβούν ομαλά από τις δομές , τους ξενώνες και τα διαμερίσματα στο πρόγραμμα HELIOS σκοπός του οποίου είναι η ένταξη των δικαιούχων της διεθνούς προστασίας στην ελληνική κοινωνία μέσω της αυτόνομης διαβίωσης τους. Για την ομαλότερη μετάβαση στις νέες συνθήκες ζητήθηκε από την Πολιτεία και το αρμόδιο Υπουργείο να αμβλυνθούν τα προβλήματα κατά τη διαδικασία , να υπάρξει ουσιώδης πρόσβαση και μέριμνα κοινωνικής πρόνοιας, αλλά και να προβλεφθούν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και εν τέλει της μη διαμονής σε κατοικία. Κυρίαρχη θέση της Αρχής σχετικά με το μεταναστευτικό και προσφυγικό πρόβλημα είναι η εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σύνολό τους.¹⁷

Η Αρχή ανέδειξε τα προβλήματα που προκάλεσε η υποχρεωτικότητα της διετούς προσχολικής εκπαίδευσης καθώς έπρεπε να βρεθούν περισσότερες αίθουσες να στεγάσουν μεγαλύτερο αριθμό νηπίων και αυτό σήμαινε ότι νήπια και γονείς υποχρεώθηκαν να μετακινηθούν μικρές αλλά και μεγαλύτερες αποστάσεις με δική τους οικονομική επιβάρυνση. Εξίσου σοβαρό είναι το θέμα της προσβασιμότητας στο γενικό σχολείο, των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και προς

αυτή την κατεύθυνση παρενέβη ο Συνήγορος του Πολίτη προκειμένου να αντιμετωπιστούν ζητήματα μη υλοποίησης ή καθυστερήσεων για την παροχή Παράλληλης Στήριξης, την παρουσία Σχολικού Νοσηλευτή ή Ειδικού Βοηθητικού Προσωπικού.¹⁷ Το έτος 2020, ο Συνήγορος του Πολίτη ασχολήθηκε διεξοδικά -έπειτα από επικοινωνία με τους αρμόδιους φορείς- με το θέμα της αποϊδρυματοποίησης παιδιών και κατόπιν συνέταξε Ειδική Έκθεση όπου προτείνει τρόπους φροντίδας ευάλωτων παιδιών προερχόμενα από δύσκολα ή και ανύπαρκτα οικογενειακά περιβάλλοντα και επισημαίνει την ανάγκη επαναπροσδιορισμού του πλαισίου για την παιδική προστασία και την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών αυτών.¹⁷ Η Αρχή ασχολήθηκε και με επιμέρους ζητήματα που συνδέονται με το ασφαλιστικό και το συνταξιοδοτικό, με την παροχή των υπηρεσιών σε δημόσιες δομές υγείας, με την αξιολόγηση αναπήρων αιτούντων για την έκδοση γνωματεύσεων από τα ΚΕ.Π.Α, με την διαδικασία για τις παροχές επιδομάτων πρόνοιας, με την πλημμελή άσκηση της αρμοδιότητας διαφόρων επαγγελματικών φορέων οι οποίοι δεν αναγνώρισαν σε κατόχους-ως όφειλαν- τους τίτλους σπουδών και τα επαγγελματικά προσόντα που αποκτήθηκαν στην αλλοδαπή.¹⁷

Στην ενότητα που αναφέρεται στο περιβάλλον και τις υποχρεώσεις που πρέπει να αναλαμβάνει το κράτος και οι πολίτες απέναντί του, υπήρξαν παρεμβάσεις προς τις Υπηρεσίες Δόμησης καθώς διαπιστώθηκε εκ νέου η υφιστάμενη χρόνια δυσλειτουργία και υποστελέχωση των Υπηρεσιών Δόμησης και η αδυναμία τους να ανταποκριθούν στον μεγάλο αριθμό αιτημάτων των πολιτών αλλά και στον απαιτούμενο έλεγχο των πολεοδομικών παραβάσεων και των αυθαίρετων κατασκευών.¹⁷ Στο πλαίσιο των παρεμβάσεων σχετικά με τις ειδικές αρμοδιότητες, ο Συνήγορος του Πολίτη εκπόνησε την ετήσια Έκθεση του Πλαισίου Προαγωγής για τα δικαιώματα των ανθρώπων με αναπηρία σύμφωνα και με τις συστάσεις που διατυπώθηκαν από την αρμόδια Επιτροπή του Ο.Η.Ε. κατά την εφαρμογή της σχετικής Σύμβασης του Ο.Η.Ε. Επίσης, η Αρχή λειτούργησε και προχώρησε σε σημαντικές ενέργειες ως φορέας προαγωγής των δικαιωμάτων του παιδιού.¹⁷ Η καταπολέμηση των διακρίσεων και η αρχή της ίσης μεταχείρισης ανεξάρτητα από το φύλο, τη θρησκευτικές και άλλες πεποιθήσεις του ατόμου απασχόλησαν και το έτος 2020 το Συνήγορο του Πολίτη. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η Αρχή παρενέβη και

στον Ιδιωτικό τομέα προσπαθώντας να επιλύσει μαζί με το Σώμα Επιθεωρητών Εργασίας, σοβαρά ζητήματα που είχαν ανακύψει ανάμεσα σε εργοδότες και εργαζόμενους.¹⁷

Ο Συνήγορος του Πολίτη λειτούργησε –παρά τα προβλήματα και τις καθυστερήσεις που προκάλεσε η πανδημία- και ως μηχανισμός εξωτερικού ελέγχου για τις αναγκαστικές επιστροφές πολιτών και την προώθησή τους προς τρίτες χώρες καταγωγής τους.¹⁷ Στην έκθεση του έτους 2020 καταγράφονται και οι περιπτώσεις όπου ο Συνήγορος του Πολίτη λειτούργησε ως εθνικός μηχανισμός τόσο για την διερεύνηση περιστατικών αυθαιρεσίας όσο και για την πρόληψη περιστατικών απάνθρωπων βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής και ταπεινωτικής μεταχείρισης.¹⁷ Η υποβολή νομοθετικών και οργανωτικών προτάσεων για την αντιμετώπιση προβλημάτων σχετικά με τις παρεχόμενες λειτουργίες δημοσίων υπηρεσιών , την εξάλειψη των αδικιών εξαιτίας νομοθετικών κενών ή αβλεψιών αλλά και τον εκσυγχρονισμό του νομοθετικού πλαισίου δράσης ήταν ανάμεσα στις επιλεγμένες ειδικές αρμοδιότητες της Αρχής κατά το 2020. Ειδικότερα, ο Συνήγορος του Πολίτη κατέθεσε τις προτάσεις του κατά τη δημόσια διαβούλευση για εννέα σχέδια νόμων (ρυθμίσεις μεταναστευτικής και σωφρονιστικής νομοθεσίας, εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, τροποποίηση Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, επίδομα γέννησης, αναβάθμιση του σχολείου, μέτρα ενίσχυσης των εργαζομένων και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, κοινωνικοασφαλιστικές διατάξεις και διατάξεις για την ενίσχυση των ανέργων, στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εκσυγχρονισμός του συστήματος προσλήψεων στον δημόσιο τομέα και ενίσχυση του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού).¹⁷

Σημαντικό είναι και το γεγονός της αναβάθμισης του ρόλου του Συνηγόρου του Πολίτη προκειμένου να ασκεί αποτελεσματικά την αρμοδιότητά του ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας. Με το Ν. 4662/2020 ενισχύεται αυτός ο ρόλος της Αρχής και δίνεται η δυνατότητα της διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας από τον ίδιο, αξιοποιώντας νέα θεσμικά μέσα όπως είναι η λήψη ένορκων καταθέσεων, η αναζήτηση μαρτύρων κ.ά.¹⁷

17. <https://www.synigoros.gr>

2.Ετήσια Έκθεση έτους 2021

Μελετώντας την ετήσια έκθεση για το έτος 2021, αναδεικνύεται μια σειρά από συνακόλουθα ζητήματα που απασχόλησαν τον Έλληνα Συνήγορο του Πολίτη. Σε αυτά περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Μαζικός εμβολιασμός και περιορισμός της εξάπλωσης της πανδημίας: Η Αρχή δέχτηκε πάρα πολλές αναφορές -μετά την επιβολή του προγράμματος του υποχρεωτικού μαζικού εμβολιασμού και την εφαρμογή των λοιπών απαγορευτικών μέτρων για τον περιορισμό της διάδοσης της επικρατούσας πανδημίας- όπου εκφραζόταν η ανησυχία για τυχόν καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ατομικών ελευθεριών. Ο Συνήγορος του Πολίτη συμφώνησε με τις διάφορες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας αναφέροντας ότι συνιστά συνταγματική υποχρέωση του κράτους να προστατέψει την Υγεία των πολιτών και δεν αποτελεί συνταγματική εκτροπή ο περιορισμός των ατομικών ελευθεριών και η υποχρεωτική επιβολή των περιοριστικών μέτρων, αντίθετα υπάρχει η συνταγματική υποχρέωση των πολιτών να επιδεικνύουν κοινωνική αλληλεγγύη πάντα με σεβασμό στα ατομικά τους δικαιώματα.¹⁷ Σε αυτή την περίπτωση των ειδικών συνθηκών που επικράτησαν στην πανδημία, βλέπουμε ότι ο Συνήγορος του Πολίτη δεν μπορεί να παρεκκλίνει από τις κανονιστικές αποφάσεις του κράτους και να δεχτεί ή να υπερασπιστεί την άποψη όσων μιλούσαν για παραβίαση των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Διαχείριση της κλιματικής κρίσης: Επισημάνθηκαν ουσιαστικές ανεπάρκειες στους τομείς του στρατηγικού σχεδιασμού, της πρόληψης και της αντιμετώπισης, όσον αφορά την αποτελεσματική διαχείριση των άμεσων επιπτώσεων που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή.¹⁷ Έμφαση δόθηκε στις ενέργειες που υποχρεούται να κάνει η πολιτεία προκειμένου να αντιμετωπιστούν ζητήματα που σχετίζονται με τη διαχείριση των αστικών χώρων πρασίνου αλλά και το φυσικό περιβάλλον γενικότερα, όπως και στις ενέργειες που πρέπει να γίνουν για να αντιμετωπιστούν προβλήματα που παρατηρούνται με τη διαχείριση των όμβριων υδάτων.¹⁷

Κλιμάκωση των τιμών της ενέργειας: Στην έκθεση αναφέρονται τα οξυμμένα προβλήματα που δημιουργούνται στα διάφορα ευάλωτα

κοινωνικά στρώματα λόγω της ραγδαίας κλιμάκωσης των τιμών της ενέργειας. Η ενέργεια, αν και υπόκειται στις αρχές της ελεύθερης αγοράς, παραμένει ένα αγαθό υψίστης σημασίας για τους πολίτες. Κατά συνέπεια, η επιβολή δυσανάλογα επαχθών χρεώσεων για την ενέργεια, ιδίως όταν η μη πληρωμή έχει ως αποτέλεσμα το σκληρό μέτρο της διακοπής της ηλεκτροδότησης, έχει τεθεί υπό εξέταση. Η Αρχή κατέθεσε συγκεκριμένες προτάσεις όπως τη δυνατότητα ρύθμισης οφειλών σε πολλές δόσεις, τη συγκρότηση επιτροπών εντός των διαφόρων εταιρειών παροχής ηλεκτρικής ενέργειας όπου θα εξετάζουν τα επιμέρους αιτήματα των καταναλωτών και θα εστιάζουν σε λύσεις οικονομικών διευκολύνσεων και στις περιπτώσεις όπου διαπιστώνεται πραγματική οικονομική δυσχέρεια να υπάρχει η δυνατότητα διαγραφής ή αναστολής επιβολής των προσαυξήσεων.¹⁷ Η Αρχή διαπίστωσε προβλήματα και στην ένταξη των καταναλωτών στο Κοινωνικό Οικιακό Τιμολόγιο καθώς και στο Μητρώο Ευάλωτων Πελατών καθώς αρκετοί δεν εντάχθηκαν ή έχασαν το αρχικό τους δικαίωμα και για τους λόγους αυτούς κατέθεσε προς τους αρμόδιους μία σειρά ωφέλιμων προτάσεων. Επιπλέον, κατά τη συζήτηση και την επικύρωση του Εθνικού Σχεδιασμού Δράσης για την καταπολέμηση της φτώχειας και της Ενεργειακής Ένδειας, η Αρχή έθεσε βασικές προϋποθέσεις και κατέθεσε συγκεκριμένες προτάσεις. Επισημάνθηκε η ανάγκη ενίσχυσης και υποστήριξης των ενεργειακών κοινοτήτων με αναθεωρημένο θεσμικό πλαίσιο και επανεξέταση διαφόρων ζητημάτων που ανέκυψαν. Πρότεινε ακόμη να επιβαρύνεται ο καταναλωτής για τις διάφορες επιμέρους χρεώσεις στους λογαριασμούς ανάλογα με τα εισοδήματά του και την οικονομική του κατάσταση, να υπάρξει διαφορετικός τρόπος είσπραξης ακόμη και για το τέλος είσπραξης υπέρ της Ε.Ρ.Τ. , όπως και τα έσοδα από τα τέλη ηλεκτροδοτούμενων χώρων και ακίνητης περιουσίας (Τ.Α.Π.) θα πρέπει να εισπράττονται από τους Δήμους και όχι από τις εταιρείες παροχής ηλεκτρικής ενέργειας.¹⁷

Τροποποίηση του οικογενειακού δικαίου: Οι προτεινόμενες νομοθετικές αλλαγές στο οικογενειακό δίκαιο αποτελούν ένα νομοθετικό εγχείρημα έτοιμο να συμβάλει καθοριστικά στην αναθεώρηση του κοινωνικού και νομικού πλαισίου της συμβίωσης. Βασικές πτυχές αυτών των προτάσεων, που αντανακλούν τη μακροχρόνια συνεισφορά του Συνηγόρου του Πολίτη για την επιτακτική μεταρρύθμιση του ισχύοντος πλαισίου, ενσωματώθηκαν στον νόμο

4800/21, ο οποίος δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 21 Μαΐου 2021. Πολύ θετική εξέλιξη για την διασφάλιση των Δικαιωμάτων του Παιδιού τα οποία είναι κατοχυρωμένα από τη Διεθνή Σύμβαση, είναι η θέσπιση της κοινής ανατροφής από τους δύο γονείς καθώς και η χωρίς εμπόδια επικοινωνία του παιδιού με τον γονέα που δεν μένει μαζί του.¹⁷

Θέσπιση σημαντικών αδειών στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα: Ο Συνήγορος του Πολίτη, με συνεχείς προτροπές προς τη Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, είχε επισημάνει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι γονείς και την αναγκαιότητα ύπαρξης ευνοϊκότερων ρυθμίσεων για την ζητούμενη ισορροπία μεταξύ οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Με τον Ν. 4808/2021 ο νομοθέτης εισάγει στον εργαζόμενο βίο την άδεια πατρότητας, την άδεια φροντιστή, τη γονική άδεια και άλλες μορφές ευέλικτης εργασίας που μπορούν πλέον να κάνουν χρήση όλοι οι δικαιούχοι εργαζόμενοι που απασχολούνται στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα. Ιδιαίτερη σημασία αποκτά τώρα η έννοια της γονεϊκής ιδιότητας καθώς η χορήγηση των αδειών αφορά όλους τους εργαζόμενους γονείς, φυσικούς, θετούς, ανάδοχους, μητέρες που αποκτούν παιδί μέσω της παρένθετης μητρότητας, μονογονείς, εργαζόμενες μητέρες στον ιδιωτικό τομέα που βρίσκονται σε υποβοηθούμενη αναπαραγωγή κ.ά.¹⁷

Προβλήματα κατά την εφαρμογή του νέου συστήματος πολιτογράφησης: Η Αρχή επεσήμανε την μεγάλη καθυστέρηση που επέφεραν στον καθορισμό ιθαγένειας ορισμένα σημεία του Ν. 4735/2020, ενώ αρχικά ο στόχος ήταν να επιταχυνθούν οι διαδικασίες.¹⁷

Ισχυρισμοί για επαναπροωθήσεις στον Έβρο: Η ενδιάμεση έκθεση που εξέδωσε ο Συνήγορος του Πολίτη τον Απρίλιο του 2021, εξετάζοντας τις καταγγελίες για επαναπροωθήσεις αλλοδαπών από την Ελλάδα στην Τουρκία, ιδίως στην περιοχή του Έβρου, έθεσε προβληματισμούς σχετικά με τη διασφάλιση των κυριαρχικών δικαιωμάτων εντός του έθνους, επαναλαμβανόμενες πρακτικές στη σύλληψη, τη μεταφορά σε ενδιάμεσες εγκαταστάσεις και τον τελικό επαναπατρισμό αλλοδαπών ατόμων στην Τουρκία.¹⁷

Στο πλαίσιο των ειδικών αρμοδιοτήτων του, ο Συνήγορος του Πολίτη παρενέβη σε ζητήματα που αφορούν τα άτομα με αναπηρίες (καλύτερη πρόσβαση σε κτίρια και υπηρεσίες, αποτελεσματικότερη διαδικασία αξιολόγησης των αιτήσεων για χορήγηση γνωματεύσεων πιστοποίησης αναπηρίας, προβλήματα παιδιών με αναπηρία, ένταξη ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας). Επίσης, η Αρχή παρακολουθεί από κοντά την υλοποίηση του εθνικού προγράμματος «Ελλάδα 2.0», το οποίο συνδυαστικά με το Σχέδιο Δράσης της προστασίας των Δικαιωμάτων Ατόμων με Αναπηρία εμπεριέχει μία σειρά από ενέργειες και δράσεις κατάλληλες για την υποβοήθηση των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν προβλήματα αναπηρίας.¹⁷ Άλλα θέματα που απασχόλησαν την Αρχή ήταν ζητήματα ίσης μεταχείρισης και ίσων ευκαιριών, προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών, εξωτερικού ελέγχου πολιτών για τις αναγκαστικές επιστροφές τους στις χώρες καταγωγής τους, διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας από ένστολο προσωπικό ή υπαλλήλους καταστημάτων κράτησης που αφορούν κάθε είδους βάνουση ή ρατσιστική συμπεριφορά απέναντι στους πολίτες κ.ά.¹⁷

Κατά το έτος 2021, ο Συνήγορος του Πολίτη έκανε επισημάνσεις και διατυπώσεις σχετικά με πέντε σχέδια νόμου που άπτονταν των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Εργασίας, Εσωτερικών, Μετανάστευσης και Ασύλου, Οικονομικών, Παιδείας και Θρησκευμάτων, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Προστασίας του Πολίτη, Υποδομών και Μεταφορών.¹⁷ Σημαντικό είναι το γεγονός ότι το έτος 2021, η Αρχή τροποποίησε τον κανονισμό λειτουργίας της καθώς απέκτησε καινούργιες αρμοδιότητες (έγινε μέλος της Εθνικής Αρχής Προσβασιμότητας και της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, συμμετέχει με εκπρόσωπό της στον Εθνικό Μηχανισμό Δημιουργίας και Αξιολόγησης των Σχεδίων Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, μπορεί να δεχτεί προσφυγή από κάθε πολίτη που στο εργασιακό του περιβάλλον είναι θύμα βίας ή και άλλων άσχημων συμπεριφορών σε συνεργασία με το αρμόδιο υπουργείο και το Σώμα Επιθεωρητών Εργασίας, έγινε μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Ισότητας των Φύλων, συμμετέχει στην πενταμελή Επιτροπή Δεοντολογίας της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας και ακόμη μπορεί να διαμεσολαβήσει σε θέματα εφαρμογής της νομοθεσίας για την ευζωία και την προστασία των ζώων).¹⁷ Όπως διευκρινίζει στην έκθεση ο Συνήγορος του Πολίτη Ανδρέας Ι. Ποττάκης,

ο θεσμός παραμένει αμετακίνητος στη δέσμευσή του να εκπληρώσει την αρχική του εντολή, γεγονός που δικαιολογεί και τον μεγάλο αριθμό αιτήσεων και αναφορών που δέχτηκε και το έτος 2021. Προσπαθεί σταθερά να παρεμβαίνει σε περιπτώσεις όπου οι πολίτες αντιμετωπίζουν διαφορές που χρήζουν επίλυσης και περιπτώσεις άδικης μεταχείρισης, ακόμη και στο πλαίσιο της δημόσιας διοίκησης. Η δέσμευση αυτή επεκτείνεται στην υποβολή θεσμικών συστάσεων που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας της δημόσιας διοίκησης, με απώτερο στόχο την ενίσχυση του κράτους δικαίου και των δημοκρατικών αρχών.¹⁷

Ο θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη έχει χαράξει ανεξίτηλα την ενεργό παρουσία του στην ελληνική κοινωνία και το έτος 2021 κατάφερε να συμβάλλει ουσιαστικά-σε ποσοστό άνω του 80% των περιπτώσεων- στη βελτίωση των αδικιών, της βίας, της διαφθοράς, της αναποτελεσματικότητας και των παρελκυστικών πρακτικών που συχνά συναντώνται στο πλαίσιο του μηχανισμού της δημόσιας διοίκησης, μεταξύ άλλων.²⁶

17. <https://www.synigoros.gr>

26.Κ. Χρυσόγονος, Συνταγματικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, 3η έκδ., 2022

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Κράτος Δικαίου-Πραγματικότητα ή Ουτοπία

2.1 Η έννοια του Κράτους Δικαίου

Το κράτος δικαίου αποτελεί θεμελιώδη αρχή που χαρακτηρίζει τις δημοκρατικές κοινωνίες και τη λειτουργία δίκαιων νομικών συστημάτων.²⁷ Αναφέρεται σε ένα σύστημα όπου οι νόμοι είναι υπέρτατοι και εφαρμόζονται εξίσου σε όλα τα άτομα, χωρίς να σχετίζεται η κοινωνική θέση, η πολιτική δύναμη ή η προσωπική επιρροή του εκάστοτε ατόμου.²⁷ Το κράτος δικαίου διασφαλίζει ότι μια κοινωνία διέπεται από σαφείς και διαφανείς κανόνες και όχι από τις αυθαίρετες αποφάσεις ατόμων ή θεσμών. Ακολουθούν οι βασικές πτυχές του κράτους δικαίου:²⁸

- Υπεροχή του δικαίου: Στο πλαίσιο του κράτους δικαίου, ο νόμος είναι υπέρτατος, πράγμα που σημαίνει ότι όλες οι ενέργειες των ατόμων και των θεσμικών οργάνων, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνητικών αξιωματούχων, υπόκεινται στον νόμο και πρέπει να είναι σύμφωνες με αυτόν. Κανείς και καμία δεν είναι υπεράνω του νόμου.²⁹
- Ισότητα ενώπιον του νόμου: Η αρχή της ισότητας διασφαλίζει ότι όλα τα άτομα είναι ίσα απέναντι στο νόμο.²¹ Η αρχή αυτή απαγορεύει τις διακρίσεις και διασφαλίζει ότι όλοι, ανεξάρτητα από το υπόβαθρο ή το καθεστώς τους, υπόκεινται στα ίδια νομικά πρότυπα.³⁰
- Διαφάνεια και προβλεψιμότητα: Το κράτος οφείλει να δημιουργεί νόμους, που θα διατυπώνονται με σαφή και προσιτό τρόπο και οι νομικές διαδικασίες θα είναι διαφανείς. Οι δε πολίτες οφείλουν να παρακολουθούν τις νομοθετικές εξελίξεις, να γνωρίζουν τους νόμους, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, ώστε να είναι σε θέση τόσο να διεκδικούν περισσότερες και καλύτερες παροχές, αλλά και να γνωρίζουν πιθανές συνέπειες που ενδέχεται να απορρέουν από παράνομες και-ή παράτυπες ενέργειές τους.³⁰

21.Σ. Κοφίνης, Ισότητα και απαγόρευση διακρίσεων, Εκδ. Σάκκουλα, 2016

27.Ε. Παπαρηγόπουλος, Κράτος δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2011

28.Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Πολιτειολογία, Το κράτος ως μορφή οργάνωσης των ανθρώπινων κοινωνιών, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2023

29.Π. Παραράς, Res Publica I, Το Κράτος Δικαίου, Οργάνωση Και Λειτουργία Του Συνταγματικού Κράτους, Εκδ. Σάκκουλας, 2014

30.Γεωργόπουλος Γ., Μπουκουβάλα Β., Συνταγματικά Δικαιώματα και Ελευθερίες, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2021

- Δίκαιη και αμερόληπτη δικαιοσύνη: Το κράτος δικαίου εγγυάται δίκαιη και αμερόληπτη πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Οι νομικές διαδικασίες πρέπει να διεξάγονται δίκαια, χωρίς μεροληψία ή αθέμιτη επιρροή. Αυτό περιλαμβάνει το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, νομική εκπροσώπηση και την ευκαιρία παρουσίασης αποδεικτικών στοιχείων.²⁸
- Προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: Τα ατομικά δικαιώματα και οι ελευθερίες διασφαλίζονται από το κράτος δικαίου. Οι νόμοι είναι σχεδιασμένοι για να προστατεύουν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα και κάθε νόμος που παραβιάζει αυτά τα δικαιώματα υπόκειται σε αμφισβήτηση.³⁰
- Περιορισμός των κυβερνητικών εξουσιών: Το κράτος δικαίου περιορίζει την άσκηση κυβερνητικών εξουσιών. Οι κυβερνητικές ενέργειες πρέπει να εγκρίνονται από το νόμο και δεν πρέπει να υπερβαίνουν την εξουσία που τους παρέχεται από το νομικό πλαίσιο.²⁶
- Λογοδοσία και υπευθυνότητα των αξιωματούχων: Οι δημόσιοι αξιωματούχοι και τα θεσμικά όργανα είναι υπόλογοι για τις πράξεις τους. Εάν οι αξιωματούχοι κάνουν κατάχρηση της εξουσίας τους ή παραβιάζουν το νόμο, μπορούν να λογοδοτήσουν μέσω νομικών μηχανισμών.²⁸
- Σταθερότητα και προβλεψιμότητα: Το κράτος δικαίου συμβάλλει στην κοινωνική σταθερότητα παρέχοντας προβλεψιμότητα στα νομικά αποτελέσματα. Αυτή η σταθερότητα ενθαρρύνει τις επενδύσεις, την οικονομική ανάπτυξη και τη λειτουργία μιας καλά οργανωμένης κοινωνίας.
- Μη επαναδραστηριοποίηση: Τα άτομα δεν μπορούν να τιμωρηθούν για πράξεις που δεν θεωρούνταν παράνομες τη στιγμή που διαπράχθηκαν.²⁶
- Ανεξάρτητη δικαιοσύνη: Μια ανεξάρτητη και αμερόληπτη δικαιοσύνη είναι απαραίτητη για την διαφύλαξη του κράτους δικαίου. Η δικαστική εξουσία ερμηνεύει και εφαρμόζει το νόμο αντικειμενικά, διασφαλίζοντας ότι οι νομικές αποφάσεις είναι απαλλαγμένες από πολιτικές παρεμβάσεις.³⁰

26.Κ. Χρυσόγονος, Συνταγματικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, 3η έκδ., 2022

28.Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Πολιτειολογία, Το κράτος ως μορφή οργάνωσης των ανθρώπινων κοινωνιών, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2023

30.Γεωργόπουλος Γ., Μπουκουβάλα Β., Συνταγματικά Δικαιώματα και Ελευθερίες, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2021

- Νομική προστασία των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας: Το κράτος δικαίου προστατεύει τα δικαιώματα ιδιοκτησίας. Αυτό με απλά λόγια σημαίνει ότι τα άτομα έχουν δικαίωμα να έχουν ιδιοκτησία, την οποία δύνανται να χρησιμοποιούν όπως ορίζει ο νόμος.³⁰

Συνοψίζοντας, η έννοια του κράτους δικαίου χρησιμεύει ως θεμέλιο για τη δημοκρατική διακυβέρνηση, την κοινωνική δικαιοσύνη και την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων. Περαιτέρω το κράτος δικαίου δημιουργεί το πλαίσιο όπου οι κοινωνίες μπορούν να λειτουργούν ομαλά, δίκαια και στα πλαίσια της νομιμότητας. Έτσι, διασφαλίζεται ότι όλοι οι πολίτες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου.²⁸

2.2 Διαχρονικά και επίκαιρα προβλήματα που ζητούν αποτελεσματική αντιμετώπιση

Κατά την επιδίωξη ενός ισχυρού και ακμαίου κράτους δικαίου, είναι απαραίτητο να αναγνωρίσουμε τα μακροχρόνια προβλήματα που εξακολουθούν να υφίστανται στις κοινωνίες μας. Τα ζητήματα αυτά όχι μόνο εμποδίζουν τη δημιουργία ενός δίκαιου και ισότιμου νομικού πλαισίου, αλλά και διαβρώνουν την εμπιστοσύνη των πολιτών στους θεσμούς. Ο θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη διαδραματίζει καίριο ρόλο στην αντιμετώπιση τόσο των διαχρονικών προκλήσεων, όπως και των σύγχρονων προκλήσεων όπως είναι η πανδημία της COVID -19 και η περιβαλλοντική κρίση.

2.2.1 Διαχρονικά ζητήματα

Διοικητική διαφάνεια και λογοδοσία

Ένα από τα κυριότερα ζητήματα που απαιτούν άμεση προσοχή είναι η διοικητική διαφάνεια και λογοδοσία. Σε πολλές χώρες, οι γραφειοκρατικές διαδικασίες παραμένουν καλυμμένες με μυστικότητα, γεγονός που οδηγεί σε διαφθορά, αναποτελεσματικότητα και έλλειψη λογοδοσίας. Οι πολίτες βρίσκονται συχνά σε μειονεκτική θέση όταν περιηγούνται στις πολύπλοκες κυβερνητικές διαδικασίες, γεγονός που τους καθιστά ευάλωτους στην κατάχρηση εξουσίας.³¹ Ο Συνηγόρος του Πολίτη, ως ανεξάρτητο εποπτικό όργανο, μπορεί να προωθήσει τη

28.Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Πολιτειολογία, Το κράτος ως μορφή οργάνωσης των ανθρώπινων κοινωνιών, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2023

30.Γεωργόπουλος Γ., Μπουκουβάλα Β., Συνταγματικά Δικαιώματα και Ελευθερίες, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2021

31.Κοκκίδου, Α., Διοικητική Εποπτεία Και Δημοσιονομικός Έλεγχος Στους Πρωτοβάθμιους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Εκδ. Σάκκουλας, 2008

διαφάνεια διερευνώντας καταγγελίες για διοικητικά παραπτώματα, υποστηρίζοντας πρακτικές ανοικτής διακυβέρνησης και συνιστώντας μεταρρυθμίσεις για τον εξορθολογισμό των διοικητικών διαδικασιών.

Παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνεχίζονται σε πολλά μέρη του κόσμου, από την αστυνομική βία μέχρι τις διακρίσεις λόγω φυλής, φύλου ή κοινωνικοοικονομικής κατάστασης. Οι παραβιάσεις αυτές υπονομεύουν το κράτος δικαίου²⁸ και αμαυρώνουν τη φήμη ενός έθνους στην παγκόσμια σκηνή. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να λειτουργήσει ως θεματοφύλακας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διερευνώντας εικαζόμενες καταχρήσεις, υποστηρίζοντας την προστασία των ευάλωτων πληθυσμών και εργαζομένων, για να διασφαλίσει ότι οι κυβερνητικές υπηρεσίες τηρούν τα διεθνή πρότυπα διασφάλισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων.²⁰

Διαφθορά και κατάχρηση δημόσιων πόρων

Η διαφθορά παραμένει ένα διάχυτο πρόβλημα που απομυζά δημόσια κονδύλια, αποδυναμώνει τους θεσμούς και διαβρώνει την εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο στην καταπολέμηση της διαφθοράς διερευνώντας αναφορές για δωροδοκία, δωροληψία και υπεξαίρεση εντός των κυβερνητικών υπηρεσιών. Με την προώθηση της διαφάνειας και της λογοδοσίας, ο θεσμός αυτός μπορεί να οδηγήσει στην ηθική διακυβέρνηση.³²

Αναποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη

Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη παραμένει ένας άπιαστος στόχος για πολλά άτομα, ιδίως για εκείνα που προέρχονται από περιθωριοποιημένες κοινότητες. Τα νομικά συστήματα αποδεικνύονται συχνά δαπανηρά, αργά και πολύπλοκα, αφήνοντας τους πολίτες με περιορισμένη δυνατότητα προσφυγής όταν αντιμετωπίζουν νομικές διαφορές. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να υποστηρίξει μεταρρυθμίσεις που ενισχύουν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, όπως η

20. Σισιλιανός Λίνος – Αλέξανδρος, Ευρωπαϊκή σύμβαση δικαιωμάτων του ανθρώπου: Ερμηνεία κατ' άρθρο. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2023

28. Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Πολιτειολογία, Το κράτος ως μορφή οργάνωσης των ανθρώπινων κοινωνιών, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2023

32. Μιχαλόπουλος, Νίκος. Δημόσια πολιτική και δημόσια προβλήματα / Διοίκηση αδάμαστων προβλημάτων. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2022.

προώθηση εναλλακτικών μηχανισμών επίλυσης διαφορών, η προσφορά υπηρεσιών νομικής βοήθειας και η απλούστευση των νομικών διαδικασιών ώστε να είναι πιο προσιτές σε όλους.²⁸

Άνιση μεταχείριση ενώπιον του νόμου

Οι διακρίσεις στο νομικό σύστημα, είτε με βάση τη φυλή, το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή άλλους παράγοντες, είναι ένα διάχυτο ζήτημα που καταπατά την αρχή της ισότητας, της ίσης μεταχείρισης και της αξιοπρέπειας των ανθρώπων.²¹ Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να εργαστεί για να διασφαλίσει ότι όλοι οι πολίτες αντιμετωπίζονται ισότιμα ενώπιον του νόμου, ανεξάρτητα από το υπόβαθρο ή την ταυτότητά τους. Αντιμετωπίζοντας τις προφανείς προκαταλήψεις στο πλαίσιο του συστήματος δικαιοσύνης και υποστηρίζοντας μέτρα κατά των διακρίσεων, ο θεσμός μπορεί να συμβάλει στην προώθηση μιας πιο δίκαιης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίας.²¹ Εν κατακλείδι, ο θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη είναι ένα απαραίτητο εργαλείο στην προσπάθεια για την εγκαθίδρυση και τη διατήρηση ενός κράτους δικαίου που ανταποκρίνεται με δίκαιο και ισότιμο τρόπο στις ανάγκες των πολιτών. Αντιμετωπίζοντας μακροχρόνια προβλήματα όπως η διοικητική αδιαφάνεια, οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η διαφθορά, η περιορισμένη πρόσβαση στη δικαιοσύνη και η άνιση μεταχείριση, ο Συνήγορος του Πολίτη συμβάλλει σημαντικά στη δημιουργία μιας κοινωνίας δικαίου.²¹ Στα επόμενα υποκεφάλαια, θα εμβαθύνουμε στους συγκεκριμένους τρόπους με τους οποίους ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να ασχοληθεί ενεργά με αυτές τις προκλήσεις και να διευκολύνει τη θετική αλλαγή.

2.2.2 Σύγχρονες προκλήσεις

Συνήγορος του Πολίτη, κράτος δικαίου και πανδημία

Η πανδημία COVID-19 είχε αντίκτυπο στο έργο των θεσμικών οργάνων του εξεταζόμενου θεσμού, δημιουργώντας προκλήσεις, στις οποίες κλήθηκε να βρει αποτελεσματικές λύσεις και ο Έλληνας συνήγορος του πολίτη. Η πανδημία επέφερε σημαντικές προκλήσεις που επηρέασαν τον τρόπο λειτουργίας αυτών των θεσμών και τους τύπους των θεμάτων

21.Σ. Κοφίνης, Ισότητα και απαγόρευση διακρίσεων, Εκδ. Σάκκουλα, 2016

28.Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Πολιτειολογία, Το κράτος ως μορφή οργάνωσης των ανθρώπινων κοινωνιών, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2023

που έπρεπε να αντιμετωπίσουν.³³ Ακολουθούν ορισμένοι τρόποι με τους οποίους η πανδημία επηρέασε το έργο του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη: **Αύξηση των καταγγελιών και των ανησυχιών:** Η πανδημία οδήγησε σε αύξηση των παραπόνων και των ανησυχιών των πολιτών σχετικά με διάφορα ζητήματα, όπως η υγειονομική περίθαλψη, τα μέτρα καραντίνας, οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί και η πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες. Οι πολίτες στράφηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη για βοήθεια στην αντιμετώπιση αυτών των νέων προκλήσεων.

Προτεραιότητα στις υπηρεσίες του δημοσίου και στο εθνικό σύστημα υγείας: Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη έπρεπε να επικεντρωθεί περισσότερο σε θέματα που σχετίζονται με τις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, τις ιατρικές εγκαταστάσεις και τα μέτρα δημόσιας υγείας. Η διασφάλιση της πρόσβασης των πολιτών σε ποιοτική υγειονομική περίθαλψη και η αντιμετώπιση των ανησυχιών σχετικά με τις πολιτικές που σχετίζονται με την πανδημία αποτέλεσαν προτεραιότητα.³³

Ανθρώπινα δικαιώματα και πολιτικές ελευθερίες: Η πανδημία έθεσε σημαντικά ερωτήματα σχετικά με την ισορροπία μεταξύ των μέτρων δημόσιας υγείας και των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Ο Συνήγορος του Πολίτη διαδραμάτισε ρόλο στη διασφάλιση ότι οι κυβερνητικές απαντήσεις σέβονταν τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως η αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας, όπως αυτή εκφράζεται μεταξύ άλλων από το δικαίωμα του ατόμου να μετακινείται ελεύθερα. Από την άλλη, ήταν απαραίτητες οι σταθμίσεις, σύμφωνα με την αρχή την αναλογικότητας.²⁰

Απομακρυσμένες επιχειρήσεις: Όπως πολλοί οργανισμοί, ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη έπρεπε πιθανότατα να προσαρμοστεί σε ρυθμίσεις εργασίας από το σπίτι. Λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών εργασίας, είναι πιθανή η καθυστέρηση στην διερεύνηση των αναφορών και καταγγελιών.

Προκλήσεις στη συνεργασία με κυβερνητικούς φορείς: Οι περιορισμοί στις προσωπικές επαφές θα μπορούσαν να έχουν δημιουργήσει προκλήσεις για την ικανότητα του Συνηγόρου του Πολίτη συνεργασίας

20. Σισιλιανός Λίνος – Αλέξανδρος, Ευρωπαϊκή σύμβαση δικαιωμάτων του ανθρώπου: Ερμηνεία κατ' άρθρο. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2023

33. Η ετήσια έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη για το 2020

με κυβερνητικούς φορείς, να πραγματοποιήσει επιτόπιες επισκέψεις και να συλλέξει αποτελεσματικά πληροφορίες.¹⁷

Συστημικά ζητήματα και ευάλωτες ομάδες: Η πανδημία ανέδειξε συστημικά τρωτά σημεία και ανισότητες εντός της κοινωνίας. Ο Συνήγορος του Πολίτη πιθανότατα επικεντρώθηκε σε ζητήματα που αφορούσαν ευάλωτες ομάδες, όπως οι ηλικιωμένοι, τα άτομα με αναπηρία, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες.³³

Προσπάθειες ευαισθητοποίησης του κοινού: Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη ενδέχεται να συμμετείχε σε εκστρατείες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης του κοινού για τα δικαιώματά τους και τον ρόλο του Συνηγόρου του Πολίτη κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Αυτό ήταν ιδιαίτερα σημαντικό λόγω των ταχέως μεταβαλλόμενων κανονισμών και κατευθυντήριων γραμμών.³³

Διεθνής συνεργασία: Τα θεσμικά όργανα του Συνηγόρου του Πολίτη σε διάφορες χώρες αντιμετώπισαν παρόμοιες προκλήσεις κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Θα μπορούσαν να υπάρξουν ευκαιρίες για ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και διδαγμάτων με άλλα γραφεία Διαμεσολαβητών.³³

Εξέλιξη των προτεραιοτήτων: Η πανδημία ανάγκασε τον Έλληνα Συνήγορο του Πολίτη να προσαρμόσει τις προτεραιότητές του για να αντιμετωπίσει τα αναδυόμενα ζητήματα και ανησυχίες. Αυτό θα μπορούσε να έχει οδηγήσει σε μετατόπιση του ετήσιου σχεδίου εργασίας του και της κατανομής των πόρων.³³

Συνολικά, ενώ η πανδημία παρουσίασε προκλήσεις, ο εξεταζόμενος θεσμός διαδραμάτισε κρίσιμο ρόλο στη διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών, της λογοδοσίας των κυβερνητικών δράσεων και της υποστήριξης των ευάλωτων πληθυσμών που χρειάζονταν κατά τη διάρκεια μιας πρωτοφανούς και ταχέως εξελισσόμενης κατάστασης.

17. <https://www.synigoros.gr>

33. Η ετήσια έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη για το 2020

Περιβαλλοντική κρίση και Συνήγορος του Πολίτη

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προβλημάτων, παρακολουθώντας και υποστηρίζοντας την επιβολή των περιβαλλοντικών κανονισμών και πολιτικών. Στην Ελλάδα επί παραδείγματι, το περιβάλλον εντάσσεται στον τομέα «ποιότητα ζωής» και περιλαμβάνει περιπτώσεις παραβίασης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος, αυθαίρετων παρεμβάσεων στο οικιστικό και πολιτιστικό περιβάλλον, καθώς και γενικότερης υποβάθμισης της ποιότητας ζωής. Σε αυτό το ευρύ φάσμα προβλημάτων συγκαταλέγονται περιπτώσεις παραβιάσεων σε ζώνες περιβαλλοντικής προστασίας, παραβάσεων στην αδειοδότηση έργων και επιχειρήσεων, χαρακτηρισμού δασικών εκτάσεων, ανεπαρκούς διαχείρισης της παράκτιας ζώνης, παρεκκλίσεων στην ολοκλήρωση έργων υποδομής, ελέγχου της αυθαίρετης δόμησης, εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμών βάσης κινητής τηλεφωνίας, λειτουργίας καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, δεσμεύσεων ιδιοκτησίας, προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και περιορισμών στην πρόσβαση των πολιτών σε περιβαλλοντικές πληροφορίες.¹⁷ Ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής, για παράδειγμα, όπως διατυπώθηκε σε ομιλία του Π. Νικηφόρου Διαμαντούρου κατά τη διάρκεια της «Πράσινης Εβδομάδας» στις Βρυξέλλες στις 25 Μαΐου 2011, προτείνει ένα πλαίσιο για την αντιμετώπιση των αντιληπτών κενών στην επιβολή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ. Ο ρόλος του ευρωπαϊκού θεσμού σε περιβαλλοντικά θέματα είναι συμπληρωματικός σε σχέση με τα δικαστήρια, τον εποπτικό του ρόλο σε θεσμικά όργανα όπως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς και τη συμμετοχή του στην αντιμετώπιση καταγγελιών που αφορούν τη συμμόρφωση των κρατών μελών της ΕΕ με τις περιβαλλοντικές υποχρεώσεις.¹⁷ Ακολουθεί μια πιο λεπτομερής παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο εργάζονται οι Συνήγοροι του πολίτη στον τομέα του περιβάλλοντος:³⁴

17. <https://www.synigoros.gr>

34. Shindo, Mahito. "Environmental Ombudsman: Its Role in the System of Accountability Mechanisms for Administrative Environmental Decision Making." In *International Judicial Practice on the Environment: Studies on International Courts and Tribunals*, edited by Christina Voigt, 237-252. Part VI - The Limits of Environmental Justice through Courts: Balancing Legitimacy with the Need for Creativity. Published online by Cambridge University Press, 15 April 2019.

Παρακολούθηση της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης: Οι Συνήγοροι του Πολίτη έχουν συχνά την εξουσία να διερευνούν καταγγελίες και ανησυχίες που σχετίζονται με περιβαλλοντικές παραβιάσεις. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει ζητήματα όπως η βιομηχανική ρύπανση, η ακατάλληλη διάθεση αποβλήτων και οι παραβιάσεις περιβαλλοντικών αδειών. Εργάζονται για να διασφαλίσουν ότι οι εταιρείες και τα άτομα εφαρμόζουν τους κανόνες δικαίου (εθνικούς, υπερεθνικούς και διεθνείς) για την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης.¹⁷

Αντιμετώπιση της ρύπανσης: Οι Συνήγοροι του Πολίτη διερευνούν περιπτώσεις ρύπανσης, είτε πρόκειται για ατμοσφαιρική ρύπανση από εργοστάσια, είτε για ρύπανση των υδάτων από βιομηχανικές απορρίψεις, είτε για μόλυνση του εδάφους από επικίνδυνα απόβλητα. Εργάζονται για να καταστήσουν υπεύθυνους όσους δεν σέβονται το φυσικό περιβάλλον και να αναζητήσουν διορθωτικά μέτρα για τις πληγείσες κοινότητες.¹⁷

Αποψίλωση δασών και χρήση γης: Οι Συνήγοροι του Πολίτη μπορούν επίσης να επικεντρωθούν σε θέματα αποψίλωσης των δασών, ιδίως σε περιοχές όπου η παράνομη υλοτομία και η εκχέρσωση της γης αποτελούν μείζον θέμα. Μπορούν να συνηγορήσουν υπέρ των υπεύθυνων πρακτικών χρήσης γης, της προστασίας των δασών και της διατήρησης της βιοποικιλότητας.¹⁷

Μετριασμός της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογή: Συνήγοροι του Πολίτη διεθνώς αναγνωρίζουν τον αυξανόμενο αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής στις ευάλωτες και ιστορικά υποεκπροσωπούμενες ομάδες. Μεταξύ άλλων προτείνουν μεθόδους, πολιτικές και πρακτικές προκειμένου να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (μετριασμός) και να διασφαλισθεί ότι οι ως άνω μειονοτικές ομάδες διαθέτουν επαρκείς πόρους και τις υποδομές για να προσαρμοστούν στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής (προσαρμογή).¹⁷

Προστασία των ευάλωτων κοινοτήτων: Οι Συνήγοροι του Πολίτη συχνά δίνουν προτεραιότητα στις ανάγκες των ευάλωτων και περιθωριοποιημένων κοινοτήτων που πλήττονται δυσανάλογα από περιβαλλοντικά ζητήματα. Αυτό περιλαμβάνει την αντιμετώπιση

17. <https://www.synigoros.gr>

ζητημάτων όπως η ποιότητα του αέρα σε γειτονίες με χαμηλό εισόδημα και την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των κοινοτήτων που πλήττονται από την υποβάθμιση της γης και την εκμετάλλευση των πόρων.¹⁷

Ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση του κοινού: Οι Συνήγοροι του Πολίτη μπορούν να συμμετέχουν σε εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού για την εκπαίδευση των πολιτών σχετικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα και τα δικαιώματά τους σε περιβαλλοντικά θέματα. Αυτό μπορεί να ενδυναμώσει τα άτομα και τις κοινότητες να αναφέρουν παραβιάσεις και να αναλάβουν δράση για την προστασία του περιβάλλοντός τους.¹⁷

Συνεργασία με περιβαλλοντικές υπηρεσίες: Οι Συνήγοροι του Πολίτη συχνά συνεργάζονται με υπηρεσίες προστασίας του περιβάλλοντος, ρυθμιστικούς φορείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και προστασίας. Μπορούν να ενεργούν ως μεσάζοντες μεταξύ του κοινού και αυτών των οργανισμών για να διασφαλίσουν ότι οι καταγγελίες αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά.¹⁷

Νομικά μέσα: Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι Συνήγοροι του Πολίτη μπορεί να έχουν την εξουσία να προτείνουν νομικές ενέργειες ή κυρώσεις κατά φυσικών ή νομικών προσώπων ή οντοτήτων που παραβιάζουν τους περιβαλλοντικούς κανονισμούς. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει πρόστιμα, ποινές ή νομικά μέτρα για την παύση επιβλαβών δραστηριοτήτων.¹⁷

Ειδικές Εκθέσεις: Στην ειδική ενότητα του Συνήγορου που αποκαλείται «Αρχεία κύκλου ποιότητας ζωής», ο Συνήγορος ασχολείται με διάφορα ζητήματα που σχετίζονται με τον περιβάλλον. Στην πιο πρόσφαση ειδική έκθεσή του που τιτλοφορείται «Η Διαχείριση των Αποβλήτων»³³ η Ανεξάρτητη αρχή προσφέρει μια ολοκληρωμένη επισκόπηση του προβλήματος της αποβλητοποίησης στην Ελλάδα, όπως καταγράφηκε λεπτομερώς από τους έμπειρους επαγγελματίες της Ανεξάρτητης Αρχής. Στην έκθεση παρουσιάζονται επίσης οι προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, με σκοπό την υπέρβαση των επίμονων προβλημάτων και της αδράνειας όσων εμπλέκονται. Σε προηγούμενη έκθεσή του αναδεικνύει

17. <https://www.synigoros.gr>

33. Η ετήσια έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη για το 2020

τα εμπόδια που επηρεάζουν την υγιή εξέλιξη της επιχειρηματικότητας. Παρουσιάζονται προτάσεις για την αντιμετώπιση των προκλήσεων στον τομέα, επιδιώκοντας ισορροπία ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη και την περιβαλλοντική προστασία. Μεταξύ άλλων αναφέρεται ότι η εξωδικαστική επίλυση διαφορών μέσω διαμεσολάβησης αναδεικνύεται ως σημαντικός παράγοντας για περιβαλλοντική προστασία, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη και σταθερότητα στην κοινωνία και την επιχειρηματική κοινότητα. Επίσης, το θεσμικό πλαίσιο πρέπει να διασφαλίζει διαφάνεια και σταθερότητα, εξασφαλίζοντας πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικές με την ποιότητα του περιβάλλοντος.¹⁷ Συνολικά, οι Συνήγοροι του Πολίτη χρησιμεύουν ως ανεξάρτητοι και αμερόληπτοι συνήγοροι του περιβάλλοντος και εργάζονται για να διασφαλίσουν ότι οι περιβαλλοντικές ανησυχίες λαμβάνονται σοβαρά υπόψη, ότι οι κανονισμοί τηρούνται και ότι οι κοινότητες έχουν φωνή στην αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων. Το έργο τους συμβάλλει στην προστασία των φυσικών πόρων, στην ευημερία των κοινοτήτων και στην παγκόσμια προσπάθεια καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής.

Αντιμετώπιση έκτακτης ανάγκης και διαχείριση καταστροφών

Οι Συνήγοροι του Πολίτη μπορούν να διαδραματίσουν ρόλο στην αξιολόγηση και τη βελτίωση των προσπαθειών αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών και διαχείρισης καταστροφών προκειμένου να προστατευτούν οι πολίτες κατά την διάρκεια περιβαλλοντικών ή άλλων κρίσεων. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων και δραστηριοτήτων, όπως:

Αξιολόγηση των προσπαθειών αντιμετώπισης: Οι Συνήγοροι του Πολίτη αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των προσπαθειών αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών που πραγματοποιούνται από κυβερνητικές υπηρεσίες και οργανισμούς. Εξετάζουν πόσο καλά ανταποκρίθηκαν οι αρχές σε μια καταστροφή ή κρίση, αν οι πόροι αξιοποιήθηκαν κατάλληλα και αν οι ενέργειες αντιμετώπισης ήταν έγκαιρες και αποτελεσματικές.³⁵

17. <https://www.synigoros.gr>

35. Παπακωνσταντίνου, Ρεγγίνα. "Ευπαθείς Ομάδες Πληθυσμού: Ο ρόλος του Συνηγούρου του Πολίτη στην προστασία και ανάδειξη των προβλημάτων τους." Αθήνα 2018.

Διασφάλιση της λογοδοσίας: Οι Συνήγοροι του Πολίτη εργάζονται για να διασφαλίσουν ότι οι κυβερνητικές υπηρεσίες και οι αξιωματούχοι λογοδοτούν για τις πράξεις ή τις αδράνειές τους κατά τη διάρκεια μιας έκτακτης ανάγκης. Αυτό περιλαμβάνει τη διερεύνηση τυχόν ισχυρισμών για αμέλεια, παράβαση καθήκοντος ή αποτυχία επαρκούς ανταπόκρισης σε μια καταστροφή.¹⁷

Προστασία ευάλωτων πληθυσμών: Οι Συνήγοροι του Πολίτη επικεντρώνονται στην προστασία των δικαιωμάτων και της ευημερίας των ευάλωτων πληθυσμών. Σύμφωνα με τον έλληνα συνήγορο μεταξύ άλλων ευάλωτες ομάδες θεωρούνται οι άστεγοι, οι πλημυροπαθείς, η Τρίτη ηλικία, άνεργοι, Ρομά, χρήστες και πρώην χρήστες ουσιών, μονογονεϊκές οικογένειες, κακοποιημένες γυναίκες. Ο Συνήγορος διασφαλίζει και εγγυάται ότι τα σχέδια έκτακτης ανάγκης και οι προσπάθειες αντιμετώπισης λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές ανάγκες αυτών των ομάδων.¹⁷

Υποστήριξη της διαφάνειας: Οι Συνήγοροι του Πολίτη συνηγορούν υπέρ της διαφάνειας στις επιχειρήσεις αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών. Μπορούν να πιέσουν για ανοικτή επικοινωνία, για τη δημοσιοποίηση σχετικών πληροφοριών στο κοινό και για τη συμπερίληψη της συμβολής της κοινότητας στο σχεδιασμό και την αντιμετώπιση καταστροφών.¹⁷

Αντιμετώπιση ανησυχιών και παραπόνων: Οι Συνήγοροι του Πολίτη παρέχουν στους πολίτες ένα κανάλι για να εκφράσουν τις ανησυχίες και τα παράπονά τους σχετικά με την αντιμετώπιση έκτακτης ανάγκης και τη διαχείριση καταστροφών. Διερευνούν αυτά τα παράπονα και εργάζονται για την αντιμετώπιση τυχόν ζητημάτων που μπορεί να έχουν προκύψει κατά τη διάρκεια μιας κρίσης.¹⁷

Συστάσεις πολιτικής: Οι Συνήγοροι του Πολίτη μπορούν να διατυπώνουν συστάσεις πολιτικής για τη βελτίωση της ετοιμότητας και της αντιμετώπισης καταστροφών με βάση τις αξιολογήσεις και τις έρευνές τους. Οι συστάσεις αυτές μπορεί να οδηγήσουν σε αλλαγές στα πρωτόκολλα αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών, στην κατανομή των πόρων ή στο νομικό πλαίσιο που διέπει τη διαχείριση των καταστροφών.¹⁷

17. <https://www.synigoros.gr>

Συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη: Οι Συνήγοροι του Πολίτη συχνά συνεργάζονται με διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένων κυβερνητικών υπηρεσιών, μη κυβερνητικών οργανώσεων και κοινοτικών ομάδων, για την ενίσχυση των προσπάθειών ετοιμότητας και αντιμετώπισης καταστροφών. Συμβάλλουν στη δημιουργία εταιρικών σχέσεων που μπορούν να βελτιώσουν τον συντονισμό κατά τη διάρκεια κρίσεων.¹⁷

Διασφάλιση της συμμόρφωσης με τα διεθνή πρότυπα: Σε περιπτώσεις διεθνών καταστροφών ή κρίσεων, οι Συνήγοροι του Πολίτη μπορούν επίσης να διασφαλίζουν ότι οι προσπάθειες αντιμετώπισης της χώρας τους ευθυγραμμίζονται με τα διεθνή ανθρωπιστικά πρότυπα και τις συμφωνίες αντιμετώπισης καταστροφών.¹⁷

Συνολικά, οι Συνήγοροι του Πολίτη στον τομέα της αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών και της διαχείρισης καταστροφών στοχεύουν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων και της ευημερίας των πολιτών σε περιόδους κρίσης. Παρέχουν εποπτεία, λογοδοσία και συνηγορία για να διασφαλίσουν ότι οι προσπάθειες αντιμετώπισης έκτακτης ανάγκης είναι αποτελεσματικές, δίκαιες και ανταποκρίνονται στις ανάγκες του πληγέντος πληθυσμού. Ο ρόλος αυτός είναι ζωτικής σημασίας για να βοηθήσουν τις κοινότητες να ανακάμψουν και να ανοικοδομηθούν μετά από καταστροφές και καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Περιβαλλοντική κρίση, διαχείριση καταστροφών και κράτος δικαίου

Περιβαλλοντικές ανησυχίες: Ο Συνήγορος του Πολίτη διασφαλίζει την τήρηση των περιβαλλοντικών κανονισμών, που αποτελεί θεμελιώδη πτυχή του κράτους δικαίου. Οι περιβαλλοντικοί νόμοι θεσπίζουν ένα πλαίσιο για την προστασία του περιβάλλοντος και διασφαλίζουν ότι τα άτομα και οι οργανισμοί τηρούν τους νόμους αυτούς, προωθώντας τη δικαιοσύνη και τη λογοδοσία σε περιβαλλοντικά θέματα.

Αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών και διαχείριση καταστροφών: Οι Συνήγοροι του Πολίτη υποστηρίζουν το κράτος δικαίου διασφαλίζοντας ότι οι κυβερνητικές υπηρεσίες και οι αξιωματούχοι τηρούν τα καθιερωμένα πρωτόκολλα και τους νόμους αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών κατά τη διάρκεια κρίσεων. Βοηθούν στο να λογοδοτήσουν οι

¹⁷. <https://www.synigoros.gr>

αρχές για τις ενέργειές τους, προωθώντας τη διαφάνεια και τη νομιμότητα στη διαχείριση καταστροφών.²⁸ Και στους δύο αυτούς τομείς, οι Συνήγοροι συμβάλλουν στην ενίσχυση του κράτους δικαίου ως εξής:

Προωθώντας τη λογοδοσία: Διερευνούν καταγγελίες και διασφαλίζουν ότι άτομα και φορείς λογοδοτούν για παραβιάσεις περιβαλλοντικών κανονισμών ή αποτυχίες στην αντιμετώπιση καταστροφών, ενισχύοντας την αρχή ότι κανείς δεν είναι υπεράνω του νόμου.¹⁷

Εξασφαλίζοντας τη δέουσα διαδικασία: Οι Συνήγοροι του Πολίτη ακολουθούν τις καθιερωμένες διαδικασίες και διεργασίες κατά τη διερεύνηση καταγγελιών ή την αξιολόγηση των προσπαθειών αντιμετώπισης, διασφαλίζοντας ότι τα δικαιώματα των ατόμων προστατεύονται και ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται σύμφωνα με το νόμο.

Υποστήριξη της διαφάνειας: Εργάζονται για να διασφαλίσουν ότι οι πληροφορίες είναι διαθέσιμες στο κοινό, προωθώντας τη διαφάνεια και την εμπιστοσύνη στις κυβερνητικές δράσεις και αποφάσεις, μια βασική πτυχή του κράτους δικαίου.¹⁷

Προστασία των δικαιωμάτων: Εργάζονται διασφαλίζοντας ότι ο νόμος εφαρμόζεται δίκαια και ισότιμα σε όλους τους πολίτες, ανεξαρτήτως των περιστάσεων.¹⁷ Στην ουσία, οι Συνήγοροι του Πολίτη λειτουργούν ως θεματοφύλακες του κράτους δικαίου στις αντίστοιχες περιοχές τους, υποστηρίζοντας τα νομικά πρότυπα, προωθώντας τη λογοδοσία και προασπίζοντας τη διαφάνεια και τη δικαιοσύνη. Το έργο τους συμβάλλει στη συνολική ακεραιότητα και νομιμότητα των κυβερνητικών δράσεων, είτε πρόκειται για περιβαλλοντικά θέματα είτε για τη διαχείριση καταστροφών.

2.3 Επιτυχής ή όχι η προσπάθεια του Συνηγόρου του Πολίτη να συνδράμει στη διασφάλιση του κράτους δικαίου

Ο εξεταζόμενος θεσμός μπορεί να διαδραματίσει, μεταξύ άλλων, σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση του κράτους δικαίου.

17. <https://www.synigoros.gr>

28. Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Πολιτειολογία, Το κράτος ως μορφή οργάνωσης των ανθρώπινων κοινωνιών, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2023

Όπως αναφέρθηκε ήδη πολλές φορές παραπάνω, ο Συνήγορος του Πολίτη ενεργεί ως ανεξάρτητο εποπτικό όργανο που παρακολουθεί τις κυβερνητικές ενέργειες, διερευνά τις καταγγελίες και διασφαλίζει ότι οι δημόσιες αρχές λειτουργούν στο πλαίσιο του νόμου. Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά, τα μέσα και τα εργαλεία που έχει ενεργοποιήσει η ελληνική ανεξάρτητη αρχή για την προώθηση και εξασφάλιση της συνέχειας του κράτους δικαίου, τα οποία κρίνεται ότι είναι πετυχημένα.

-Λογοδοσία: Ο Συνήγορος του Πολίτη καθιστά τους κυβερνητικούς αξιωματούχους και τα θεσμικά όργανα υπόλογους για τις ενέργειές τους. Με τη διερεύνηση καταγγελιών και ανησυχιών, ο Συνήγορος του Πολίτη διασφαλίζει ότι οι δημόσιες αρχές τηρούν το νόμο και λειτουργούν με διαφάνεια.¹⁷

-Διαφάνεια και δικαιοσύνη: Οι έρευνες του Συνηγόρου του Πολίτη προωθούν τη διαφάνεια και τη δικαιοσύνη. Όταν οι κυβερνητικές ενέργειες υπόκεινται σε έλεγχο και οι πολίτες έχουν μια πλατφόρμα για να εκφράσουν τις ανησυχίες τους, αυτό συμβάλλει στη διαφάνεια των κυβερνητικών λειτουργιών.¹⁷

-Προστασία των δικαιωμάτων: Ο Συνήγορος του Πολίτη διασφαλίζει την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών. Εάν οι κυβερνητικές ενέργειες παραβιάζουν τα δικαιώματα των ατόμων, ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να παρέμβει για να διορθώσει την κατάσταση και να αποτρέψει περαιτέρω παραβιάσεις.¹⁷

-Πρόληψη της κατάχρησης εξουσίας: Εξετάζοντας καταγγελίες και αναφορές για κατάχρηση εξουσίας, ο Συνήγορος του Πολίτη συμβάλλει στην πρόληψη της υπέρβασης της εξουσίας των κυβερνητικών αξιωματούχων ή της συμμετοχής σε διεφθαρμένες πρακτικές.¹⁷

-Επίλυση συγκρούσεων: Ο Συνήγορος του Πολίτη παρέχει έναν μηχανισμό επίλυσης διαφορών μεταξύ πολιτών και δημόσιων αρχών χωρίς να καταφεύγει σε χρονοβόρες νομικές διαδικασίες. Αυτό προάγει έναν πιο αποτελεσματικό και προσιτό τρόπο αντιμετώπισης των παραπόνων.¹⁷

-Συστημικά ζητήματα: Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να εντοπίσει

¹⁷<https://www.synigoros.gr>

συστημικά ζητήματα εντός των κυβερνητικών θεσμών και να συστήσει αλλαγές σε πολιτικές και πρακτικές που ενδέχεται να μην συνάδουν με το κράτος δικαίου.¹⁷

-Δημόσια εμπιστοσύνη και σιγουριά: Ο ανεξάρτητος και αμερόληπτος ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη ενισχύει την εμπιστοσύνη του κοινού στα κυβερνητικά θεσμικά όργανα. Όταν οι πολίτες βλέπουν ότι υπάρχει ένας μηχανισμός για την αντιμετώπιση των ανησυχιών τους, είναι πιο πιθανό να έχουν εμπιστοσύνη στο κράτος δικαίου.²⁸

-Εκπαίδευση των πολιτών: Ο θεσμός ενημερώνει τους πολίτες για τα δικαιώματά τους και τις αρχές του νομικού συστήματος. Αυτό επιτρέπει στους πολίτες να εξοικειωθούν με το νομικό πλαίσιο και να προστατεύσουν τα δικαιώματά τους.

-Συνεργασία με τις αρχές: Αν και ανεξάρτητος, ο Συνήγορος του Πολίτη συνεργάζεται επίσης με κυβερνητικές υπηρεσίες για την επίλυση ζητημάτων και την εφαρμογή θετικών αλλαγών. Αυτή η συνεργασία ενθαρρύνει μια συνεργατική προσέγγιση για την προάσπιση του κράτους δικαίου.¹⁷

Προώθηση της χρηστής διακυβέρνησης: Μέσω των συστάσεων και των εκθέσεων του, ο Συνήγορος του Πολίτη συμβάλλει στη βελτίωση των πρακτικών διακυβέρνησης, στην ενίσχυση της λογοδοσίας και στην πρόληψη μελλοντικών παραβιάσεων του κράτους δικαίου.

Παρότι συνολικά, ο έλληνας συνήγορος του πολίτη επιτελεί σπουδαίο έργο και όλα τα παραπάνω κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικά, είναι χρήσιμο να ασκηθεί και κριτική στο έργο του, ώστε να βελτιωθεί ακόμα περισσότερο και να παρέχει αποτελεσματικές λύσεις σε σύγχρονα προβλήματα, όπως η περιβαλλοντική και υγειονομική κρίση. Τα παρακάτω κρίνεται ότι θα μπορούσαν να έχουν αντιμετωπιστεί περισσότερο αποτελεσματικά από τον συνήγορο του πολίτη στην Ελλάδα:

-Ενίσχυση Επικοινωνίας: Μολονότι αξιόλογη η προσπάθεια της αρχής, θα έπρεπε να είναι ακόμα πιο κοντά στους πολίτες και να απλοποιήσει

17. <https://www.synigoros.gr>

28. Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Πολιτειολογία, Το κράτος ως μορφή οργάνωσης των ανθρώπινων κοινωνιών, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2023

τις μεθόδους επικοινωνίας με το κοινό. Επιπλέον, πρέπει να γίνονται περισσότερες εκπαιδεύσεις για τα δικαιώματα των πολιτών και η διάχυση της πληροφορίας να απλοποιηθεί και να μην βασίζεται κατά κανόνα μόνο σε αναφορές.

-Ενίσχυση Συνεργασίας με Άλλους Φορείς: Για να πετύχει τους στόχους του ο Συνήγορος κρίνεται απαραίτητο να συνεργάζεται με άλλους φορείς, όπως περιβαλλοντικούς οργανισμούς και επιστημονικές κοινότητες, έτσι ώστε να είναι ακόμα αποτελεσματικότερη η αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων.

-Ενεργός Συμμετοχή σε Κοινότητες: Η ενεργός συμμετοχή του Συνηγόρου του Πολίτη σε περιβαλλοντικές κοινότητες και άλλες τοπικές κοινότητες (π.χ. πλημμυροπαθείς νομού Μαγνησίας) μπορούσε να ενισχύσει την κατανόηση των τοπικών προβλημάτων.

-Ενίσχυση Δυνατοτήτων Έρευνας και Διερεύνησης: Η ερευνητική ομάδα του συνηγόρου είναι ιδιαίτερα ενισχυμένη αλλά πάντα υπάρχει χώρος για περαιτέρω ενίσχυση που θα μπορούσε να βελτιώσει την αντιμετώπιση πιο σύνθετων περιβαλλοντικών και άλλων ζητημάτων.

-Ενίσχυση της Επίδρασης Προτάσεων: Μπορεί να γίνει αναθεώρηση της διαδικασίας υποβολής προτάσεων από τον Συνήγορο του Πολίτη για να διασφαλιστεί η επίδραση τους στη διαμόρφωση πολιτικής. Είναι γεγονός ότι μολονότι παράγει αξιολογικό έργο η επίδρασή του στην νομοθεσία είναι δυσανάλογα επαρκής και αποτελεσματική.

Εν κατακλείδι, η ελληνική ανεξάρτητη αρχή ενεργεί ως θεματοφύλακας του κράτους δικαίου ελέγχοντας ότι οι ενέργειες της κυβέρνησης είναι σύμφωνες με τις αρχές του δικαίου και ότι τα δικαιώματα των πολιτών γίνονται σεβαστά. Η ανεξαρτησία του, η ουδετερότητά του και η δέσμευσή του στη διαφάνεια τον καθιστούν απαραίτητο θεσμό για την προάσπιση του κράτους δικαίου σε μια κοινωνία. Σε μία εποχή όπου αυξάνεται η δυσπιστία των πολιτών απέναντι στην αξιοπιστία του πολιτικού-κομματικού συστήματος, η Ανεξάρτητη Αρχή αποτελεί το θεσμικό αντίβαρο και την αμερόληπτη εγγύηση για τον περιορισμό και τον έλεγχο της κυβερνητικής αυθαιρεσίας και του κομματικού παρεμβατισμού. Η καθιέρωση της εξωδικαστικής αντιμετώπισης της λογοδοσίας της δημόσιας διοίκησης, περιορίζει την γραφειοκρατική αυθαιρεσία και καταδεικνύει την προσπάθεια που το ίδιο το πολιτικό

σύστημα κάνει για να ενισχύσει το κύρος και την αξιοπιστία του. Από την άλλη πλευρά, εξαιτίας του νομικού καθεστώτος κάτω από το οποίο λειτουργούν οι Ανεξάρτητες Αρχές, ο Συνήγορος του Πολίτη θα πρέπει να διασφαλίζει την αποδοχή της κοινής γνώμης και την ανεξάρτητη διοικητική παρουσία του απαλλαγμένος από τυχόν ζητήματα που επηρεάζουν τον τρόπο λειτουργίας του όπως είναι η στελέχωση του ανθρώπινου δυναμικού των υπηρεσιών του και η απαιτούμενη χρηματοδότηση για την απρόσκοπτη λειτουργία του.³⁶

36.Γιάννης Βούλγαρης, Η Μεταπολιτευτική Ελλάδα 1974-2009 , Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ, αναθεωρημένη έκδοση 2020

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : Ο Θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη και η δράση του στο Ευρωπαϊκό και Ελληνικό περιβάλλον

3.1 Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στο ευρωπαϊκό πλαίσιο

Ο θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη, γνωστός και ως Ευρωπαϊκός Συνήγορος του Πολίτη, παίζει σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της δικαιοσύνης στο πλαίσιο δράσης των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Λειτουργεί ως ανεξάρτητη αρχή αρμόδια για τη διερεύνηση καταγγελιών από πολίτες, κατοίκους ή φορείς σχετικά με κακοδιοίκηση στα θεσμικά όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ.³⁷ Ο Ευρωπαίος Συνήγορος του Πολίτη αποτελεί την γέφυρα μεταξύ των οργάνων της ΕΕ και των ευρωπαϊκών πολιτών, προωθώντας τη χρηστή διακυβέρνηση και προστατεύοντας τα δικαιώματα των πολιτών.³⁸ Ακολουθεί μια αναφορά για τον τρόπο με τον οποίο η ελληνική ανεξάρτητη αρχή ευθυγραμμίζεται ή διαφέρει από παρόμοιους θεσμούς σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες και την επιχειρούμενη συνεργασία ή ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών:³⁷

Ευθυγράμμιση και διαφορές:

Ανεξαρτησία: Η ελληνική ανεξάρτητη αρχή όπως και οι αντίστοιχοι ευρωπαϊκοί θεσμοί, λειτουργεί ανεξάρτητα από την κυβέρνηση και άλλες δημόσιες αρχές. Αυτή η ανεξαρτησία είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση αμερόληπτων ερευνών. Ωστόσο, το επίπεδο ανεξαρτησίας μπορεί να διαφέρει ελαφρώς από χώρα σε χώρα με βάση την τοπική νομοθεσία.³⁸

Αρμοδιότητα: Ο Ευρωπαίος Συνήγορος του Πολίτη ασχολείται κυρίως με καταγγελίες που αφορούν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, ενώ τα εθνικά όργανα του Συνηγόρου του Πολίτη στις ευρωπαϊκές χώρες επικεντρώνονται σε θέματα που αφορούν τις αντίστοιχες εθνικές κυβερνήσεις και τους δημόσιους φορείς.³⁸ Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη χειρίζεται καταγγελίες σχετικά με την ελληνική δημόσια διοίκηση και τους φορείς της.¹⁷

17. <https://www.synigoros.gr>

37. The European Ombudsman: Origins, Establishment, and Evolution" by Herwig C.H. Hofmann

38. <https://www.ombudsman.europa.eu>

Πεδίο εφαρμογής: Ο Ευρωπαϊός Συνήγορος του Πολίτη έχει ευρύτερο πεδίο εφαρμογής, καθώς καλύπτει όλα τα όργανα της ΕΕ.³⁸ Αντίθετα, οι εθνικοί Συνήγοροι του Πολίτη έχουν δικαιοδοσία που περιορίζεται στη δημόσια διοίκηση της χώρας τους.¹⁷

Συνεργασία: Τόσο ο ευρωπαϊκός όσο και ο ελληνικός θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη συνεργάζονται μεταξύ τους και με θεσμούς Διαμεσολαβητών άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Ανταλλάσσουν βέλτιστες πρακτικές, μοιράζονται πληροφορίες και συνεργάζονται σε κοινά θέματα, ιδίως όταν οι υποθέσεις αφορούν πολλαπλές δικαιοδοσίες.³⁸

Προσπάθειες συνεργασίας ή ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών:

Συνήγοροι του Πολίτη (ΕΝΟ): Ο Ευρωπαϊός Συνήγορος του Πολίτη αποτελεί μέρος του ΕΝΟ, το οποίο είναι ένα δίκτυο θεσμικών οργάνων Διαμεσολαβητών από όλη την Ευρώπη.³⁸ Το δίκτυο αυτό μεταξύ άλλων συμβάλλει στα εξής: διευκόλυνση της συνεργασίας, της ανταλλαγής πληροφοριών και καλών πρακτικών μεταξύ των επιμέρους ανεξάρτητων αρχών τόσο στο εσωτερικό των κρατών, όσο και υπερεθνικά.³⁸

Τακτικές συνεδριάσεις και συνέδρια: Θεσμοί Διαμεσολαβητών από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, συμμετέχουν συχνά σε συνέδρια, σεμινάρια και συναντήσεις για να συζητήσουν κοινές προκλήσεις, εμπειρίες και καλές πρακτικές.³⁸ Οι συναντήσεις αυτές παρέχουν μια πλατφόρμα για συνεργασία και συνεννόηση.

Κοινές έρευνες: Σε περιπτώσεις όπου οι καταγγελίες αφορούν πολλαπλές δικαιοδοσίες ή θεσμικά όργανα της ΕΕ, τα γραφεία του Συνηγόρου του Πολίτη μπορούν να συνεργαστούν σε κοινές έρευνες για να εξασφαλίσουν ολοκληρωμένες και αποτελεσματικές λύσεις.³⁹

Νομοθεσία της ΕΕ: Η νομοθεσία της ΕΕ συχνά καθορίζει πρότυπα και αρχές για τα όργανα του Συνηγόρου του Πολίτη σε όλα τα κράτη μέλη, εξασφαλίζοντας έναν βαθμό ομοιομορφίας στις λειτουργίες τους.⁴⁰

17. <https://www.synigoros.gr>

38. <https://www.ombudsman.europa.eu>

39. Sabatier, P. A. (1988). An Advocacy Coalition Framework of Policy Change and the Role of Policy-Oriented Learning Therein. *Policy Sciences*, 21(2-3), 129-168.

40. <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

Συνοψίζοντας, η ελληνική ανεξάρτητη αρχή ευθυγραμμίζεται με το ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο όσον αφορά την αποστολή του να αντιμετωπίζει την κακοδιοίκηση και να προστατεύει τα δικαιώματα των πολιτών. Ωστόσο, υπάρχουν διαφορές ως προς το πεδίο εφαρμογής και τη δικαιοδοσία λόγω της ειδικής εστίασης σε θέματα εθνικού έναντι του επιπέδου της ΕΕ. Οι προσπάθειες συνεργασίας και ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών είναι σημαντικές, με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διαμεσολαβητών να λειτουργεί ως πολύτιμη πλατφόρμα συνεργασίας μεταξύ των θεσμικών οργάνων του Συνηγόρου του Πολίτη σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η συνεργασία αυτή συμβάλλει στη διασφάλιση ότι τα γραφεία Διαμεσολαβητών μπορούν να μαθαίνουν από τις εμπειρίες των άλλων και να συνεργάζονται όταν είναι απαραίτητο για την αντιμετώπιση σύνθετων ζητημάτων που καλύπτουν πολλαπλές δικαιοδοσίες.³⁷

3.2 Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στο ελληνικό πλαίσιο Αντιμετώπιση διοικητικών ζητημάτων

Πρωταρχική λειτουργία του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη είναι η διερεύνηση καταγγελιών που σχετίζονται με διοικητικές ατασθαλίες. Αυτό περιλαμβάνει θέματα όπως γραφειοκρατικές καθυστερήσεις, άδικη μεταχείριση από κυβερνητικούς φορείς, κατάχρηση εξουσίας και παραβιάσεις των δικαιωμάτων των πολιτών. Οι έρευνες αυτές χρησιμεύουν για τη διόρθωση των διοικητικών παρατυπιών, συμβάλλοντας έτσι στη συνολική αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης.¹⁷

Πρώθηση της διαφάνειας και της λογοδοσίας

Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη αναλαμβάνει κεντρικό ρόλο στην πρώθηση της διαφάνειας μέσω των ερευνών του σε περιπτώσεις κακοδιοίκησης. Με την έκδοση συστάσεων για διορθωτικά μέτρα, ο Συνήγορος του Πολίτη ενθαρρύνει τις δημόσιες αρχές να τηρούν μεγαλύτερη λογοδοσία.¹⁷

Προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Σύμφωνα με τα πρότυπα που ισχύουν παγκοσμίως για τα ανθρώπινα

17. <https://www.synigoros.gr>

37. "The European Ombudsman: Origins, Establishment, and Evolution" by Herwig C.H. Hofmann

δικαιώματα, η ανεξάρτητη αρχή ενεργεί ως εθνικός μηχανισμός για την πρόληψη των βασανιστηρίων. Αυτό περιλαμβάνει την παρακολούθηση των κέντρων κράτησης και τη συνεχή δέσμευση για την προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου.²⁰

Προσβασιμότητα και προβολή

Οι πρωτοβουλίες της ελληνικής ανεξάρτητης αρχής για τη βελτίωση της προσβασιμότητας και της συμπερίληψης διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με τα δικαιώματα των πολιτών και το ρόλο της αρχής στην προάσπιση αυτών των δικαιωμάτων. Οι εκπαιδευτικές εκστρατείες και οι εκδόσεις, που έχουν στόχο την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση του κοινού χρησιμεύουν ως αποτελεσματικά μέσα ενδυνάμωσης των ατόμων για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους.³⁷

Συστάσεις και αντίκτυπος

Η έκδοση συστάσεων από τον Έλληνα Συνήγορο του Πολίτη μετά τις έρευνές του, αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της αποτελεσματικότητάς του.¹⁷ Οι συστάσεις αυτές χρησιμεύουν ως καθοδήγηση για τις δημόσιες αρχές όσον αφορά τη διόρθωση ζητημάτων και τη βελτίωση των διοικητικών πρακτικών.

Πρωτοβουλίες συνεργασίας

Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη συμμετέχει ενεργά σε συνεργατικές πρωτοβουλίες με άλλους θεσμούς, συμπεριλαμβανομένης της δικαιοσύνης και της Ελληνικής Αρχής Προστασίας Δεδομένων, για την αντιμετώπιση πολύπλευρων ζητημάτων.¹⁷

Επίδραση στη νομοθεσία

Επιπλέον, οι εκθέσεις και οι συστάσεις του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη μπορούν να ασκήσουν σημαντική επιρροή στις νομοθετικές αλλαγές. Εντοπίζοντας νομικά κενά και ασυνέπειες που εμποδίζουν την πρόσβαση των πολιτών στη δικαιοσύνη, συμβάλλει στην εξέλιξη του νομικού πλαισίου.¹⁷

17. <https://www.synigoros.gr>

20. Σισιλιανός Λίνος – Αλέξανδρος, Ευρωπαϊκή σύμβαση δικαιωμάτων του ανθρώπου: Ερμηνεία κατ' άρθρο. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2023

37. "The European Ombudsman: Origins, Establishment, and Evolution" by Herwig C.H. Hofmann

Συμπέρασμα

Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη διαδραματίζει έναν αναντικατάστατο ρόλο στο ελληνικό νομικό και πολιτικό τοπίο, καθώς αντιμετωπίζει διοικητικά ζητήματα, προάγει τη διαφάνεια, προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα, συνεργάζεται με τους αρμόδιους φορείς και επηρεάζει τις νομοθετικές μεταρρυθμίσεις. Οι ενέργειές του έχουν ουσιαστικό και θετικό αντίκτυπο στη διακυβέρνηση, τα δικαιώματα των πολιτών και τη διόρθωση των διοικητικών ατασθαλιών, λειτουργώντας έτσι ως εποπτικός άξονας για τη διατήρηση της λογοδοσίας εντός της ελληνικής δημόσιας διοίκησης.

3.3 Προκλήσεις και ευκαιρίες για τον Συνήγορο του Πολίτη στο ευρωπαϊκό και ελληνικό πλαίσιο

3.3.1 Νομικοί και Πολιτικοί περιορισμοί

1. Νομικοί περιορισμοί: Ευρωπαϊκό πλαίσιο: Ο Ευρωπαίος Συνήγορος του Πολίτη αντιμετωπίζει την πρόκληση ότι περιορίζεται στη διερεύνηση της κακοδιοίκησης εντός των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Δεν έχει την αρμοδιότητα να αντιμετωπίζει ζητήματα σε εθνικό επίπεδο, γεγονός που μπορεί να περιορίσει τον αντίκτυπό του στην καθημερινή ζωή των πολιτών της ΕΕ. Ελληνικό πλαίσιο: Οι νομικοί περιορισμοί και οι ασάφειες της ελληνικής νομοθεσίας ενδέχεται να παρεμποδίζουν την ικανότητα του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη να αντιμετωπίσει ολοκληρωμένα ορισμένα διοικητικά ζητήματα.¹⁷

2. Πολιτική επιρροή και συνεργασία: Ευρωπαϊκό πλαίσιο: Οι πολιτικές πιέσεις από τα κράτη μέλη μπορούν να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα του Ευρωπαϊκού Συνηγόρου του Πολίτη, θέτοντας ενδεχομένως σε κίνδυνο την ανεξαρτησία του.³⁸ Ελληνικό πλαίσιο: Η πολιτική επιρροή στο έργο του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη μπορεί να αποτελέσει ανησυχία, ιδίως όταν πρόκειται για υποθέσεις που αφορούν κυβερνητικούς φορείς ή δημόσιους λειτουργούς.¹⁷

3. Πολιτιστικά και γλωσσικά εμπόδια: Η ποικιλομορφία των γλωσσών και των πολιτισμών εντός της ΕΕ μπορεί να δημιουργήσει προκλήσεις όσον αφορά την επικοινωνία και την κατανόηση των ανησυχιών των

17. <https://www.synigoros.gr>

38. <https://www.ombudsman.europa.eu>

καταγγελλόντων.³⁸ Ελληνικό πλαίσιο: Πολιτιστικοί παράγοντες μπορεί να επηρεάσουν την προθυμία των πολιτών να συνεργαστούν με τον Συνηγόρου του Πολίτη, ιδίως σε περιπτώσεις που αφορούν ευαίσθητα θέματα.¹⁷

4. Περιορισμένες εξουσίες επιβολής: Ευρωπαϊκό πλαίσιο: Ο Ευρωπαίος Συνήγορος του Πολίτη δεν διαθέτει δεσμευτικές εξουσίες επιβολής, γεγονός που μπορεί να περιορίσει την ικανότητά του να διασφαλίζει τη συμμόρφωση των θεσμικών οργάνων της ΕΕ με τις συστάσεις του.³⁸ Ελληνικό πλαίσιο: Ενώ οι συστάσεις του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη έχουν ηθικό κύρος, δεν είναι νομικά δεσμευτικές, γεγονός που μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή τους.¹⁷

5. Υποστήριξη νομικών μεταρρυθμίσεων: Ευρωπαϊκό πλαίσιο: Ο Ευρωπαίος Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να υποστηρίξει νομικές μεταρρυθμίσεις σε επίπεδο ΕΕ, επηρεάζοντας πολιτικές και διαδικασίες για την ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας.³⁸ Ελληνικό πλαίσιο: Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να χρησιμοποιήσει την επιρροή του για να προωθήσει νομοθετικές αλλαγές σε εθνικό επίπεδο, βελτιώνοντας το νομικό πλαίσιο για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών.¹⁷

6. Δίκτυα συνεργασίας: Ευρωπαϊκό Πλαίσιο: Ο Ευρωπαίος Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να αξιοποιήσει συνεργατικά δίκτυα, όπως το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διαμεσολαβητών, για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και τον συντονισμό των προσπαθειών για την αντιμετώπιση διασυνοριακών ζητημάτων.³⁸ Ελληνικό πλαίσιο: Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να συνεργαστεί με άλλους ελληνικούς θεσμούς, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και μέσα ενημέρωσης για να ενισχύσει τον αντίκτυπό του.¹⁷

7. Ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση του κοινού: Ευρωπαϊκό πλαίσιο: Ο Ευρωπαίος Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να ενισχύσει την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με το ρόλο και τις λειτουργίες του, προωθώντας τη μεγαλύτερη εμπλοκή των πολιτών.³⁸

17. <https://www.synigoros.gr>

38. <https://www.ombudsman.europa.eu>

Ελληνικό πλαίσιο: Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να διεξάγει προγράμματα ενημέρωσης του κοινού για να εκπαιδεύσει τους πολίτες σχετικά με τα δικαιώματά τους και τις διαθέσιμες οδούς προσφυγής.¹⁷

8. Ήπια ισχύς και ηθική εξουσία: Ευρωπαϊκό πλαίσιο: Οι συστάσεις του Ευρωπαϊκού Συνηγόρου του Πολίτη μπορεί να μην είναι νομικά δεσμευτικές, αλλά έχουν ηθικό κύρος, υποχρεώνοντας τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να αντιμετωπίσουν τις ελλείψεις.³⁸ Ελληνικό πλαίσιο: Η ηθική επιρροή του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη μπορεί να ενθαρρύνει τις κυβερνητικές υπηρεσίες και τους δημόσιους υπαλλήλους να διορθώσουν διοικητικά ζητήματα οικειοθελώς.¹⁷

Συμπέρασμα

Ο Συνήγορος του Πολίτη αντιμετωπίζει προκλήσεις και ευκαιρίες στο ευρωπαϊκό και ελληνικό πλαίσιο. Ενώ οι νομικοί και πολιτικοί περιορισμοί μπορούν να περιορίσουν την αποτελεσματικότητά του, υπάρχουν δρόμοι για την υπεράσπιση, τη συνεργασία και την εκπαίδευση που μπορούν να ενισχύσουν τον αντίκτυπό του. Οι πολιτιστικοί παράγοντες πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης και της δέσμευσης με τους πολίτες. Ο Συνήγορος του Πολίτη και στα δύο πλαίσια, διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην προώθηση της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών, ακόμη και όταν περιηγείται στις δαιδαλώδεις γραφειοκρατικές διαδικασίες της σύγχρονης διακυβέρνησης.

17. <https://www.synigoros.gr>

38. <https://www.ombudsman.europa.eu>

Strengths

Ανεξαρτησία: Τα θεσμικά όργανα του Συνηγόρου του Πολίτη και στα δύο πλαίσια λειτουργούν ανεξάρτητα, γεγονός που ενισχύει την αξιοπιστία και την αμεροληψία τους κατά την αντιμετώπιση των καταγγελιών και των ερευνών.

Προάσπιση των δικαιωμάτων των πολιτών: Τα γραφεία Διαμεσολαβητών λειτουργούν ως συνήγοροι των δικαιωμάτων των πολιτών, προωθώντας τη δικαιοσύνη και τη λογοδοσία στη δημόσια διοίκηση.

Δίκτυα συνεργασίας: Τα θεσμικά όργανα του Συνηγόρου του Πολίτη συμμετέχουν σε συνεργατικά δίκτυα τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, διευκολύνοντας την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και τη συνεργασία με άλλα συναφή όργανα.

Ηθική εξουσία: Αν και δεν διαθέτουν εξουσίες νομικής επιβολής, οι Συνήγοροι του Πολίτη διαθέτουν ηθική εξουσία, η οποία μπορεί να επηρεάσει τα θεσμικά όργανα και τις υπηρεσίες ώστε να αντιμετωπίσουν την κακοδιοίκηση και να εφαρμόσουν τις συστάσεις.

Weaknesses

Περιορισμένες εξουσίες επιβολής: Τα θεσμικά όργανα του Συνηγόρου του Πολίτη δεν διαθέτουν δεσμευτικές εξουσίες επιβολής, γεγονός που μπορεί να εμποδίσει την ικανότητά τους να διασφαλίζουν τη συμμόρφωση με τις συστάσεις, ιδίως σε περιπτώσεις μη συνεργάσιμων θεσμικών οργάνων.

Περιορισμοί του πεδίου εφαρμογής: Τα θεσμικά όργανα του Συνηγόρου του Πολίτη έχουν καθορισμένα πεδία εφαρμογής, είτε σε επίπεδο ΕΕ είτε σε εθνικό επίπεδο, γεγονός που περιορίζει την ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν ζητήματα πέραν της αντίστοιχης δικαιοδοσίας τους.

Περιορισμοί πόρων: Οι περιορισμένοι πόροι, τόσο οικονομικοί όσο και ανθρωπίνου, ενδέχεται να εμποδίζουν την αποτελεσματικότητα και την ικανότητα των Συνηγόρων να χειρίζονται αποτελεσματικά μεγάλο όγκο καταγγελιών.

Πολιτική επιρροή: Το ενδεχόμενο πολιτικής παρέμβασης ή πίεσης μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ανεξαρτησία και την αποτελεσματικότητα των οργάνων του Συνηγόρου του Πολίτη, ιδίως σε πολιτικά ευαίσθητες υποθέσεις.

Opportunities

Προάσπιση νομικών μεταρρυθμίσεων: Τα θεσμικά όργανα του Συνηγόρου του Πολίτη μπορούν να αξιοποιήσουν την επιρροή τους για να υποστηρίξουν νομικές μεταρρυθμίσεις που ενισχύουν τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών.

<p>Ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση του κοινού: Υπάρχει η ευκαιρία να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με το ρόλο και τις λειτουργίες των θεσμικών οργάνων του Συνηγόρου του Πολίτη, ενδυναμώνοντας τους πολίτες να ζητούν βοήθεια και επανόρθωση για διοικητικά ζητήματα.</p>
<p>Ενισχυμένη συνεργασία: Οι Συνήγοροι του Πολίτη μπορούν να συνεχίσουν να συνεργάζονται με άλλα θεσμικά όργανα, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τα μέσα ενημέρωσης για να ενισχύσουν τον αντίκτυπό τους και να αντιμετωπίσουν σύνθετα ζητήματα.</p>
<p>Ήπια ισχύς και ηθική εξουσία: Το ηθικό κύρος των συστάσεων του Συνηγόρου του Πολίτη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μοχλός πίεσης για την ενθάρρυνση των θεσμικών οργάνων να διορθώσουν εθελοντικά τις διοικητικές ελλείψεις.</p>
<p>Threats</p>
<p>Νομικοί περιορισμοί: Οι νομικοί περιορισμοί τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο ενδέχεται να εμποδίσουν την ικανότητα του Συνηγόρου του Πολίτη να αντιμετωπίσει ολοκληρωμένα ορισμένα διοικητικά ζητήματα.</p>
<p>Πολιτική πίεση: Οι πολιτικές πιέσεις από τα κράτη μέλη ή τις κυβερνητικές αρχές μπορούν να υπονομεύσουν την ανεξαρτησία και την αμεροληψία των οργάνων του Συνηγόρου του Πολίτη.</p>
<p>Προκλήσεις σχετικά με τους πόρους: Οι περιορισμένοι πόροι μπορεί να οδηγήσουν σε καθυστερήσεις στην αντιμετώπιση των καταγγελιών και τη διεξαγωγή ερευνών, γεγονός που δυνητικά υπονομεύει την εμπιστοσύνη του κοινού.</p>
<p>Πολιτιστικοί παράγοντες: Τα πολιτισμικά εμπόδια και οι στάσεις μπορεί να επηρεάσουν την προθυμία των πολιτών να συνεργαστούν με τα θεσμικά όργανα του Συνηγόρου του Πολίτη, ιδίως σε περιπτώσεις που αφορούν ευαίσθητα θέματα.</p>

Συνοψίζοντας, ο θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη τόσο στο ευρωπαϊκό όσο και στο ελληνικό πλαίσιο διαθέτει πλεονεκτήματα που σχετίζονται με την ανεξαρτησία, τη συνηγορία, τη συνεργασία και το ηθικό κύρος. Ωστόσο, αδυναμίες όπως οι περιορισμένες εξουσίες επιβολής και οι περιορισμοί πόρων μπορούν να εμποδίσουν την αποτελεσματικότητά τους. Στις ευκαιρίες περιλαμβάνονται η συνηγορία για νομικές μεταρρυθμίσεις, η ευαισθητοποίηση του κοινού, η συνεργασία και η αξιοποίηση της ήπιας ισχύος. Οι απειλές περιλαμβάνουν νομικούς περιορισμούς, πολιτική πίεση, προκλήσεις

όσον αφορά τους πόρους και πολιτιστικούς παράγοντες που μπορεί να εμποδίσουν το έργο τους. Για να μεγιστοποιήσουν τον αντίκτυπό τους, τα θεσμικά όργανα του Συνηγόρου του Πολίτη πρέπει να πλοηγηθούν στρατηγικά σε αυτούς τους παράγοντες και να προσαρμοστούν στις μεταβαλλόμενες συνθήκες.

3.4 Η Χάρτα Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Δημότη στο Δήμο Σητείας

Ο Δήμος Σητείας, τόπος καταγωγής του αρχαίου φιλόσοφου Μύσωνα και του ποιητή της περιόδου της Κρητικής Αναγέννησης Βιτσέντζου Κορνάρου, -στον οποίο κατοικώ και εργάζομαι- είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένος σε θέματα που σχετίζονται με την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των δημοτών του και αυτή η διάθεση έχει αποτυπωθεί στο έντυπο της Χάρτας Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Δημότη που έχει εκδώσει με τη συνδρομή των αρμόδιων υπηρεσιών του και έχει εγκρίνει το Δημοτικό Συμβούλιο με την 182/2017 απόφασή του. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι στη Χάρτα περιγράφονται με σαφήνεια εκτός από τις παρεχόμενες υπηρεσίες του Δήμου και τα δικαιώματα που έχουν οι πολίτες σε διάφορες περιπτώσεις κακοδιοίκησης αλλά και οι διοικητικές κυρώσεις που μπορεί να έχουν οι υπάλληλοι όταν ασκούν πλημμελώς τα καθήκοντά τους.⁴¹ Οι Αρχές πάνω στις οποίες είναι βασισμένη η λειτουργία όλων των υπηρεσιών του Δήμου είναι η νομιμότητα, η διαφάνεια, η ενημέρωση, η φιλικότητα και η συμμετοχή του δημότη μέσω της διαβούλευσης, η αμεροληψία, η χρηστή και αδιάφθορη διοίκηση, η ανταπόκριση στις ανάγκες των δημοτών και η αποτελεσματικότητα. Αναφέρονται όλες οι υπηρεσίες του Δήμου, τα νομικά πρόσωπα, οι δημοτικές επιχειρήσεις και οι ανώνυμες εταιρείες ΟΤΑ, η διεύθυνση των κτιρίων, τα τηλέφωνα επικοινωνίας και η ηλεκτρονική διεύθυνση. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στις δύο συγχρηματοδοτούμενες υποστηρικτικές δομές του Δήμου, το Κέντρο Κοινότητας και το Κοινωνικό Παντοπωλείο που στόχο έχουν να λειάνουν τα προβλήματα των δημοτών που σχετίζονται με τη φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό, την ένταξη ευάλωτων ομάδων πληθυσμού στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα, το Κέντρο Κοινότητας διαθέτει έναν ψυχολόγο και έναν κοινωνικό λειτουργό και βασικό τους μέλημα είναι η εξυπηρέτηση κάθε ωφελούμενου δημότη

41. <https://www.sitia.gr>

που έχει ανάγκη ψυχοκοινωνικής στήριξης και ένταξης στο κοινωνικό σύνολο στους τομείς της υγείας, εκπαίδευσης, απασχόλησης και ψυχαγωγίας. Το Κέντρο Κοινότητας διατηρεί αρχείο με τα αποτελέσματα των ενεργειών του και είναι πολύ σημαντικό ότι συνδράμει στην καλύτερη λειτουργία του Εθνικού Μηχανισμού για τον συντονισμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των πολιτικών που εφαρμόζονται με στόχο την κοινωνική ένταξη και συνοχή.⁴¹ Το Κοινωνικό Παντοπωλείο διαθέτει έναν κοινωνικό λειτουργό και έναν υπάλληλο ως βοηθητικό προσωπικό και εξυπηρετεί ανθρώπους και οικογένειες που βρίσκονται αποδεδειγμένα -βάσει συγκεκριμένων κοινωνικοοικονομικών κριτηρίων- σε κατάσταση φτώχειας, δεν έχουν ασφαλιστική κάλυψη και σε πολλές περιπτώσεις αιτούνται διεθνή προστασία. Βασικός σκοπός της λειτουργίας του Κοινωνικού Παντοπωλείου είναι η δωρεάν παροχή τροφίμων, ειδών ρουχισμού, βιβλίων και άλλων σχολικών ειδών αλλά και ειδών πολιτισμού σε δημότες της Σητείας που λόγω οικονομικής αδυναμίας δεν είναι σε θέση να τα εξασφαλίσουν για τους ίδιους ή τις οικογένειές τους. Σημαντική αποδεικνύεται και η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας ώστε όσοι επιθυμούν –απλοί πολίτες, σύλλογοι, σχολεία, τοπικοί φορείς, επιχειρηματίες- να συνεισφέρουν για τα είδη πρώτης ανάγκης.⁴¹

Η ενότητα στην οποία περιγράφονται αναλυτικά οι υποχρεώσεις των υπηρεσιών απέναντι στους δημότες είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς αναφέρει βασικές υπηρεσίες που μπορούν να διεκπεραιωθούν εντός του Δήμου αλλά και το χρονικό διάστημα που απαιτείται για κάθε επιμέρους διαδικασία. Οι υπάλληλοι θα πρέπει να ενεργούν με αμεροληψία, ανεπηρέαστοι από εξωγενείς παράγοντες που δεν προάγουν το δημόσιο συμφέρον και να παρέχουν με καταδεκτικότητα απλά και κατανοητά οποιαδήποτε πληροφορία, συμβουλή ή καθοδήγηση. Στόχος του Δήμου είναι η διαφανής, έγκυρη και έγκαιρη ενημέρωση των δημοτών με προσφορά υπηρεσιών φιλικές προς τον πολίτη και με ελαχιστοποίηση των χρονοβόρων και γραφειοκρατικών διαδικασιών.⁴¹ Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι γίνεται ειδική αναφορά στους θεσμούς τους οποίους μπορεί να απευθυνθεί ο δημότης εάν διαπιστώσει παράτυπες πράξεις από την πλευρά των

41. <https://www.sitia.gr>

υπηρεσιών του Δήμου ή εάν παρατηρηθεί κακοποιητική συμπεριφορά εκ μέρους των δημοτικών υπαλλήλων και της διοίκησης γενικότερα. Οι δημότες έχουν δικαίωμα να απευθύνονται με αναφορά τους στον Συνήγορο του Πολίτη μέσα σε χρονικό διάστημα έξι μηνών αφού αντιληφθούν από τη Διοίκηση παραβίαση της νομιμότητας ή προσβολή νόμιμου δικαιώματός τους. Δίδονται πληροφορίες για τη διεύθυνση , τον τηλεφωνικό αριθμό και τον επίσημο ιστοχώρο της Αρχής. Με αυτό τον τρόπο, η Διοίκηση του Δήμου Σητείας ενεργοποιεί τους δημότες και τους κινητοποιεί ώστε σε κάθε περίπτωση κακοδιοίκησης να κάνουν χρήση των δικαιωμάτων τους, κάνοντας την αναφορά τους για τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη.⁴¹ Οι δημότες που είναι παράλληλα και πολίτες κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν δικαίωμα να καταγγείλουν στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή, οποιαδήποτε ενέργεια της διοίκησης εκτιμούν ότι αποβαίνει εις βάρος τους ή πλήττει τα νόμιμα δικαιώματά τους. Ο Δήμος Σητείας δίνει όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες ώστε οι δημότες να έχουν στη διάθεσή τους όλα τα στοιχεία επικοινωνίας με τον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή. Ένας άλλος θεσμός στον οποίο ο δημότης μπορεί να καταφύγει για υποθέσεις κακοδιοίκησης και ο οποίος ψηφίστηκε και εντάχθηκε στον ίδιο νόμο με τον Συνήγορο του Πολίτη (Νόμος 2477/1997) , είναι το Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης που ασκεί εσωτερικό έλεγχο. Το Σώμα Επιθεωρητών διερευνά περιπτώσεις κακοδιοίκησης, διαφθοράς, αδικήματα δημοσίων υπαλλήλων, συγκεντρώνει το απαραίτητο αποδεικτικό υλικό, παραπέμπει σε πειθαρχικές διώξεις ή στην εισαγγελική αρχή και καταθέτει τις προτάσεις του για την επίλυση των προβλημάτων που ανακύπτουν. Δίδονται και εδώ πληροφορίες προκειμένου οι δημότες να έχουν άμεση επικοινωνία με τα στελέχη του Σώματος.⁴¹

Ο Δήμος Σητείας και τα υπηρεσιακά στελέχη του, στα πλαίσια λειτουργίας της Αποτελεσματικής και Ανταποκριτικής Διοίκησης, εξυπηρετούν τις ανάγκες και τα αιτήματα των δημοτών βασιζόμενοι στις αρχές της διαφάνειας, της προσβασιμότητας, της συμμετοχής των πολιτών και της λιγότερο δυνατής ταλαιπωρίας τους. Αναφορά γίνεται και στα αιρετά πολιτικά όργανα (Δημοτικό Συμβούλιο, Αρμοδιότητες Δημάρχου και Αντιδημάρχων, Οικονομικής Επιτροπής και Επιτροπής

41. <https://www.sitia.gr>

Ποιότητας Ζωής). Η συμμετοχή των πολιτών σε διάφορες επιτροπές (επιτροπή διαβούλευσης, τουριστικής ανάπτυξης και προβολής, επιτροπή παιδείας) είναι επίσης πολύ σημαντική για την διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος και την υιοθέτηση διαδικασιών νομιμότητας, διαφάνειας και αξιοπιστίας.⁴¹ Στο έντυπο της Χάρτας περιλαμβάνονται ακόμη όλες οι χρήσιμες πληροφορίες που σχετίζονται με τις κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου (πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι, λειτουργία ΚΑΠΗ και Βρεφονηπιακών Σταθμών), με τον πολιτισμό (Ωδείο, Δημοτική Βιβλιοθήκη, Φιλαρμονική, διοργάνωση καλοκαιρινών πολιτιστικών εκδηλώσεων με την ονομασία «Κορνάρεια»), με περιβαλλοντικές δράσεις (παρουσίαση του Παγκόσμιου Γεωπάρκου Σητείας και των δράσεών του).⁴¹

Με όλες αυτές τις ενέργειες, ο Δήμος Σητείας εναρμονίζεται με την προσπάθεια του Συνηγόρου του Πολίτη ο οποίος επιθυμεί να έχει ενημερωμένους πολίτες που θα διεκδικούν τα δικαιώματά τους αλλά θα γνωρίζουν και τις υποχρεώσεις τους σε ένα πλαίσιο νομιμότητας, διαφάνειας, αξιοκρατίας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης ανάμεσα στη διοίκηση και τον πολίτη.

41. <https://www.sitia.gr>

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι γεγονός ότι μετά την ανεξαρτησία της Ελλάδας, το κράτος πραγματοποίησε σημαντικές νομοθετικές μεταρρυθμίσεις που οδήγησαν σε σημαντικές αλλαγές στη λειτουργία της κεντρικής και περιφερειακής διοίκησης. Παρά τις προσπάθειες της κυβέρνησης να εκσυγχρονίσει τη χώρα και να την εναρμονίσει με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, και παρά την αξιοσημείωτη ιστορική πρόοδο που έχει επιτευχθεί, προβλήματα όπως οι κοινωνικές και οικονομικές διακρίσεις, η γραφειοκρατική ακαμψία στο δημόσιο τομέα, οι παράνομες διοικητικές αποφάσεις και η έλλειψη παραγωγικότητας εξακολουθούν να υφίστανται, οδηγώντας σε παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτά τα προβλήματα που σχετίζονται με την κακοδιαχείριση έγιναν ακόμη πιο εμφανή κατά τη διάρκεια της οικονομικής και υγειονομικής κρίσης που προκλήθηκε από την πανδημία του κορονοϊού.

Η σύσταση του Έλληνα Διαμεσολαβητή το 1997 ήταν μια κρίσιμη νομοθετική μεταρρύθμιση που έπαιξε θετικό ρόλο στην αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και απέφερε μεγάλο όφελος στην κοινωνία, καθώς έριξε φως σε περιπτώσεις κακοδιαχείρισης. Ωστόσο, χρειάστηκαν αρκετά χρόνια για να αναγνωριστεί ο θεσμός αυτός και να καταστεί πολύτιμη βοήθεια για τους πολίτες στις συναλλαγές τους με το κράτος, ιδίως σε περιπτώσεις που αφορούσαν ξεπερασμένες και αντιδημοκρατικές διαδικασίες.

Το 2023, ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη γιορτάζει την 26η επέτειό του, επιδεικνύοντας μια δυναμική και εξωστρεφή προσέγγιση σύμφωνα με τις σύγχρονες απαιτήσεις και το κοινό ευρωπαϊκό σύνολο κανόνων, τις λεγόμενες «Αρχές της Βενετίας», που εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο της Ευρώπης τον Οκτώβριο του 2019. Οι αρχές αυτές θέτουν κοινά πρότυπα για τα θεσμικά όργανα του διαμεσολαβητή στα κράτη μέλη της ΕΕ.

Όπως προκύπτει από τις ετήσιες εκθέσεις που υποβάλλονται στο Ελληνικό Κοινοβούλιο, ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη είναι αποφασισμένος να αντιμετωπίσει θέματα όπως οι διακρίσεις, η αδικία και τα διοικητικά προβλήματα, ενισχύοντας παράλληλα την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Στόχος του είναι να παρέμβει

ουσιαστικά με νέες θεσμικές αρμοδιότητες και να ενισχύσει τη νομιμότητα και την ανεξαρτησία του, ώστε να παραμείνει αξιόπιστος και συνταγματικός πυλώνας του κράτους δικαίου και της δημοκρατικής διακυβέρνησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Ετήσια Έκθεση 2020 Συνηγόρου του Πολίτη

Ετήσια Έκθεση 2021 Συνηγόρου του Πολίτη

Γιάννης Βούλγαρης, Η Μεταπολιτευτική Ελλάδα 1974-2009, Εκδ. ΠΟΛΙΣ, Αναθεωρημένη έκδοση 2020

Γεωργόπουλος Γ., Μπουκουβάλα Β., Συνταγματικά Δικαιώματα και Ελευθερίες, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2021

Κοκκίδου, Α., Διοικητική Εποπτεία Και Δημοσιονομικός Έλεγχος Στους Πρωτοβάθμιους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Εκδ. Σάκκουλας, 2008

Σ. Κοφίνης, Ισότητα και απαγόρευση διακρίσεων, Εκδ. Σάκκουλα, 2016

Μακρυδημήτρης Α., «Διοίκηση και Κοινωνία- Η δημόσια διοίκηση στην Ελλάδα», Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1999

Μακρυδημήτρης Α., Χρυσανθάκης Χ. Γ., Κουλούρης Ν. Δ., Οικονόμου Α. Κ., "Ombudsman": ο έλεγχος της κακοδιοίκησης στην Ελλάδα και την Ευρώπη, Αθήνα Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1996

Μιχαλόπουλος, Νίκος. Δημόσια πολιτική και δημόσια προβλήματα Διοίκηση αδάμαστων προβλημάτων. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2022

Μπαμπινιώτης Γ., 2008, Λεξικό για το Σχολείο και το Γραφείο, δεύτερη έκδοση, Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας ΕΠΕ

Νόμος 2477/1997 (ΦΕΚ-Α 59 /17-4-1997) «Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης»

Παπακωνσταντίνου, Ρεγγίνα. "Ευπαθείς Ομάδες Πληθυσμού: Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στην προστασία και ανάδειξη των προβλημάτων τους." Αθήνα 2018

Ξ. Παπαρρηγόπουλος, Κράτος δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2011

Τάκης. Σ. Παππάς, Λαϊκισμός και κρίση στην Ελλάδα, Εκδ. ΙΚΑΡΟΣ 2016

Π. Παραράς, Res Publica I, Το Κράτος Δικαίου, Οργάνωση Και Λειτουργία Του Συνταγματικού Κράτους, Εκδ. Σάκκουλας, 2014

Πρακτικά της Βουλής

Σισιλιανός Λίνος– Αλέξανδρος, Ευρωπαϊκή σύμβαση δικαιωμάτων του ανθρώπου: Ερμηνεία κατ' άρθρο. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2023

Σταυρουλάκη, Ε. Μεταναστευτικό Δίκαιο και Δίκαιο Ιθαγένειας: Ερμηνεία– Διαγράμματα – Υποδείγματα. Πρόλογος από Παπαπαναγιώτου, Λέζα Α. Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2016

Δημήτρης Π. Σωτηρόπουλος, Φάσεις και Αντιφάσεις του Ελληνικού Κράτους στον 20ο αιώνα, 1910-2001, βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ, Αθήνα 2020

Β. Τζέμος, Συνήγορος του Πολίτη, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2012

Κ. Χρυσόγονος, Συνταγματικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, 3η έκδ., 2022

Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Πολιτειολογία, Το κράτος ως μορφή οργάνωσης των ανθρώπινων κοινωνιών, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2023

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

"The Ombudsman: Origins and Development of a Political Institution" by Frank J. Goodnow

"The Ombudsman, Good Governance and the International Human Rights System" by Linda C. Reif

"The Ombudsman: A Comparative Analysis of the Institutions in the Nordic Countries" edited by Johanne Sæther Houge and Hans Petter Graver

"The European Ombudsman: Origins, Establishment, and Evolution" by Herwig C.H. Hofmann

"The Ombudsman, Citizen and Administration: A Comparative Analysis" by Arthur E. Sutherland

"The Ombudsman: Legal Evolution and Administrative Justice" by Neil MacCormick

Lindblom, C. (1959). The Ombudsman Plan: Essays on the Worldwide Spread of an Idea. Uppsala: Almqvist & Wiksell; Elander, I. (2012). The Swedish Ombudsman: Origins and Development. Uppsala: Uppsala University

Hill, R. J., & Nemec, J. (Eds.). (2005). *The Ombudsman Enterprise and Administrative Justice*. Aldershot: Ashgate

Sawer, M. (1988). *The Ombudsman: Good Governance for the New Millennium*. Canberra: Australian Government Publishing Service

Le Sueur, A. (2012). *The Ombudsman, Good Governance, and the International Human Rights System*. Oxford: Oxford University Press

Belford, R. E. (Ed.). (2006). *The Role of Ombudsmen in Comparative Perspective*. Burlington: Ashgate Publishing

Zwart, T. (2014). *The Ombudsman, Good Governance, and the International Human Rights System*. New York: Oxford University Press

Mulgan, R. (2003). *Holding Power to Account: Accountability in Modern Democracies*. New York: Palgrave Macmillan

Pablos-Méndez, A., & Wilson, D. (1998). *The Ombudsman in Latin American and Caribbean States: Third Party Intervention in Human Rights*. Westport: Praeger

Tamanaha, B. Z. (2004). *On the Rule of Law: History, Politics, Theory*. Cambridge: Cambridge University Press

Goodman, S. E., & Mitchell, G. E. (Eds.). (2003). *The Ombudsman Handbook: Designing and Managing an Effective Problem-Solving Program*. Jossey-Bass

Mole, N. (2004). *The Idea of the State*. Cambridge: Polity Press

Lind, A.-S., *Transparency and Accountability in Public Administration: The Ombudsman in Sweden and Beyond*

Sabatier, P. A. (1988). An Advocacy Coalition Framework of Policy Change and the Role of Policy-Oriented Learning Therein. *Policy Sciences*, 21(2-3), 129-168

Bardach, E., & Kagan, R. A. (1982). *Going by the Book: The Problem of Regulatory Unreasonableness*. Philadelphia: Temple University Press

Bovens, M., & Zouridis, S. (2002). From Street-Level to System-Level Bureaucracies: How Information and Communication Technology Is Transforming Administrative Discretion and Constitutional Control. *Public Administration Review*, 62(2), 174-184

Hughes, O. E. (2002). *Public Management and Administration: An Introduction*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

Spyros Maniatis. (2012). "The Greek Ombudsman: An Unfinished Task." In D. Katsikas & S. Ntavos (Eds.), *Greek Public Law and Social Rights* (pp. 81-100). Athens: Ant. N. Sakkoulas Publishers

Maniatis, S. (2018). "Ombudsman Institutions in Southern Europe: An Assessment." In S. Maniatis & I. Tzouvala (Eds.), *Ombudsman in Southeast Europe* (pp. 133-157). Athens: Nomiki Vivliothiki

Kanellopoulos, N. (2009). "The Ombudsman in Greece." In G. Tsebelis & G

Anastassopoulou (Eds.), *The Greek Economy in the Twentieth Century* (pp. 215-232). London: Routledge

Tsarapatsanis, D. (2007). "The Role of the Greek Ombudsman in a Changing Administrative Environment." In T. Zwart (Ed.), *The Ombudsman Enterprise and Administrative Justice* (pp. 75-94). Aldershot: Ashgate

Shindo, Mahito. "Environmental Ombudsman: Its Role in the System of Accountability Mechanisms for Administrative Environmental Decision Making." In *International Judicial Practice on the Environment: Studies on International Courts and Tribunals*, edited by Christina Voigt, 237-252. Part VI - The Limits of Environmental Justice through Courts: Balancing Legitimacy with the Need for Creativity. Published online by Cambridge University Press, 15 April 2019.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

<https://www.synigoros.gr>

<https://www.ombudsman.europa.eu>

<https://www.un.org/ombudsman/>

<https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

<https://unece.org/>

<https://www.sitia.gr>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Κοινωνική Έρευνα

Η Κοινωνική έρευνα έγινε με τη χρήση ερωτηματολογίου το οποίο διανεμήθηκε σε 120 άτομα προκειμένου να διαπιστωθεί σε τι βαθμό ο Συνήγορος του Πολίτη είναι αρωγός στην προσπάθεια για ένα κράτος δικαίου , πόσο τον εμπιστεύονται οι πολίτες και πόσο αποτελεσματικό τον θεωρούν. Ακολουθεί το ερωτηματολόγιο που δόθηκε , στη συνέχεια καταγράφονται τα αποτελέσματα και στο τέλος αναφέρονται τα γενικά συμπεράσματα από την έρευνα. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με το πρόγραμμα SPSS.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

A.ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.Φύλο **ΑΝΤΡΑΣ**____ **ΓΥΝΑΙΚΑ** _____

2.Ηλικία

18-25 ετών

26-35 ετών

36-45 ετών

46-55 ετών

56 ετών και άνω

3.Μορφωτικό επίπεδο

Λύκειο, ΙΕΚ, ΑΕΙ, Μεταπτυχιακό, Διδακτορικό

B.Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

4.Κατά τη γνώμη σας η Ελλάδα αποτελεί κράτος δικαίου;

Ναι ___ Όχι ___

5. Κατά τη γνώμη σας, συμβάλλει ο Συνήγορος του Πολίτη στην εμπέδωση της πεποίθησης στο κράτος δικαίου;

Ναι ___ Όχι ___

6. Θεωρείτε ότι είναι αποτελεσματική η λειτουργία του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη;

Πολύ αποτελεσματική ____

Αποτελεσματική ____

Δεν είμαι σίγουρος/η ____

Καθόλου αποτελεσματική ____

7. Ποια είναι η γνώμη σας για τη δικαιοσύνη του θεσμού του
Συνηγόρου του Πολίτη;

Πολύ δίκαιη ____ Δίκαιη ____ Δεν γνωρίζω ____ Κάπως άδικη ____ Άδικη ____

8. Έχετε απευθυνθεί στο Συνήγορο του Πολίτη;

Ναι ____ Όχι ____

9. Αν ναι, πόσες φορές;

1-2 __ 2-4 __ 5 και άνω ____

10. Για ποια ζητήματα κυρίως ζητούν τη συνδρομή του Συνηγόρου του
Πολίτη;

Προστασία δικαιωμάτων ____

Πρόληψη διαφθοράς ____

Επίλυση διαφορών ____

11. Βαθμός στον οποίο θα συνιστούσατε το Συνήγορο του Πολίτη σε
άλλους.

Πολύ πιθανό ____ Πιθανώς ____ Δεν είμαι σίγουρος/-η ____

Απίθανο ____ Πολύ απίθανο ____

12. Ποια είναι η ικανοποίησή σας από το Συνήγορο του Πολίτη;

Πολύ ικανοποιημένος/-η ____

Σχεδόν ικανοποιημένος/-η ____

Δεν είμαι σίγουρος/-η ____

Κάπως μη ικανοποιημένος/-η ____

Απόλυτα μη ικανοποιημένος ____

13. Πώς θεωρείτε τη διαδικασία προσφυγής στο Συνήγορο του Πολίτη;

Πολύ εύκολη ___ Εύκολη ___ Ούτε εύκολη ούτε δύσκολη ___

Δύσκολη ___ Πολύ δύσκολη ___

14. Πόσο δυνατό είναι να καταφύγετε στο Συνήγορο του Πολίτη σε προβλήματα που έχετε με δημόσιους φορείς;

Πολύ δυνατό ___ Δυνατό __ Σχεδόν δυνατό ___ Αδύνατο ___

15. Ποια είναι η συνεισφορά του Συνηγόρου του Πολίτη στις μεταρρυθμίσεις της δημόσιας διοίκησης; (Σημειώστε ποια θεωρείτε πιο σημαντικά 1 Καθόλου σημαντικό – 5 πολύ σημαντικό)

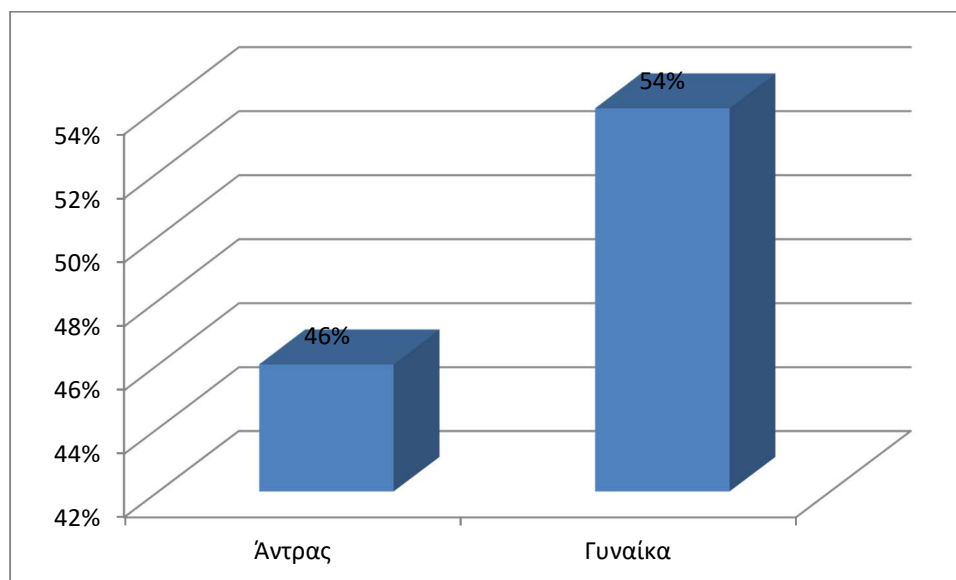
	1 Καθόλου σημαντικό	2 Σχεδόν σημαντικό	3 Δεν γνωρίζω	4 Σημαντικό	5 Πολύ σημαντικό
Βελτίωση της ευθύνης της δημόσιας διοίκησης					
Βελτίωση της διαφάνειας της δημόσιας διοίκησης					
Βελτίωση της εμπιστοσύνης του πολίτη στη δημόσια διοίκηση					
Βελτίωση της απάντησης της δημόσιας διοίκησης στις ανάγκες των πολιτών και των επιχειρήσεων					
Βελτίωση της απόδοσης του δημοσίου τομέα					
Βελτίωση της συμμετοχής των πολιτών στη διαμόρφωση της πολιτικής					

ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Α. Δημογραφικά στοιχεία

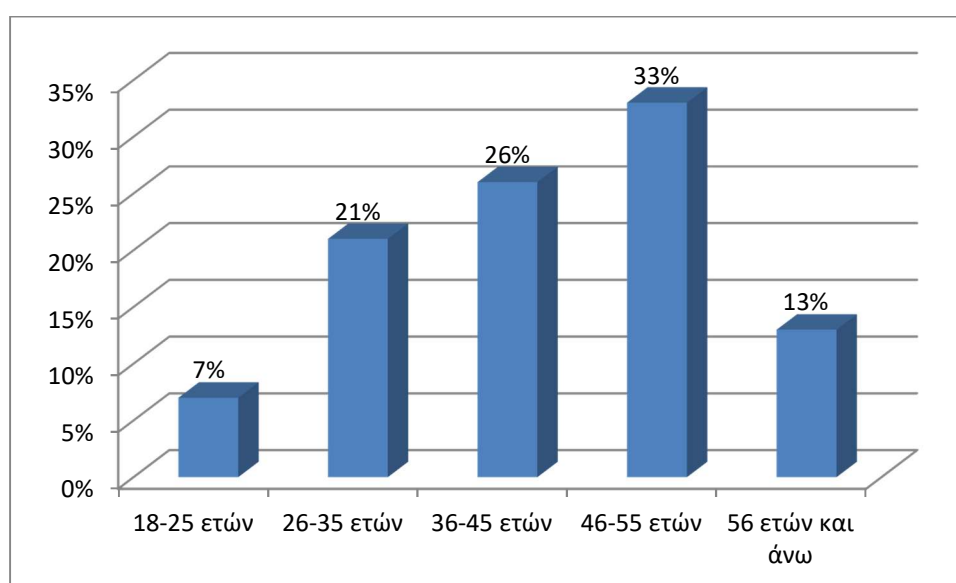
Συνολικά από τους 120 ερωτηθέντες το 46% ήταν άντρες και το 54% ήταν γυναίκες.

Σχήμα 1- Φύλο

Όσον αφορά την ηλικία των ερωτηθέντων το 7% είναι μεταξύ 18-25 ετών, το 21% είναι μεταξύ 26-35 ετών, το 26% είναι μεταξύ 36-45 ετών, το 33% είναι μεταξύ 46-55 ετών και το 13% είναι 56 ετών και άνω.

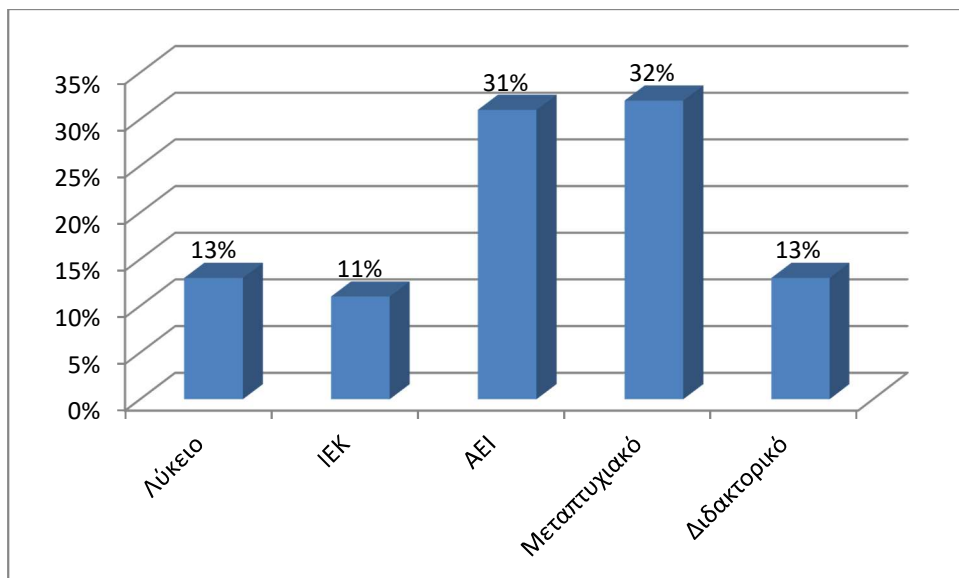
Σχήμα 2- Ηλικία

Σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο από τους 120 ερωτηθέντες το 13% είναι απόφοιτοι Λυκείου, το 11% απόφοιτοι ΙΕΚ, το 31% είναι απόφοιτοι ΑΕΙ, το 32% κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών και το 13% διδακτορικό.

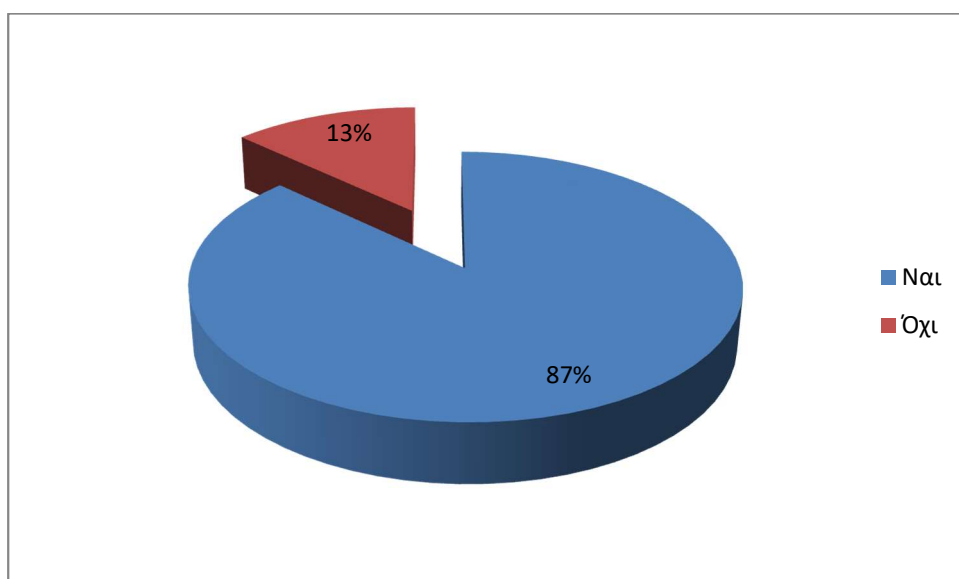
Σχήμα 3- Μορφωτικό επίπεδο

Β.Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

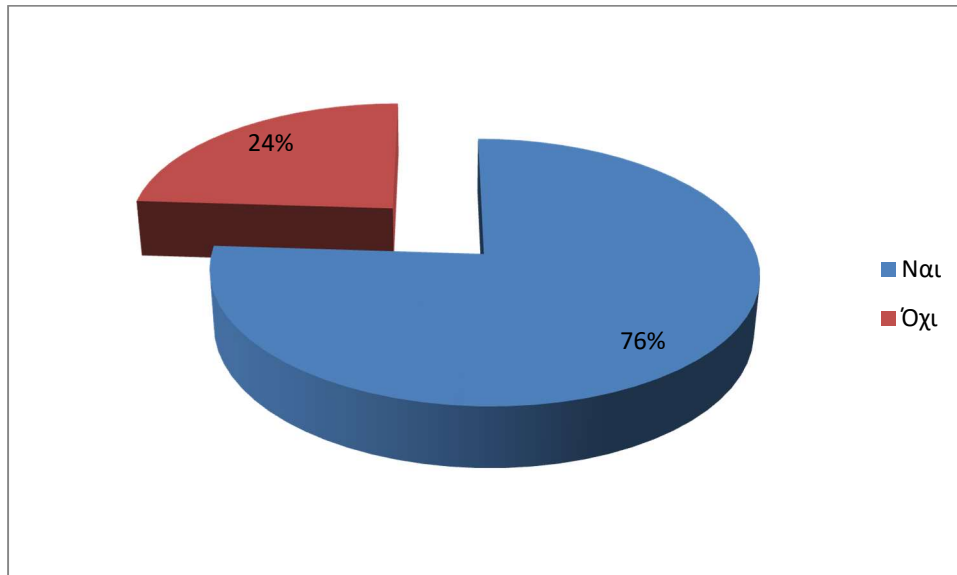
Στην ερώτηση αν η Ελλάδα αποτελεί κράτος δικαίου, 87% απάντησε πως ναι και 13% απάντησε όχι.

Σχήμα 4- Η Ελλάδα είναι κράτος δικαίου;

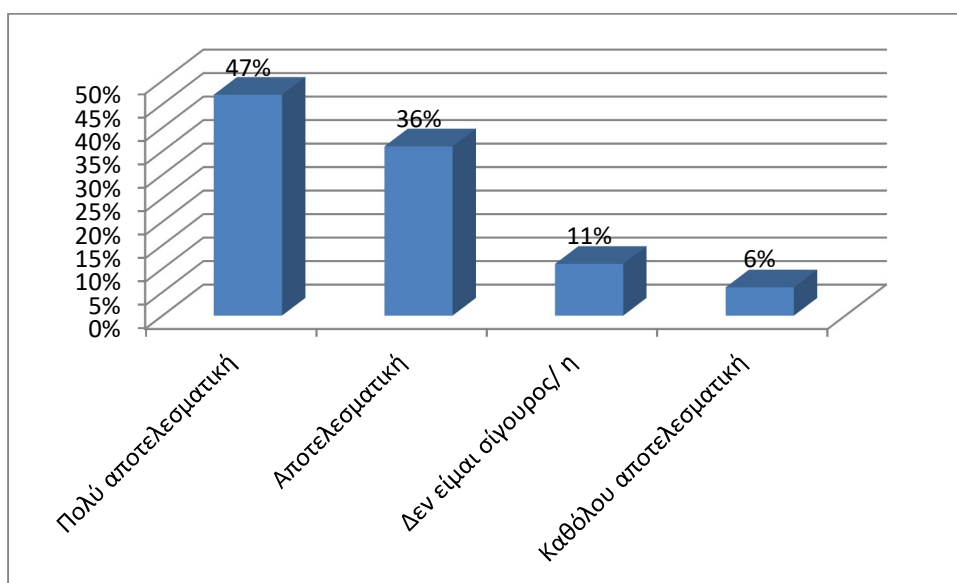
Στην ερώτηση αν συμβάλλει ο Συνήγορος του Πολίτη στην εμπέδωση της πεποίθησης στο κράτος δικαίου 76% απάντησε πως Ναι και 24% απάντησε Όχι.

Σχήμα 5 - εμπέδωση της πεποίθησης στο κράτος δικαίου

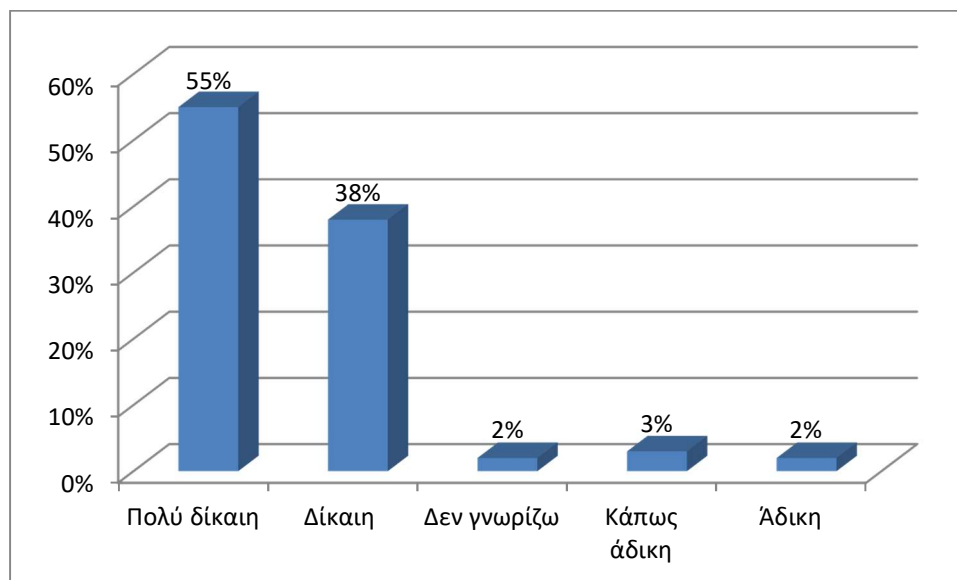
Ως προς την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη 47% απάντησε ότι είναι πολύ αποτελεσματική 36% απάντησε ότι είναι αποτελεσματική, 11% ότι δεν είναι σίγουρος/η και 6% ότι είναι καθόλου αποτελεσματική.

Σχήμα 6- Αποτελεσματικότητα του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη

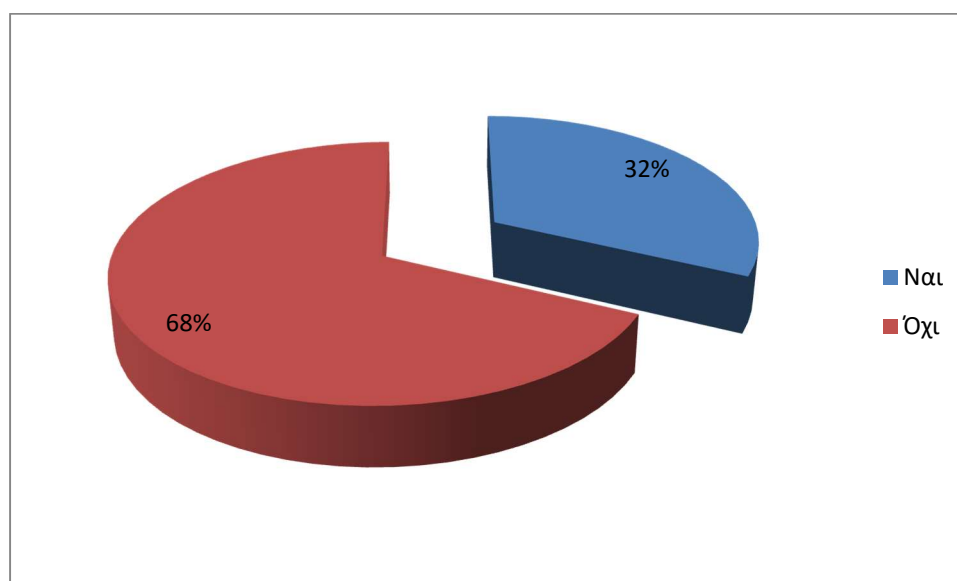
Η γνώμη των ερωτηθέντων για τη δικαιοσύνη του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη τείνει να είναι θετική στο μεγαλύτερο ποσοστό αφού το 55% απάντησε ότι είναι πολύ δίκαιος, το 38% ότι είναι δίκαιος και μόνο 2% ότι δεν γνωρίζει, 3% ότι είναι κάπως άδικος και 2% ότι είναι άδικος.

Σχήμα 7 – Δικαιοσύνη του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη

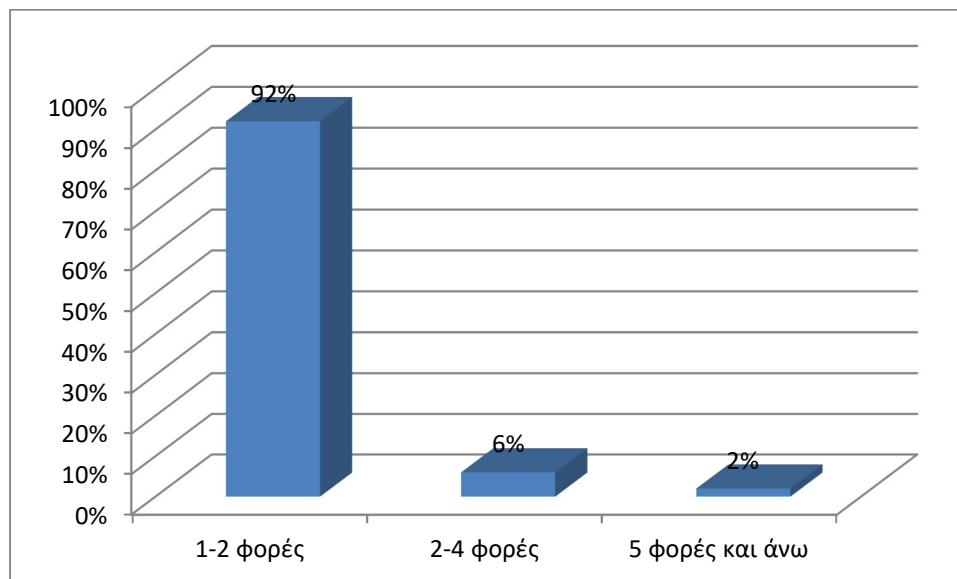
Στην ερώτηση αν έχουν απευθυνθεί στο Συνήγορο του Πολίτη το 32% απάντησε πως έχει απευθυνθεί και το 68% ότι δεν έχει απευθυνθεί.

Σχήμα 8- Έχετε απευθυνθεί στο Συνήγορο του Πολίτη

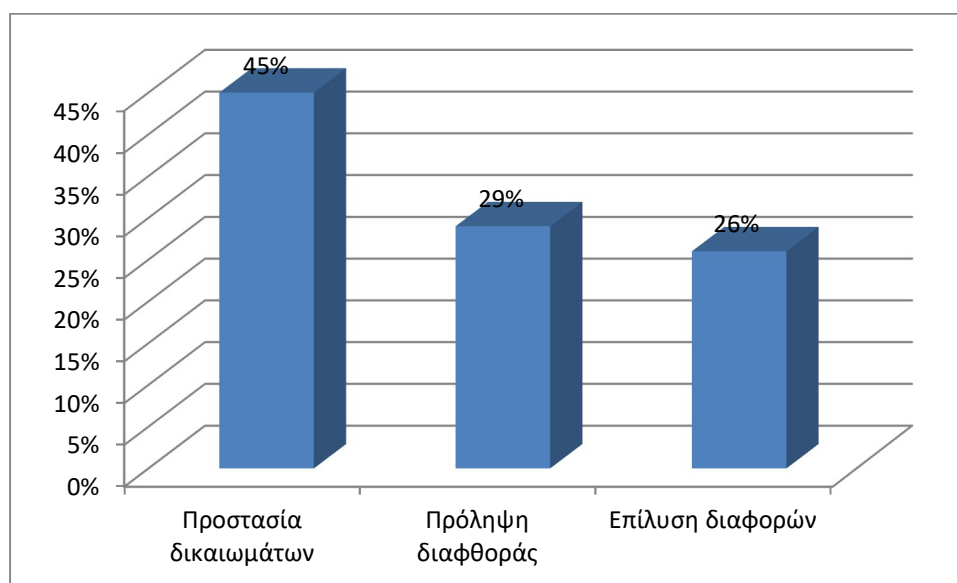
Από όσους απάντησαν ότι έχουν απευθυνθεί στο Συνήγορο του Πολίτη 1 έως 2 φορές απευθύνθηκε το 92%, 2-4 φορές το 6% και 5 φορές και άνω το 2%.

Σχήμα 9 – Φορές που απευθυνθήκατε στο Συνήγορο του Πολίτη

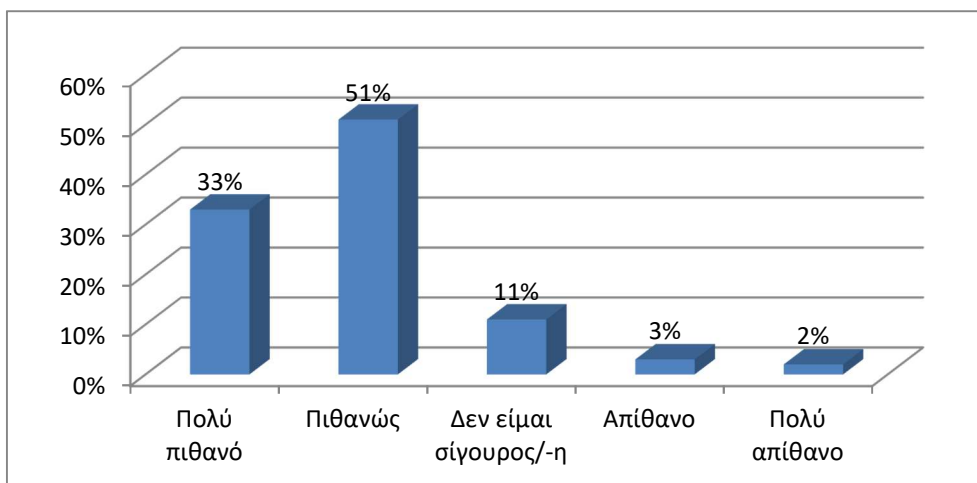
Αναφορικά με όσους ζητούν τη συνδρομή του Συνηγόρου του Πολίτη, για την προστασία των δικαιωμάτων ζήτησαν τη βοήθεια το 45% των ερωτηθέντων, για την πρόληψη της διαφθοράς το 29% και για επίλυση διαφορών το 26%.

Σχήμα 10- Ζητήματα για τη συνδρομή του Συνηγόρου του Πολίτη

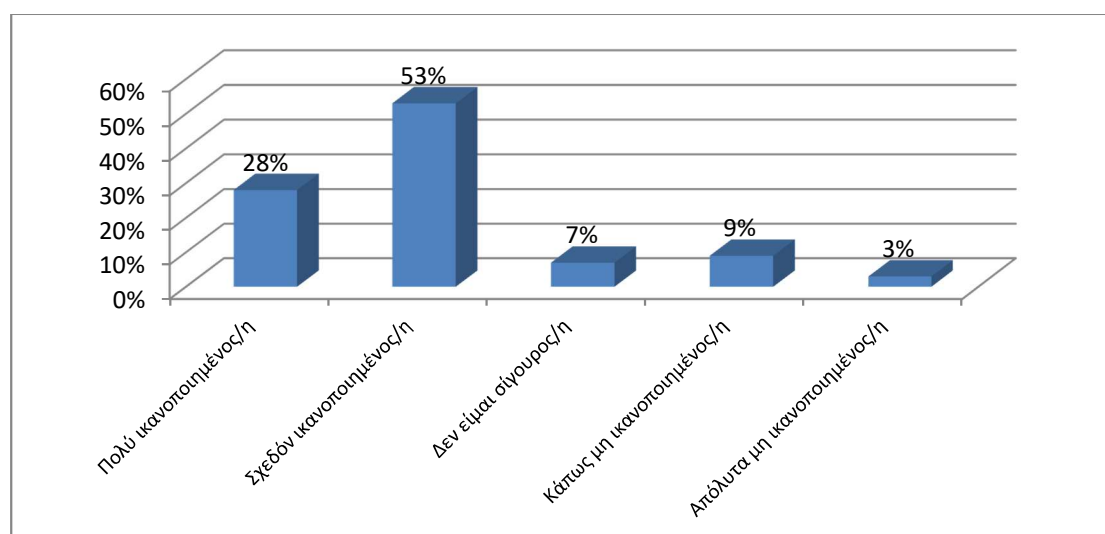
Συνολικά 33% των ερωτηθέντων απάντησε ότι είναι πολύ πιθανό να συστήσει σε κάποιον άλλον το Συνήγορο του Πολίτη, 51% ότι είναι πιθανό, 11% ότι δεν είναι σίγουρος/η, 3% ότι είναι απίθανο και 2% ότι είναι πολύ απίθανο.

Σχήμα 11- Θα συνιστούσατε το Συνήγορο του Πολίτη;

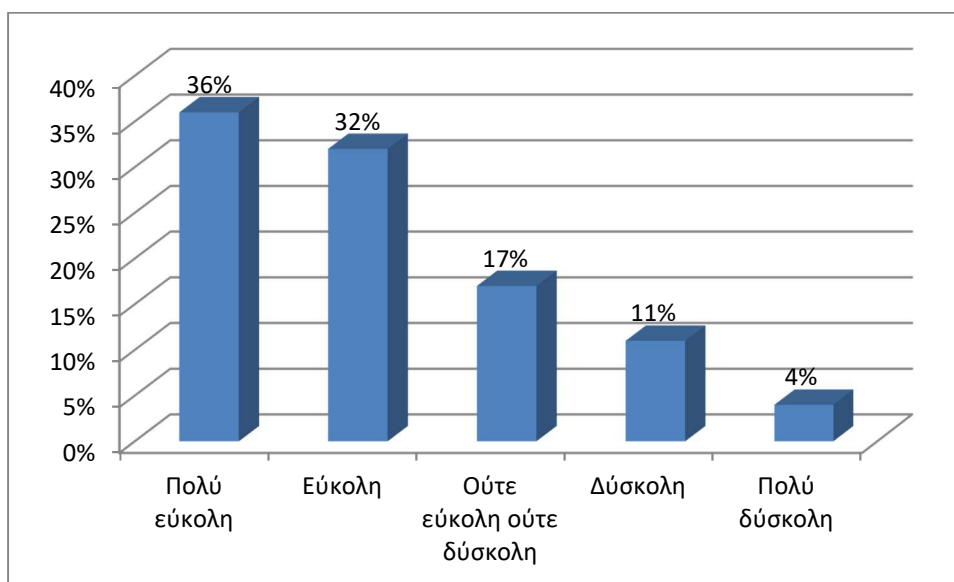
Ποσοστό 28% απάντησε ότι είναι πολύ ικανοποιημένοι από το Συνήγορο του Πολίτη, 53% ότι είναι σχεδόν ικανοποιημένοι, 7% δεν είναι σίγουροι, 9% ότι είναι κάπως μη ικανοποιημένοι και 3% ότι είναι απόλυτα μη ικανοποιημένοι.

Σχήμα 12- Ικανοποίηση από το Συνήγορο του Πολίτη

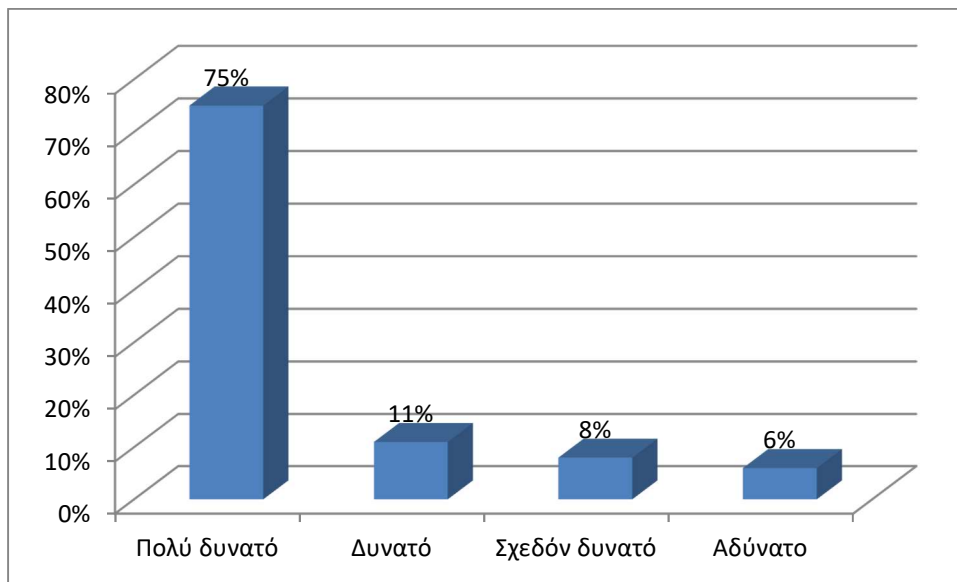
Αναφορικά με τη διαδικασία προσφυγής στο Συνήγορο του Πολίτη οι περισσότεροι τη βρήκαν εύκολη. Πιο συγκεκριμένα, 36% απάντησε πως τη βρήκε πολύ εύκολη, 32% πως τη βρήκε εύκολη, 17% πως είναι ούτε εύκολη ούτε δύσκολη, 11% πως είναι δύσκολη και 4% πως είναι πολύ δύσκολη.

Σχήμα 13 – Διαδικασία προσφυγής στο Συνήγορο του Πολίτη

Στη ερώτηση πόσο δυνατό είναι να καταφύγετε στο Συνήγορο του Πολίτη σε προβλήματα που έχετε με δημόσιους φορείς, η πλειοψηφία (75%) απάντησε πολύ δυνατό, 11% απάντησε ότι είναι δυνατό, 8% απάντησε σχεδόν δυνατό και 6% ότι είναι αδύνατο.

Σχήμα 14- Συνήγορος του Πολίτη- προβλήματα με δημόσιους φορείς

Στην τελευταία ερώτηση αναφορικά με τη συνεισφορά του Συνηγόρου του Πολίτη στις μεταρρυθμίσεις της δημόσιας διοίκησης οι απαντήσεις φαίνονται στον πίνακα 1.

Πίνακας 1- Συνεισφορά του Συνηγόρου του Πολίτη στις μεταρρυθμίσεις της δημόσιας διοίκησης

	1 Καθόλου σημαντικό	2 Σχεδόν σημαντικό	3 Δεν γνωρίζω	4 Σημαντικό	5 Πολύ σημαντικό
Βελτίωση της ευθύνης της δημόσιας διοίκησης	5	14	8	48	45
Βελτίωση της διαφάνειας της δημόσιας διοίκησης	3	7	5	54	51
Βελτίωση της εμπιστοσύνης του πολίτη στη δημόσια διοίκηση	6	11	13	60	30
Βελτίωση της απάντησης της δημόσιας διοίκησης στις ανάγκες των πολιτών και	3	3	5	65	44

των επιχειρήσεων					
Βελτίωση της απόδοσης του δημοσίου τομέα	2	2	3	44	69
Βελτίωση της συμμετοχής των πολιτών στη διαμόρφωση της πολιτικής	4	4	7	55	50

Από τα παραπάνω αποτελέσματα συμπεραίνεται ότι οι ερωτηθέντες έχουν θετική στάση απέναντι στο θεσμό του Συνηγόρου του Πολίτη, καθώς οι περισσότεροι είναι ικανοποιημένοι από το θεσμό και θεωρούν εύκολη την προσφυγή σε αυτόν. Επίσης, οι περισσότεροι θεωρούν ότι ο θεσμός βελτιώνει τη διαφάνεια και την ευθύνη της δημόσιας διοίκησης, αυξάνει την εμπιστοσύνη των πολιτών στη δημόσια διοίκηση, οι πολίτες συμμετέχουν περισσότερο στη δημόσια διοίκηση, βελτιώνεται η απόδοση του δημοσίου τομέα και βελτιώνεται η συμμετοχή των πολιτών στη διαμόρφωση της πολιτικής. Οι πιο πολλοί έχουν χρησιμοποιήσει το θεσμό του Συνηγόρου του Πολίτη 1 έως 2 φορές και κυρίως για την προστασία των δικαιωμάτων και έπειτα για την πρόληψη της διαφθοράς και την επίλυση διαφορών. Επίσης στο μεγαλύτερο ποσοστό οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι ο θεσμός ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά ενός κράτους δικαίου.